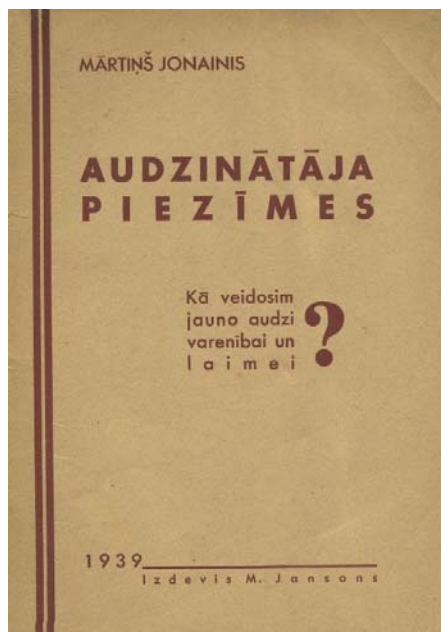




Saulainā ģimene.
Ko spēj audzināšana?
Tādu jaunatni gribam! Vadonības likums.
Miesa, dvēsele, gars. Tēvs un māte audzināšanā.
Zēni un meitenes. Veselība – pašā pamatā!
Bērna tērps. Paraduma vara. Kustību daile. Paklausība.
Daiļā valodiņa. Paša spēkiem! Pats esi paraugs!
Kareiviskais gars. Dzimtenes mīla. Jaunatnes organizācijas.
Devības tikums. Spoki un bubuļi. Pazīsti savu mazo! Meli.
Mazāk liekas runāšanas! “Nav laika...” Tēva pēdās.
Vairāk pacietības! Pasakas un teikas. Cīņa par piecniekiem.
Daiļotā dzīve. Dzīves baudītāji. Skats lielajā darba dzīvē. Meitene pie plīts.
Vingrini miesu! Bērns veikalā. Avīze bērna rokās. Arodizvēle. Talantīgie bērni.
Alkohols un tabaka. Dāvanas bērniem.
Zēnu ceļojumi uz džungļiem. “Rupja mute”. Bērns dūsmās. Ielas puikas.
Dēku meklētāji. Mazgadīgie noziedznieki.
Kādam jābūt īsti labam audzinātājam? Slinkais bērns.
Dzimumdziņa. Vecākiem, audzinātājiem un visiem jaunatnes draugiem.

1939. gads.

MĀRTIŅŠ JONAINIS

AUDZINĀTĀJA
PIEZĪMES

*Kā veidosim
jauno audzi
varenībai un
laimei?*

1939. izdevis M. Jansons

© Mārtiņš Jonainis 1939
55 lp. / ~ 0,6 MB

LASĪTĀJIEM.

„Audzinātāja piezīmes” radās autoram pašam diendienā darbojoties jaunatnes audzināšanā, meklējot dzīvē un grāmatās atbildi jautājumam: kā mūsu jauno audzi veidot varenu un laimīgu? Meklējumos un mēģinājumos uznira dažāda jauna doma. Bet arī tās pašas sensenās patiesības nevarēja palikt nepieminētas, jo pārāk bieži tās vēl nepazītas un neatzītas kļūst pasaulē.

„Audzinātāja piezīmes” domātas galvenokārt ļaudīm, kas paši diendienā pilda svarīgo audzināšanas pienākumu, it īpaši visiem tēviem un mātēm. Ceru, ka šo vai to viņi šais piezīmēs atradīs derīgu savai ģimenei; ja ne taisni padomam, tad vismaz pārdomām.

Ir dažas lietas audzināšanā, kas vēl nesen nemaz netika kustinātas. Centos pieskarties un ierādīt īsto vietu arī tām.

Mārtiņš Jonainis.

SAULAINĀ ĢIMENE.

Tumši negaisa padebeši karājas pār daudzām ģimenēm. Nemitīgas ķildas, pat asiņainas sadursmes, laulību šķiršanas, alimentu prāvas u. t. t. — pietvāno dzīvi. Kādēļ tas viss tā? Kur cēloņi visām šīm daudzajām nelādzībām? Kas jādara, lai ģimenes dzīve taptu saulaini gaiša un laimīga?

Daudzi raksti rakstīti, daudzas runas runātas šais jautājumos. Un arvien asāk iezīmējas doma, ka mūsu laiku ģimenei bieži vien pašos pamatos nav nekādas jēgas; ka mūsu laiku ģimene bieži vien nemaz nav īsta ģimene šā vārda patiesā, labākā nozīmē; ka mūsu laiku ģimene bieži vien ir tikai nožēlojams ģimenes jēdziena izkļūmums. Un, lūk, šai jēgas trūkumā, šai ķēmībā visu deviņdesmit deviņu ļaunumu sakne!

Dzimumdzīva — mīlas jūtas starp vīrieti un sievieti — kalpo dzīvības nemitīgai atjaunībai. Vīrietis un sieviete te dabas nodomos ir abi savstarpēji līdzekļi, kam jāsadarbojas, lai taptu — bērns; lai piepildītos dzīvības alkas pēc mūžīguma. Šo patiesību nespēj grozīt nekādi visdaiļrunīgākie dzejnieku jūsmojumi par sievieti un dzimummīlu kā pašmērķi; veltas te arī visas filmu un romānu pūles. Dzimummīla nav pašmērķis, nav „paradīze pati par sevi”, bet tikai radošs spēks, līdzeklis dzīvības atjaunībai! Ik laulība, kuŗā dzimummīla paredzēta tikai kā bauda, izpriece, miesiska vai dvēseliska tiksmīnāšanās vien — jau pašā sākumā nolemta sabrukumam. Laulības īstā jēga — laist vaļu cilvēka dzīvības mūžīguma alkām, rast iespēju cilvēka dzīvības atjaunībai savos bērnos. Bērni — tie, lūk, ir cilvēka miesas, dvēseles un gara augšāmcelšanās uz mūžīgu dzīvošanu! Ģimene bez bērniem nav nemaz īsta ģimene. Bērnu pulciņš — tas ir pirmais noteikums ceļā uz saulaino ģimeni. Un ja šis bērnu pulciņš pārāk āši dara tukšu ģimenes galdu, tad jācenšas nevis samazināt ēdāju skaitu, bet gan pavairot ēdamā daudzumu — jācenšas pavairot ģimenes ienākumi, jāsaņem spārīga cīņa par biežāku maizes riecieni.

Tāču nepietiek, ja ģimenē jau bērnu pulciņš ir. Bērni nedzīvo no maizes vien. Viņiem vajaga arī mīlas; īstas, dzīvas, siltas mīlas. Un nevis kaut kādas „aklas” mīlas, bet tādas, kas pilna vecāku gudrā padoma! Miesai — maizi, dvēselei — mīlu, garam — gudru padomu! — tādai jābūt pareizai audzināšanai. Ne ledaina vienaldzība, ne piesutusi lutināšana nespēj audzināt jaunatni varenai, laimīgai dzīvei.

Draudzība — tas ir vistuvākais vārds tai noskaņai, kādai jāvalda ģimenē starp vecākiem un bērniem. Bērnus piepildās vecāku dzīvības alkas pēc mūžīguma; vecākiem jācenšas, lai šie mūžīguma nesēji soļotu uz skaistu, laimīgu dzīvi. Bet bērniem svarīgi — paņemt šai ceļā līdzī labi daudz savu vecāku gudrā padoma. Rūpes bērnu labad, lai top saldas rūpes!

Draudzībā starp vecākiem un bērniem ieguvēji nav tikai bērni vien. Bērniem ir brīnumaina vara — ar savu dvēselisko svaigumu un maigumu viņi dara svaigu un maigu ikvienu, kas ilgojas šā brīnuma un ļaujas tā varai. Bērnu pulciņā vecāki paši top jauni. Jaunība un smaids pielīp! Draudzība starp vecajiem un jaunajiem, starp vecākiem un bērniem, starp tēviem un dēliem, starp mātēm un meitām — ir pati visvērtīgākā, visskaistākā draudzība. Tēva briedušais gars un dēlu dedzīgais spars — cik lieliski te abas puses papildinās! Vecāki šādā divaudžu draudzībā top svaigāki un spraigāki, bet bērni jau agri gūst īsto garu un varu gaidāmai dzīvei. Kur paša dēli tapuši tēva mīļākie draugi, tur nav vairs jāvirina pietvanotā kroga durvis. Kur pašas meitas tapušas mātes mīļākās draudzenes, tur nav vairs vietas tenku nēsātājām.

Saulainā ģimene — tā ir ģimene, kas mūžīgumā sniedzas kā saule pati. Bērnu pulciņš — tas ir īstais ceļš ik cilvēkam uz mūžīgumu. Gudri audzināts bērnu pulciņš — tas ir īstais ceļš ik cilvēkam uz varenu, laimīgu mūžīgumu.

Mācīsimies savu jaunatni audzināt varenībai un laimei!

KO SPĒJ AUDZINĀŠANA?

Daži domātāji saka: labs audzinātājs no katra bērna spēj izveidot it visu, ko vien grib. Bet daudzi citi teic, ka bērns jau „gluži gatavs” nākot pasaulē; viņa spējām un īpašībām nevarot nekā ne pielikt, ne atņemt. Kuņiem te taisnība? Ko gan īsti spēj audzināšana? Vai varam iespaidot bērna spēku, spēju, īpašību, tikumu u. t. t. veidošanos kādā zināmā virzienā un cik tālu?

Bērnu var pielīdzināt izsētai sēklai. Kas no šīs sēklas izaugs? Te nepieciešami jāzin: kādam augam tā sēkla pieder? No kviešu grauda var izaugt tikai kviešu vārpa, no linsēklas — lina stiebrs u. t. t. Tālāk jāzin: vai sēkla bija laba, nebojāta? No panīkušā grauda nevar izaugt lieliska vārpa. Tātad pirmais un galvenais ir — visas tās iespējas, ko glabā sevī sēkla pati. Bet tas vēl nav viss. Sēkla var uzkrīt akmenim un neuzdīgt nemaz. Sēkla var iekrist nekoptā zemē un pārvērsties vājā, nīkulīgā stādā, par spīti visai sēklas pilnvērtībai. Sēkla var iekrist pietiekami koptā zemē un pārvērsties pietiekami labā stādā kā tūkstoši citu līdzīgu. Tātad svarīgi, lūk, arī tie apstākļi, kādos sēkla veic savu pārvēršanos stādā. Arī tas vēl nav viss. Sējējs var sēklu jau laikus padarīt vērtīgāku un izturīgāku, to kodinādams īpašās vielās vai citādi iespaidodams; vēlāk — gādājot briedošam stādam visvēlamāko saules, veldzes un barības daudzumu. Tad no parastās sēklas var izaugt stāds, kas tālu pārspēj citus savā sugā. Tātad arī sējēja rūpība spēj darīt visai daudz. Cilvēku saimē mēs to saucam audzināšanu.

Iedzimtība, dzīves apstākļi, audzināšana — tie visi kopā, lūk, ir tie noteicēji. No katra bērna nevar izveidot it visu, kas vien vecākiem iepatiktos. Var veidot tikai to vielu, kāda bērns jau ir. Taču no šīs vielas gan var veidot ne vienu vien, bet vairākas dažādas mantinas, tāpat kā no māla var veidot gan podus, gan ķieģeļus, gan daudzko citu vēl. Un tos pašus ķieģeļus var veidot gan cietākus, gan irdenākus. Īstenībā ik bērnam dažādu vērtīgu spēju ir daudz, daudz vairāk nekā to vecāki un audzinātāji domā. Pavisam sīciņa šo spēju daļa līdz šim tiek saskatīta un attīstīta ģimenē un skolā; viss vairums paliek snaudā visu mūžu. Mēs dažos gadu desmitos taptu pati varenākā tauta pasaulē, ja pasteigtos ik jaunieši atklāt un izveidot visas viņa labās spējas! Senās Grieķijas varenības noslēpums bija — pareiza jaunatnes audzināšana. Tā dedzīgā mīla un gudrais padoms, ko senie grieķi veltīja savai jaunatnei — nelaida neviena jaunieša labākajam Es palikt nepamanītam un neizveidotam. Pasaule arī šodien ir pilna varoņu, tikai viņu vairums klejo sevis nepazīdami un citu nepazīti. Nav, lūk, modinātāju, nav gudro audzinātāju tik daudz, lai ieraudzītu un sapurinātu visus snaudējus. Gan audzināšanas trūkums, gan dzīves apstākļu spaidi liedz uzplaukt un smaržot bezgala daudzām mūsu jaunatnes ilgu puķēm. Bet mēs pilnīgi varam abus šos kavētājus pārspēt.

Par iedzimtību nežēlosimies. Nevajaga tīkot visus bērnus izaudzināt tikai par rakstniekiem vai tikai par valstsvīriem! Cilvēces darba saimei vajaga dažādu darbinieku. Cienījams ir ikviens sabiedriski derīgs darbs, un laimīgs ir ikviens darbinieks, kas dara savu īsto darāmo. Tāpat arī cilvēcei vajaga gan straujas, gan lēnas dabas cilvēku. Visa gudrība — atrast ik jauniešiem viņa visīstāko, viņa vislabāko vietu dzīvē. Kas vienam der, tas otram neder.

Tā tad audzināšana spēj saskatīt un attīstīt bērnā daudz un dažādas labas spējas un īpašības, kas citādi paliktu nesaskatītas, neattīstītas. Īsti labs audzinātājs spēj vēl vairāk. Viņš pārvērtīs ikvienu nelāgu, kaitīgu, „launu” īpašību labā, derīgā. Nevaldāmu kausli viņš pārvērtīs izcilus sportistā vai kaņavīrā, bezgalīgu meli lieliskā pasaku sacerētājā, kļaidoni jurniekā vai zemju pētniekā u. t. t. Jo iedzimtība gan nosaka „vielu”, bet ne dažādās „mantiņas”, kas no šīs vielas veidojamas, un daudzas īpašības, kas audzināšanas trūkuma vai apstākļu spaida dēļ tapušas par netikumiem, var tikt izlabotas par tikumiem.

To visu spēj audzināšana. Domāju, ka tas nav maz.

TĀDU JAUNATNI GRIBAM!

Mīlu uz jaunatni mūsos rada mūsu pašu miesas, dvēseles un gara alkas pēc mūžīguma. Šī mīla mūs iesilda gribai — audzināt mūsu jaunatni varenu un laimīgu. Tādu gribu pildīdami, mēs cenšamies ik bērnā saskatīt visu viņa Es labāko saturu un veidot šo īpato saturu viņam pašam un visai sabiedrībai vislabākā virzienā.

Kāds ir šis vislabākais virziens? Kādu gribam savu jaunatni veidot?

Īpatcīvēkus, personības mēs gribam! Nevis milzīgu pūli gluži vienādu cilvēciņu! Mēs gribam cilvēkus, kas ikviens ir kā neredzēts zieds ar savu īpatu smaržu un daiļumu, nevis nedzīvas papīrpuķes. Mēs gribam cilvēkus, kas savām paša acīm pasaulē skatās un savām paša ausīm pasaulē klausās. Tālab mēs cenšamies ik bērnā saskatīt un attīstīt it visu viņa īpato vērtīgo; cenšamies saklausīt to vienreizējo dziesmu, kas skan tikai viņā vien. Mēs cenšamies saskatīt ik jaunā pilsonīša īpato būtību šai pasaulē. Vīrišķīgus vīrus, sievišķīgas sievas!

Mēs negribam snaudējus un gaudējus; mēs gribam darba darītājus, pasaules jauncēlājus! Un mēs gribam, lai darbā izpaustos ik cilvēka īpatais Es; lai darbs būtu dzīva daļa no cilvēka paša. Savā darbā lai cilvēks piepilda savas dzīves īpato būtību! Tālab mēs cenšamies jau laikus saskatīt ik jaunā pilsoņa īsto, labāko vietu lielajā darba saimē, veltīdami milzu nozīmi pareizai arodizvēlei. Jau laikus mēs cenšamies audzināt arī darba cieņu un darba prieku.

Mēs gribam pilsoņus, kas zina cienīt arī savu līdzpilsoņu personību, savu līdzpilsoņu īpatās patikas un nepatikas. Gribam pilsoņus, kam arvien ir mīļi visi jaukie sadzīves tikumi — cilvēku satiecības veicinātāji. Gribam pilsoņus, kas visur nes smaidus, daiļumu un draudzību. Tālab mēs cenšamies audzināt jaunatni pieklājībai, daiļumam, sadraudzībai.

Mēs negribam gurdenus gruzdētājus un plēnētājus; mēs gribam aizrautīgus liesmotājus — varoņus! Lai ikviens savu īpato dzīves būtību pilda kā varonis — steigdam savu ceļu līdz galam, par spīti visiem negaisiem un velniem. Nevien kaņaulkā, bet arī darbīvē, skolā, ģimenē un visur citur mēs gribam redzēt šo varonību. Mūsu zēni lai aug varoņi darbam, valstij un kultūrai. Mūsu meitenes lai aug varonīgas mātes un saimnieces ģimenei. Visa tēvzeme lai top kā kaņa noņemne, kur gaiss ir skurbinoša cīņas spraiguma pilns!

Mēs gribam pilsoņus, kas ikviens ir varonis savā, bet visi varoņi valsts darbā. Gribam vīrus, kas savas valsts Vadonī redz savu dziļāko Draugu un savas tautas gudro Tēvu. Gribam pilsoņus, kas skumst un smaida līdz savas valsts sāpēm un gavilēm vismaz tikpat silti kā visām gaitām savā

pašu dzīvē. Tālab mēs cenšamies jau laikus audzināt jaunatni vadonības likumos un tikumos, tautas un tēvzemes mīlā.

Personības veidošana, darba griba un māka, jauki sadzīves tikumi, varonīga stāja dzīvē, sekošana valsts Saimnieka aicinājumam — tas viss, lūk, vajadzīgs tam pilsonim, kas grib būt vispilnīgākā pieskaņā sev pašam un savai tautai.

Tādu gribam savu jaunatni!

Kurp šāds virzījums aizved? Vispirms — uz ik atsevišķā cilvēka varenību un laimi. Tad — uz visas valsts varenību un laimi.

Varenība — savas būtības īstāko ilgu vispilnīgākais piepildījums — ir tā zvaigzne, kas būs mūsu jaunatnei ceļvede. Šo ceļu ejot, jaunatne dzirdēs savu sirdi ietrīsamies laimē kā liegā saldā dziesmā. Un vissmagāko cīņu negaisos šī jaunatne nesamulsīs un nesaļims, jo viņa nemeklēs mieru un miegu, bet uzvaras. Un uzvaras — tās arvien nāk caur kaujām. Caur smagām, bet aizrautīgu cīņas skurbuma pilnām kaujām uz varenību. Tā tas ir ik cilvēka paša dzīvē, tā tas ir visas valsts dzīvē.

Audzināsim jaunatni varenībai un cīnītāju laimei!

VADONĪBAS LIKUMS.

Viens gans — viens ganāmais! Divi gaiļi vienā vistu barā neder! Labāk desmit saimēm viens vien saimnieks, nekā vienai saimei desmit saimnieku! Viens lai vada, viens lai rāda! — šie teicieni pauž atziņu, ka katrā sabiedriskā pasākumā vajaga viena vadītāja, kas no visiem daudzajiem padomiem un ceļiem izvēlas to labāko padomu un to labāko ceļu. Mūsu dienās mēs to visu saucam par vadonības domu.

Vadoniskā valsts iekārta — pati labākā no visām iespējamām valsts iekārtām. Un ja šai iekārtā vēl valda labākais no visiem iespējamajiem valsts vadoņiem, tad tautai visi ceļi vaļā žilbinošai varenībai. Bet tā tas nav valsts lietās vien. Tā pati vadoniskā iekārta nepieciešama, lūk, arī ģimenē un audzināšanā. Arī te visi var būt gan runātāji, bet viens vien lēmējs. Citādi ģimene iet bojā nebeidzamu ķildu mudžeklī. Tālab audzināsim jaunatni jau laikus vadonībai un — vadoniski!

Bērnam jau agri jāsaprot, ka ģimenē viņš nevar darīt visu, kas vien iepatīkas. Kas gan iznāks, ja visi sekos savām acumirkļīgām iegribām? Ja zēnam iepatīkas atplēst vākus tēva grāmatai un taisīt no tiem pilis, tad tēvs var grasīties, teiksim, mest krāsni kādu zēna iemīļotu rotaļlietiņu, sacīdams: man tā patīk... Zēns parasti sapratīs tūlīt, ka nevar darīt visu, kas pašam patīk, bet jāpapēta: vai citiem arī tas patīk? Te bērņā rodas atziņa par sadarbības un satiecības milzīgo nozīmi, un par tēvu kā šīs sadarbības un satiecības sargātāju. Tēvu kā ģimenes vadoni bērns mācās atzīt arī visos bērna savstarpējo ķildu gadījumos, kur tēvs nostājas taisnīga tiesneša lomā. Visās lietās un vietās tēvam vajadzētu būt cienīgam ģimenes vadoņa nosaukuma, citādi bērņā zudīs cieņa nevien pret tēvu pašu, bet arī pret vadonības likumu kā tādu.

Bērņus der pieradināt — arī viņu pašu savstarpējās kopīgās rotaļās un nodarbībās ievērot vadonības likumu. Zēniem parasti vecākais brālis, meitenēm vecākā māsa lai pilda vadītāja un tiesneša pienākumus nodarbībās! Pirms bērni sāk taisīt sniega vīru vai žagaru būdu, lai izlemj: kas to darbu vadīs? Ja ne vecākais, tad gudrākais, lai ir tas vadītājs! Tā radināti, bērni drīzi iemīl kārtību un satiecīgu sadarbību, sekošanu lielākiem un gādību par mazākiem biedriem. Kāda milzīga nozīme tam visam būs vēlākā dzīvē! Kādi lieliski pilsoņi te izaugs valstij! Turot svarīgo vadonības likumu zēnu savstarpējās rotaļās un nodarbībās, jau agri top saredzami arī nākamie sabiedriskie darbinieki, valstsvīri, karavadoņi u. t. t.

Tikpat aplama, cik izplatīta ir audzināšana u. c. jauniešu sadalīšana pēc vecuma dažādās grupās. To pamato ar katra vecuma jauniešu miesas, dvēseles un gara īpatnībām. Tādas īpatnības jau ir

gan, tikai tās nevis kavē, bet taisni sekmē to dažādo vecumu sadarbību. Vecākie bērni tādā kopīgā pulcībā jau agri gūst izdevību vingrināties vadītāju, saimnieku mācībā, mazākos biedriņus pamācīdami, aizstāvēdami, tiem palīdzēdami. Bet mazākie tādā kopīgā pulcībā daudz asāk aug un nobriest miesā, dvēselē un garā. Un kur nu vēl lielais lepnums, kādu sajūt ik maziņš, kad iekļuvis lielajā pulkā! Tikai dažādvecuma bērnu koppelcībā var īsti tikt ievērots un piepildīties vadonības likums audzināšanā. Dažādvecuma bērnu koppelciņš vistuvāks arī dzīves īstenībai: darba, biedrību u. t. t. dzīvē ļaudis gan dažkārt visai krasi sadalās pēc dzimuma, interesēm, tautības, spējam u. t. t., bet vismazāk pēc vecuma.

Tātad: nesadaliet bērnus pēc vecuma! Toties stingri gan ievērojamas īpatnības dzimumu ziņā: zēnus zēnu pulcībā, bet meitenes meiteņu pulcībā! Dalīšana pēc dzimumiem ir reizē dalīšana pēc negrozāmām, pašas dabas liktām un vajadzīgām īpatnībām miesā, dvēselē un garā. Dalīdama cilvēci divos dzimumos, arī daba sekojusi gudrajam vadonības likumam, lemdama vīrietim pasaulē vadītāja, sargātāja, kultūras jaunradītāja, saimnieka sūtību, bet sievietei dzīvības glabātājas un laidējas, un mājas saimnieces svēto pīnākumu.

Ai, ja ļaudis labāk prastu lasīt milzīgajā dabas gudrības grāmatā! Tad viņi daudzko svarīgu vēl uzzinātu par gudro vadonības likumu. Tad viņi varētu saviem bērniem pastāstīt un parādīt, ka vadonības likumu tura svētu pat zvēri mežā, putni gaisā un lopiņi ganībās. Paskatieties tikai uz dzērviem kāsi debesu zilgā! Pat mūsu lauku citādi tik vientiesīgās un bailīgās aitiņas tura šo likumu, sekodamas sava bara teķim vai gudrākai aitai. Bērni mīl stāstus par dzīvniekiem; te nu lieliski der mazajiem pastāstīt vai palasīt par vadonības likumu dzīvnieku saimēs — par vilku, zilonu u. t. t. baru vadoņiem.

Bērni, it īpaši zēni, jau agri vedami līdzīdi dažajos Valsts svētkos, kur valsts vadītāji uzrunā tautu, tāpat arī kašpēka parādēs. Lai mazie pilsoņi redz, ka tas pats vadonības likums valda nevien ģimenē, bērnu pulcībā un visā dabā, bet arī tautas dižajā ģimenē — valstī. Valsts Vadonis, lūk, savas tautas dižais, gudrais Tēvs! Ja tauta neturētu gudro vadonības likumu, tad zemē traktu nemītīgas ķildas un jukas; nekādi darbi ļaudīm nesekmētos; naidīgi svešinieki tad asi pakamptu visu zemi sev! — to visu lai bērni jau agri dabū saprast.

Kad bērns sāk savas skolas gaitas, tad viņam jāzina, ka skolotājs ir savas klases vadonis ceļā uz skolēnu sekmēm mācībās, ceļā uz skolēnu tapšanu par gudriem, stipriem, laimīgiem pilsoņiem. Kuŗš skolēns šai svarīgajā gājienā uz nākotni grib gūt pavisam labus panākumus, tas lai klausīgi un dedzīgi seko savam skolotājam — vadonim!

Šad tad der bērniem parādīt ēku, tiltu, ceļu u. t. t. jaunbūvju darbus, paskaidrojot, ka to visu var paveikt tikai tālab, ka darbinieki seko vadonības likumam, klausā saviem vadītājiem — meistariem, tehniķiem, inženieriem, arhitektiem. Tas pats ir atgādināms bērnam, aplūkojot jau gatavās lieliskās celtnes.

Audzinot bērnu vadonības likumam, audzinām viņu īstai dabīgai paklausībai viņa bērībā, un vadītspējīgai pilsoņa stājai viņa vēlākā dzīvē.

MIESA, DVĒSELE, GARS.

Miesa, dvēsele, gars — šie vārdi bieži dzirdēti cits citam līdzās. Par miesu nevienam nav šaubu, bet par dvēseli un garu gan izsacītas vispretējākās domas. Tālab ikvienam, kas grib par šīm lietām runāt, jau laikus jāpasaka: ko viņš aiz šiem vārdiem saskata?

Par miesu, dvēseli un garu nosaukšu cilvēka Es būtības trīs izpausmes. Miesa — viela, kas sastāda cilvēka augumu. Dvēsele — uztveres, noskaņas un alkas, kuŗās izpaužas cilvēka Es

attiecības pret savu „vielu” un ārpasauli. Gars — atziņas un ideāli, ko veido cilvēka Es, vērojot savu dvēseli un ārpasauli. Griba, kaislības, jūtas, zemapziņa — to visu pieskaitīsim dvēselei.

Cilvēka būtības dzelmēs bango varenības alkas — griba sevi piepildīt un pārspēt. Bet sevis piepildīšana un pārspēšana iespējama tikai cīņā. Tālab cīņas likums ir cilvēka dzīves pamatlikums. Šim likumam seko cilvēka miesa, dvēsele un gars. Miesas varenības alkas izpaužas cilvēka gribā būt veselam, lielam un stipram, būt miesā stiprākam par saviem līdzcilvēkiem. Cilvēka miesa savas alkas pēc varenības, pēc pārākuma par sevi pašu un citiem — vispilnīgāk izpauž sportā, vispār kustību priekā un fiziskā cīņā. Cilvēka dvēsele, nespēdama savu nemieru un trauksmi iztraktot ikdienas parastajā dzīvē, rada iedomā skatītu cīņas un ilgu pasauli — mākslu un literātūru. Tur cilvēka dvēsele piepilda savus viskvēlākos sapņus, ved cilvēku varonībā. Bet arī gars alkst varenības. Un savās varenības alkās gars veido filozofiju, zinātni, tehniku, veido milzīgu atziņu un ideālu celtni, kuŗā cilvēks svin uzvaru savām cīņām par visuma iekarošanu — ar garu.

Jaunatnes audzināšana var īsti sekmēties tikai tad, ja zin šīs trīs cilvēka būtības izpausmes. Bērna attīstībā šīs izpausmes pakāpeniski seko cita citai. Pirmajos mūža gados bērns ir galvenokārt miesiska būtne. Viss viņā kalpo miesai. Bet pamazām visā pilnībā paveras dvēsele kā brīnumains smaržīgs zieds, reibinot pusaudzi aizrautīgām cīņām un varonībai. Tad seko garīgā brieduma laikmets, kas ieved jauniņus atziņu un ideālu pasaulē. Tēlotais attīstības ceļš gan pilnībā izpaužas tikai zēnos, bet meitenēs daudz kas paliek nepamodies un nepamodināms, it īpaši dvēseles un gara pakāpē.

Mūsdienu audzināšana un mācīšana, nezinādama vai aplami saprazdama cilvēka būtības trijžuburi, nodara daudz pārestību jaunatnei. Kad bērna miesa alkst cīņas un kustību prieka, bērns tiek piespiests būt mierīgs, kluss, nekustīgs, „rātns”. Kad pusaudža dvēsele bango varonības alkās, spraiguma gribā, viņš tiek piespiests stundām ilgi klausīties zinībās un atziņās, uz kuŗām vēl viņa interese nav ne modusies, ne modināta. Galiznākumā — cilvēciņi, kas nekad netop gatavi ne miesā, ne dvēselē, ne garā.

Audzināšana lai pieskaņojas bērna dabīgai attīstības gaitai! Vispirms jāaudzina miesa. Vingra, stingra stāja, kustību daiļums, miesas norādījums pret dažādiem ārējiem iespaidiem, veselības mācība, ievadījums visos pielāgojamos sporta veidos, vingrošana līdz pat „cirkus trikiem”, daudz kājceļojumu, daudz rotaļu, kas prasa miesas veiklības u. t. t. — tādai jābūt it īpaši zēnu audzināšanai savā galvenā saturā līdz apm. 8 gadiem un lielā mērā līdz apm. 12 gadiem. Meitenēs galvenokārt izkopjams kustību daiļums, ne tik daudz spraigums un dažādība.

Laikā no 8—12 gadiem, līdz miesas audzināšanai jāsniedz dažas dzīvē nepieciešamas zināšanas un mākas: lasīšana, rakstīšana, pareizas un daiļas valodas izkopšana, rēķināšana, zīmēšana, praktiskas rīkošanās māka ar dažādām ierīcēm: tālruni, radio, foto u. tml., iepazīstinājums arodu dzīvē un vēl šīs tas. Ar apm. 12 gadiem jā sākas īstajai dvēseles spēku audzināšanai, kam jāturpinās līdz apm. 16 gadiem. Šai laikā visas audzināšanas galvenais saturs, it īpaši zēniem: jūtu dzīves izkopšana stingras gribas, kvēlas draudzības un silta biedriskuma virzienā, tikumu veidošanā, varonības alku modināšanā un stiprināšanā, iesildīšana tautas un tēvzemes mīlai, izpratnes un cieņas radīšana pret valsti un mīlpilnas godbijības audzināšana pret valsts Saimnieku, plašas zināšanas savas tautas un visas cilvēces vēsturē, savas zemes un vispārējā ģeografijā, daudz literatūras un mākslas, kas pilna varonības alku, daudz ceļojumu u. tml. Zēniem šai laikā lieliski der kaŗa spēles, militārā audzināšana un apmācības, visu kaŗavīra likumu un tikumu zināšana. Meitenēs jāaudzina izpratne un jūsma par mātes un saimnieces pienākumiem, jāsniedz zināšanas un mākas, kas nepieciešamas ģimenē, mājturībā, bērnu kopšanā u. tml. Dvēseliskās audzināšanas posmā galīgi jānoskaidrojas arī ik bērna īpatai sūtībai, it īpaši viņa īstajai vietai arodu dzīvē; talantiem gan šī skaidrība vēlama un parasti arī iespējama jau ap 12. gadu vai mazliet vēlāk, dažreiz arī agrāk.

Tikai uz sekmīgi veiktas miesiskās un dvēseliskās audzināšanas var stingri turēties īsti garīgās audzināšanas pamati. Ne visiem, bet tikai garīgi spējīgākiem šī audzināšana jāgūst skolā. Citi, cik nu katram gribēsies un cik nu katram vajadzēs, varēs: gūt to grāmatās, presē, priekšlasījumos u. tml. Garīgās audzināšanas galvenais saturs: zinātnes dažādo nozaļu svarīgākās atziņas, tehnikas būtība un sūtība, cilvēku sabiedrības izpratne, plaša garīga pastaiga filozofijā, dzīves un pasaules uzskata pamatošana. Garīgā audzināšana parasti vislabāk sekmēsies, ja to sāks ap 16. gadu.

Miesa, dvēsele, gars — tā ir cilvēka Es būtības svētā trīsvienība. Kas šīs trīsvienības likumus turēs svētus audzināšanā, tas sasniegs brīnumaini daudz.

TĒVS UN MĀTE AUDZINĀŠANĀ.

Mums pašlaik iegājies it kā likuma tiesībās, ka ģimenē īstā un pat vienīgā bērnu audzinātāja ir māte. Ja zinām, ka mūsdienās sievietē bieži vien pavada peļņas darbā tikpat laika, cik vīrietis; ka pēc šā darba beigšanas sievieti vēl gaida ģimenes mājturība, tad, nūdien, pielikt šiem daudzajiem darbiem klāt vēl visu audzināšanas smagumu — tas ir stipri par daudz. Bet ne jau šie apsvērumi vien liek nostāties par sievietes-mātes atbrīvošanu no vienīgās audzinātājas pienākumiem. Pati pareizās audzināšanas būtība prasa, lai audzināšanas darbs ģimenē tiktu sadalīts starp tēvu un māti. Dēliem jāaug par īstiem vīrišķīgiem vīriem. Šai tapšanā viņiem nepieciešams dzīvs audzinošs paraugs. Tāds var būt tikai tēvs vai vismaz kāds cits piemērots vīrietis, bet nekādā ziņā sieviete. Toties gan meitenēm māte dabīgi ir īstā audzinātāja, dzīvais paraugs, un te nu nebūtu ko grozīt. Tātad: dēlus tēvam, meitas mātei! Tas ir izcilus svarīgs likums audzināšanai ģimenē. Kur šis likums netiek ievērots, tur bieži vien izaug nožēlojami trauši „memmes dēliņi” un atbaidīgas vīriešu pakalķēmotājas.

Ja tēva vairs nav un patēva vēl nav ģimenē, tad steigšus jāsameklē dēlu audzināšanai cits piemērots vīrietis, kas iespējami bieži un pamatīgi uzraudzītu zēnu dažādās gaitas, visur pielikdams savu gudro padomu. Dažreiz šos pienākumus var uzņemties krusttēvs, skolotājs, pulciņa vadītājs, pat pašu zēnu vecākais brālis. Zēniem, kam pamanītas kāda noteikta talanta pazīmes, visvēlamākais būtu gūt sev par „jauntēvu” kādu zināmās kultūras nozares darbinieku. Tā, piem., literāri apdāvinātiem zēniem vislabākais „jauntēvs” būtu kāds rakstnieks vai žurnālists, gleznieciski apdāvinātiem — gleznotājs u. tml. Diemžēl, mūsu kultūras darbinieku vairums vēl visai kūtri jaunatnes garīgās audzināšanas darbā vispār.

Abiem vecākiem savās attiecībās pret bērniem arvien jācenšas uzstāties saskaoiti. Pavisam nelāgi, ja viens pšslaik bērnu baŗ, bet otrs ņemas aizstāvēt. Domstarpības par vienu vai otru gadījumu un audzināšanas paņēmienu vispār vecāki lai pārrunā paši vien, kad bērnu nav klāt! Vislabāk, ja māte atsakās no zēnu sodīšanas, atstājot šo lietu tēva ziņā, bet pati izlemjot tikai meiteņu „prāvas”.

Bez visas ģimenes kopīgajām pastaigām un izbraucieniem bieži der arī dalītas gaitas: tēvs ar dēliem, māte ar meitām. Ir daudz vietu un lietu, kas īsti var valdzināt tikai vai nu „puisiešus” vai „meitiesus” vien. Par tehnikas un kara lietām īsti spēj jūsmot tikai zēni — tāpat kā par mājturību un izšuvumiem tikai meitenes. Tēvam jābūt savu dēlu vistuvākam, visintimākam draugam; meitenēm tādu pat lomu lai pilda māte.

Pareizi sadalot ikviena pienākumus kā pret bērniem, tā visās citās lietās un vietās, vecāki savu ģimeni ievēd gaišā, jaukā saulgozī, kur nav vairs vietu ķildām un dzīves apnikumam.

ZĒNI UN MEITENES.

Audzinašanas mērķis — audzināmā personības izveidošana un saderīga piesaistīšana sabiedrībai. Audzinātājam jāpanāk, lai ik audzēknis zinātu, gribētu un darītu savu darāmo dzīvē — lai pildītu savu īpato sūtību. Lai audzēknis savu sūtību zinātu, tad audzinātājam tā jāizpēta, jāatklāj. Lai audzēknis savu sūtību gribētu pildīt, tad audzinātājam jārada jaunajā pilsonī jūsma par šo sūtību un jāstiprina cīņas griba. Lai audzēknis varētu darīt savu darāmo, spētu pildīt savu sūtību, tad audzinātāja pienākums sniegt audzēknim vajadzīgās mākas vai parādīt — kur un kā šīs mākas gūt. Tātad: zināt, gribēt, varēt! Bet šai visiem kopīgajā formulā ieliekams ik audzēkņa pavisam īpatais saturs.

Ar personības veidošanas, īpatcilvēku audzināšanas mērķi nekādi nav saskaņojama abu dzimumu kopaudzināšana un kopmācība. Ik dzimumam ir tik spilgtas īpatnības miesā, dvēselē un garā, tik spilgtas dažādības dzīves sūtībā, ka kopīga audzināšana un mācīšana nekad te nevar būt sekmīga. Vīrišķīgus vīrus! Sievišķīgas sievas! — Šīs ārkārtīgi svarīgās prasības pilnīgi neiespējami pildīt tur, kur zēniem un meitenēm liek kopā rotaļāties vai mācīties. Zēna sūtība dzīvē pavisam cita nekā meitenei. Pavisam cits kas viņam jāzin, jāgrib un jāvar. Kā lai viņš spētu savu īpato sūtību pildīt, ja nav jau laikus tai gatavojies? Zēnus taču mēs gribam audzināt par vīriem: darba, kultūras un valsts pienākumu veicējiem, ģimenes aizstāvjiem un apgādniekiem. Meitenēm savukārt jāaug ģimenes dzīvei kā mātēm un saimniecēm. Pavisam cits saturs prasās ik dzimuma audzināšanā un mācīšanā. Un rotaļas — ar tām un caur tām taču bērns vispirms pauž savu īpato Es un jau pavisam agri vingrinās savai īpatai sūtībai dzīvē. Ja bērnam uzspiež cita dzimuma, cita satura rotaļas, tad jau pašā sākumā tiek nosmacēta jaunā pilsonīša īpatās personības veidošanās. Paskatieties vien tikai bērnu rofaļās, kad viņiem laista brīva vaļa! Jūs redzēsiet, ka zēni savā pulciņā nododas kara spēlēm, kuģīšu laišanai, celtniecības rotaļām un līdzīgi, bet meitenes tīsta lelles, cep smilšu plāceņus un vingrinās daudzus līdzīgos tīri sievišķīgos darbiņos. Te, lūk, laužas un paužas uz āru ik dzimuma īpatais negrozāmais saturs. Tā tam jābūt. Citādi no šiem bērniem izaugs nevis gatavas, skaistas personības, bet dīvaini dvēseliski ērmi. Dzimumu kopaudzināšanā veidojies jaunietis parasti nekad neuzzin savu īpato dzīves sūtību, jo nekad netiek līdz sava paša Es kodolam. Un ja viņš šo savu sūtību tomēr kaut kā sataustījis, tad tomēr parasti nespēj pietiekoši stipri gribēt tās pildīšanu. Tā, piem., šādi augušas meitenes maz tiecas pēc ģimenes dzīves, necenšas tapt labas mātes un saimnieces. Toties viņas bieži cenšas atdarināt dažādas zēnu īpatnības. Galiznākumā — nožēlojama ķēmība, kam agrāk vai vēlāk seko dzīves apnikums. Bet arī tie nedaudzie jaunieši, kas par spīti visām kopaudzināšanas aplamībām, tomēr atraduši savu īsto sūtību un grib to pildīt — parasti paliek pusceļā, jo kopmācīgā skola nav sniegusi viņiem nepieciešamās īpatās zināšanas un mākas. Te atkal visvairāk cieš meitenes, kam skolā, it īpaši nesenā pagātnē, tika mācītas gan daždažādas augstas gudrības, bet nekas no tā, kas sievietei dzīvē visvairāk nepieciešams: mājturība, rokdarbi, zīdaiņu kopšana u. tml.

Pavisam aplamas ir domas, it kā zēni un meitenes, kopīgā pulciņā rotaļādamies un mācīdamies, savstarpēji labvēlīgi iespaidojoties: zēni topot smalkjutīgāki, bet meitenes uzņēmīgākas. Savstarpēja iespaidošanās gan notiek, bet tā ir pavisam nelāga. Zēni pierod īpatai sievišķīgai tenkošanai, luteklībai, intrigēšanai, top kūtri, bailīgi, nodevīgi, neuzņēmīgi un glēvi. Nesapratējam tas viss gan izliekas tīra “pieklājība” un „smalkjutība”. Mazāk iespaidojamie raksturi cenšas tēlot pieaugušus kavalierus: kūpina papirosu zobos, jūsmo par iedzeršanu un ballītēm un mēģina savas „dāmas” piedabūt dzimumsakariem. Meitenes savukārt top nekautrīgākas, rupjākas, nolaidīgākas tīrībā un kārtībā, cenšas uzkrītoši greznoties ar rotaslietiņām, krāsot lūpas, pūderēties, labprāt atsaucas savu „kavalieru” seksuāliem pasākumiem un visai bieži pašas top pavedējas. Tas, lūk, ir tas īstais iespaids, kādu zēni atstāj uz meitenēm abu dzimumu kopaudzināšanā. Citādi jau arī nevar

būt. Kā gan zēns var audzināt meiteni, ja pats vēl pavisam negatavs un neaudzināts? Un vai vispār tāda citdzimuma audzināšana vēlama? Bēnam vispirms pašam jāizaug par nobriedušu cilvēku, gatavu personību, tikai tad varēs būt runa par kāda audzinoša iespaida izstarošanu no šā cilvēka.

Kopaudzināšana gan laikam ir vislielākā kļūda, kāda jebkad pielaista audzināšanā. Šī kļūda lauž un grauž pašus audzināšanas pamatus — bērna kā īpatncilvēka veidošanu. Dzimumu kopaudzināšana devusi dzīvei vīrus, kas glēvi sabrūk vismazākās nesekmes spaidā; vīrus, kuriem nav vīrišķās atbildības un pienākuma sajūtas ne pret savu darbu, ne ģimeni, ne valsti. Dzimumu kopaudzināšana piepildījusi pasauli sievietēm, kas bēg no mātes un saimnieces pienākumiem, un no dzīvības laidējām un glabātājām tapušas par dzīvības izpostītājām-abortniecēm.

Dzimumu ziņā dalīta audzināšana un mācīšana ir negrozāma nepieciešamība. Zēniem vismaz līdz 18 gadu vecumam, meitenēm līdz apm. 16 gadiem jāaug, jārotaļājas un jāmacās sava dzimuma pulciņā. Tikai miesā, dvēselē un garā nobriedis jauneklis drīkst domāt par līgavu, sievu, ģimeni. Viss sacītais pilnā mērā zīmējas arī uz bērnu audzināšanu savā pašu ģimenē. Dēliem vajadzīgi rotaļu biedri — zēni, meitām — meitenes. Pārāk karstā brāļu-māsu mīlestībā dažkārt slēpjas daudz nelāga. Psihoanalītiķi liecina, ka brāļu pārāk cieša tuvība ar māsām bērnībā — kopīgas rotaļas, plosīšanās u. tml. — vēlākā dzīvē bieži rada smagus dvēseliskus sarežģījumus. Zināms, starp brāļiem un māsām javalda satiecībai un savstarpējai izpalīdzībai. Bet rotaļās gan labāk katrai pusei turēties savā pulciņā.

Šie izteikumi un ieteikumi daudziem liksies pārspīlēti un pat lieki. Tur nu nekas nav grozāms. Pati dzīve pierādījusi, ka tagadējās audzināšanas pamatos daudz pavisam smagu kļūdu, kas steidzami labojamas. Agrāk vai vēlāk visi vecāki un jaunatnes audzinātāji tomēr sapratīs negrozāmo patiesību, ka no bērna var izveidot tikai to, ko pieļauj viņa Es īpatnā „viela”; ka no zēna var izveidot tikai vīrieti, bet no meitenes tikai sievieti. Visi citādi centieni devuši un dos tikai — dvēseliskus ērmus. Var jau, zināms, no parastā māla izveidot lielgabala stobru, kas izskatā pilnīgi līdzināsies īstajiem tērauda, bet lielgabala stobra īsto sūtību gan tas nepildīs. Tāpat šodien pasaule pilna tā saukto „vīrišķīgo”, emancipēto, patstāvīgo u. tml. sieviešu, kas audzinātas un mācītas kopā ar zēniem, iespiedušās vīriešu arodos, piesavinājušās vīriešu paradumus un ārējības — iedomājas sevi esam vienādas ar vīriešiem. Vai šīs sievietes laimīgas? — Nē! Nervu ārsti tikko spēj uzklaut visu šo moderno sieviešu bezgalīgās žēlabas par dvēseliskām ciešanām. — Lai cilvēks taptu laimīgs, viņam vispirms jātop patiesam! Dzimumu ziņā dalītā audzināšana ir viens no lielākajiem soļiem uz šo patiesīgumu.

VESELĪBA — PAŠĀ PAMATĀ!

Tikai tad vecāku pūles vainagos pilnīgi un paliekoši panākumi, ja netiks aizmirsta bērna veselība, bērna miesas kopšana. Laba veselība — pamats, kas stipri turēs visu tikumu celtni. Ko gan vairs palīdz visi daiļie tikumi, visas cītīgi krātās gudrības, ja dilonis — šis nabadzīgo ļaužu lāsts — netaisnā mīlo lolojumu aizdzen kapā? Daudz slimību, briesmu un kaīšu apdraud augošo dzīvību. Ja dzīves apstākļi pietiekoši labi un paši vecāki saprātīgi — jaunais pilsonis var gaišu cerību pilns skatīties rītdienai acīs. Citādi klājas tur, kur bieži vien nepietiek vai nu maizes rieciena, vai svaiga gaisa, vai siltuma, vai daudz kā cita vēl. Cīņa par tautas veselīgu jaunaudzi ir arī cīņa pret nabadzību un netīrību, pret piesmakušiem, drēgniem pagrabu dzīvokļiem, pret skrandām, caurām kurgītēm, tukšiem vēderiņiem, netaisnā savītušām sejiņām un — pret alkohola sērgu.

Daudzko bērna veselībā nosaka iedzimtība, t. i. īpašības, ko bērni manto no vecākiem. Arī pretošanās spēja vienas vai otras slimības iespaidam nereti zīmīga veselai dzimtai, un ir pat slimības, kas iedzimtības ceļā pāriet no paaudzes paaudzē. Par iedzimtības jautājumu der

painteresēties jau pirms došanās laulībā, sevišķi, ja savā dzimtā novēro kādu kopīgu nevēlamu īpašību vai slimību. Gan attiecīga literatūra, gan ārsts te zinās dot daudz vērtīgu norādījumu.

Liela vērība veltāma jau zīdaiņa kopšanai. Pareiza zīdīšana, ēdināšana, guldināšana — tas viss ļoti svarīgi labas veselības izveidošanai. Svaigs gaiss un tīrība te paši galvenie likumi. Lai māte neklausu tikai tuvinieku un kaimiņu padomus vien, bet iegādā labu grāmatu par zīdaiņu un mazbērnu kopšanu un katrā šaubīgā gadījumā apciemo ārstu! Pēdējos gados daudz vietās ierīko padomdotuves mātēm. Neaizmirstiet apmeklēt šīs svētīgās iestādes!

Pareiza, piemērota barība, daudz saules, daudz gaisa, daudz kustību un labi daudz patiesas mīlas no mātes un tēva puses — tā visu vajag, lai mazais izaugtu vesels, skaists un laimīgs. Vasara ar savām gaisa, saules un ūdens peldēm; augļiem, ogām un puķēm; klejotumiem un ekskursijām un valdzinošu iespaidu smadzenēm — lūk, laiks, ko vajag izmantot līdz pēdējai iespējai! Ļoti labi, ja mazie vasaru var pavadīt laukos; te viņiem būs nevien daudz iespēju veselīgai dzīvei, bet arī daudz izdevību no visas sirds izpriecāties un pie visa tā — sakrāt ļoti daudz derīgu novērojumu dabā un lauksaimniecībā. Ir taisni teicami, ja mazie zaļumnieki šad un tad piepalīdz arī lielajiem ļaudīm dažādos darbos. Tā viņi sev vingrinās rokas un asinās prātu. Zināms, jāsargās gan pārpūlēt trauslos bērna spēkus.

Ziemā dabīgās saules vietu var aizpildīt cilvēku radītā, t. s. kalnu saule. Tā viegli pieejama slimokasu dalībniekiem. Saules stariem taisni brīnumaina vara cilvēka miesā un nervu sistēmā. Arī pret daudzu slimību baciļiem saule ved nemitīgu kaŗu. Kas sauli mīl, to laime mīl — saka sena paruna. Laidiet zēnus skraidelēt plānās īsiņās bikšelēs, lai āda spētu netraucēti baudīt saules glāstu! Vienīgi galvu der arvien turēt apsegtu, jo šai vietā saule dažreiz mīl iekniebt drusku par stipru.

Daudz uzmanības jāveltī labam uzturam. Tam jābūt vispusīgam, tīri un rūpīgi sagatavotam un katrā ziņā jāsaturs augošam organismam sevišķi tik ļoti nepieciešamās sastāvdaļas — vitamīni. Vitamīnu visvairāk svaigos augļos, ogās un saknēs.

Uztura jautājumā mūsu valodā daudz labu pamācošu grāmatu. Vispār ieteicu veselības kopšanā labu padomu pameklēt rakstos un pie ārsta. Daudz prātīgāk ir uzturēt labu veselību, nekā vēlāk mocīties ar slimību ārstēšanu!

BĒRNA TĒRPS.

Ko bērnam vilkt mugurā, ko kājās aut? — Par šo jautājumu daudzi vecāki līdz apnikumam lauza galvu. Mazais, lūk, visu drīzi satraipa, saplosa, savārta. Tam visam, protams, seko gaŗa izskaidrošanās ģimenes tiesas priekšā un bieži vien bargs sods par uzticētas mantas bojāšanu.

Negādājiēt bērniem, it īpaši mazākiem, dārgus, greznus tērpus! Ja daudz, tad svētdienās un svētkos īslaika pastaigai un viesojumam tādi der. Darbdienā un mājā — jo vienkāršāk, jo labāk. Vienīgi stiprums un izturība jāprasa no drēbes. Necentieties pārspēt kaimiņieni — bērnu ģērbšanā par modes lellītēm! Neaizmirstiet, ka bērns mīl rotaļāties smiltīs, sniegā, mest kūleņus u. t. t. Neliegsim viņam šo prieku, bet dosim tādas drēbītes, kas droši spēj „līdzi turēt” visās bērnu draiskulībās un kas viegli tīrāmas un mazgājamas. Vēl viena prasība — bērna tērps jābūt vaļīgam, ērtam, jālaiž klāt augumam iespējami daudz saules un gaisa! Siltā vasaras laikā viss tērps var sastāvēt no vienām vienīgām īsiņām sporta vai peldu biksiņām. Tikai galvu vajaga turēt segtu.

Apavi nēsājami vienīgi ziemā un vispār vēsā laikā; vasarā tie pielaižami tikai tur, kur bērnam draud briesmas ievainot kājas, tāpat arī lielā cilvēku drūzmā. Baskājība patiesi teicama lieta. Līdz šim pie tās galvenokārt turas lauku bērni; turpmāk nekaitētu pamēģināt arī pilsētniekiem. Kurpītes, vispār, ieteicamas vienīgi zemās, kas kājai ļauj brīvi locīties; slidošanai, protams, vajag īpašu apavu.

Necentieties bērnu pārāk silti tērpt un vīstīt neskaitāmos lakatos un kažokos! Taisni šie „sapaunotie” visbiežāk saaukstējas.

Nemeklējiet bērna skaistumu greznos tērpos, dārgos apavos un rotas lietās! Nekādas viskrāsainākās lupatas nespēj līdzināties bērna dabīgam veselīgam skaistumam: vingram augumam, kailiem slaidiem stilbiem, labi koptai sejai un mīlam, atklātam smaidam!

PARADUMA VARA.

Paradums ir otra daba — saka veca paruna. Šo tīro patiesību vajag ievērot audzināšanā. Pa paraduma teku lai tavš mazais icaug visos tikumos. Bet tad arī vecākiem pašiem jābūt brīviem no nelaba paraduma varas. Jo bērns atdarina visu, ko saskata lielajos: gan labo, gan nelabo. Stāsta pat, ka stiķi un niķi visātrāk līpot. Tāpēc audzināt uz labu nozīmē līdzī — pašam tapt aizvien labākam. Nekādi pamācījumi, solījumi, draudējumi, bārieni un pērieni nevar paveikt to, ko paraduma vara. Kaut arī sākumā mazajam šis vai tas labajos tikumos nepatiks — paraduma vara tos visus viņam drīzi darīs mīļus un nepieciešamus. Ikvienam labam tikumam jātop paradumam! — lūk, ko vajaga sasniegt.

Pieradināt mazo labos tikumos vajag jau pašā viņa dzīvītes sākumā. Šūpulī vai gultiņā jāliek pamati visam labam. Te mātei pirmā loma. Zīdīšana un ēdināšana stingri nosacītā laikā, nevis pēc mazā brēķuļa acumirkļīgām iegribām! Tāpat jācenšas iekārtot viņa lielās un mazās vajadzības. Ēdienlaiku un tīrības ievērošana lai top pirmie tikumi katram mazajam! Cik vien agri var, vajag mazo apmācīt un pieradināt — pašam paēst, nomazgāties, uzvilkt drēbītes, apaut kājas, izskalot muti, sakopt galvu. Prāvākie var paši saklāt arī savas gulvietas.

Ja visas šīs prasības ir gan mazā spēkos, bet viņam nav patikas tās izpildīt — lieka kaulēšanās nevietā. Kas sacīts — jādara! Ja bērns kavējas un ietiepjas — jāpielieto vispirms dažādie morāliskie iespaidojumi: paskaidrojums, paskubinājums, izzobojums, apsmieklis, nicinājums, skaļāks un bargāks pavēles atkārtojums un bāriens. Kādu veidu vai arī vairākus katrā gadījumā pielietot, tas atkarājas no pavēles rakstura un citiem apstākļiem; izvēle te jādara pašam pavēles devējam. Ja bērns, piem., neseko aicinājumam — nākt pie pusdienu galda — var viņu vienkārši pamest bez ēdiena līdz vakariņām, neuzklausot nekādus iebildumus starplaikā. Parasti, ja visi maigie līdzekļi nelīdz un dabīgā soda (kad bērns savas nepaklausības sekas pats pie sevis izjūt) princips nav pielietojams — jāķēras pie miesas soda. Pirmajos trīs, četros dzīves gados miesas sods pilnīgi pielaižams, dažiem bērniem pat pilnīgi nepieciešams. Ja šais gados bērnu pieradinās labos tikumos, vajadzības gadījumā netaupot arī viciņas, tad vēlākā gadu gaitā tam pēriens un pat bāriens taps gluži lieks. Paklausība būs tapusi par paradumu. Pilnīgi dabīgi, ka sākumā bērns daudzko darīs negribot, taču te katra lutināšana nevietā.

Bezgala daudz to lielo un mazo tikumu, kādos bērnu vajaga radināt jau agri, agri. Vispirms — ēšanā un tīrībā. — Sēdi pareizi pie galda! Ēd lēnām, sakod pamatīgi, nešņakstini lūpām, nerunā ar ēdienpilnu muti! Nesplauj uz grīdas! Klusi atver un aizver durvis! Noslauki ārpusē kājas! Nenotraipi drēbes!

Tikpat uzmanības kārtībai. — Noteiktā laikā gulties tun celties! Katra drēbīte, katra mantiņa savā vietā! Sarunā nepārtrauc otra, līdz tas nav beidzis! Tādi un daudzi citi tikumi jāpieradina mazajam. Zināms, īsti paliekoši panākumi būs tikai tad, ja paši vecāki būs šo tikumu dzīvi paraugi. Nekādu liekulību! Ko prasi no bērna, pildi arī pats!

Cik viegli vēlākā dzīvē būt pieklājīgam, kārtīgam, tīrīgam, akurātam, ja to visu jau mazotnē pieradinājies, ja paraduma vara to visu ņēmusi savā īpašumā! Šādu cilvēku visur dzīvē mīļi sagaida,

visi tam uzsmaida, visi tam uzticas. Pati laime to pavada visās viņa gaitās. Sekmes vainago katru pasākumu. Un viss tikai tāpēc, ka viņš tikumu padarījis par paradumu.

KUSTĪBU DAILE.

Ne reti cilvēka labo iespaidu uz citiem rada viņa uzvešanās, viņa kustības, viņa stāja. Tūlīgs, neveikls cilvēks parasti mūsos nespēj modināt uzticības jūtas. Rodas iespaids, it kā šāds cilvēks nekā nespētu, neprastu, neuzdrošinātos. Un atkal otrādi — visās savās kustībās veikls svešinieks tūlīņ iegūst mūsu uzticību un labvēlību. Pilnīgi dabīgi, ka arī audzināšanā šo lietu nevar apiet. Kustību daile — šie vārdi lai apzīmē visas pareizi un daiļi veiktas kustības cilvēka ikdienas dzīvē. Pareizi staigāt arī pieaugušie ne visi prot. Lempīga, it kā kilbojoša gaita; kājas, kas metas aiz katra krēsla un galda; šūpojošs stāvs — šādu streipuļotāju daudz redzam uz ielas un sabiedrībā. Zobgaļi par šiem neveikļiem saka, ka tiem „pakaļkājas taisoties krist nost”. Vīrieša gaitai vajaga būt vingrai un stingrai; sievietes solis ir īsāks un ašāks, bet arī daiļāks. Nepietiek, ja prot uz kājām turēties; vajaga prast arī staigāt! Tas pats jāsaka par skriešanu. Pareizi skriet prot pavisam reti ļaudis, gandrīz vienīgi sportisti-skrējēji. Viss vairums skrej taisni neglīti. Pareizi staigāt un skriet — šo māku ierādīt ir vingrošanas skolotāja pienākums. Bet ja paši vecāki šai ziņā lietpratēji — vēl labāk.

Arī sēsties nav nemaz tik vienkārša lieta. Vairumam ļaužu gan gluži vienalga — kad tik kaut kā dabū dibengalu uz krēsla. Sēdēt vajaga prast pareizi un veselīgi, citādi var ātri mantot kroplu muguru un piesmakušas plaušas. Neļaujiet bērnam sēdēt salīkušam un ar degunu badīt ēdiena traukā vai grāmatā!

Daudz vērtības vajag veltīt kustību dailei pie maltītes galda. Bieži vien cilvēks ar saviem neglītiem ēšanas paņēmieniem sabojā pārējiem galda biedriem ēstgribu. Neveikla rīcība ar nazi, karoti un dakšīņu, lūpu čāpstināšana, zobu šņakstināšana, līdz malām piebāzta un līdz galam atvērta mute — tas viss liecina, ka cilvēks vēl neprot ēst. Lieku katrai mātei aiz auss — ierādīt bērnam jau mazotnē pareizi un daiļi rīkoties ar galda rīkiem un ēdienu!

Sasveicināties uz ielas, mājā, viesos — to visu vajag darīt daiļi. Arī atvainoties par pielaistu neuzmanību vai citu ko — vajaga skaisti veikt. Piekļājīga, kustībās daiļa uzvešanās kā savā ģimenē, tā arī skolā, viesos, uz ielas un visur citur ir noteikti nepieciešama lieta. Te kopīgs darbs ģimenei, skolai un jaunatnes organizācijām.

Centieties, lai visa jūsu ikdienas dzīve būtu dailes apgarota, tad tā jums pašiem labāk patiks un nebūs jāsūdzas par drūmo, pelēko ikdienību. Cik daudz patiesa skaistuma var ielikt pat istabas slaucīšanā; tai veidā kā slotu tura rokās un kā ar to darbojas! Pamēģiniet vien!

Attīstīt šo kustību daili palīdz glīto un neglīto kustību novēršana un vingrošana. Pieradiniet bērnu ik rītus izdarīt dažus vingrojumus — tas viņam ļoti palīdzēs iegūt glītāku kustību stilu.

Kustību dailes augstākā pakāpe — dejas un balets. Šo mākslu labākie sasniegumi vērojami operā. Bet labi prast dejojot vajadzētu gan katram. Arī bērniem der iemācīt vismaz jaukās, kustību bagātās tautas dejas. Bet dejām tad gan atņemams to līdz šim pārāk izceltais seksuālais raksturs. Kālab zēnam dejojot tikai ar meiteni? Lai dejo vien zēns ar zēnu, meitene ar meiteni! Bērniem deja lai ir kustību un ritma prieka un draudzības jūtu paudēja! Zēnu un meiteņu „sapartnerošana” te nevien lieka, bet dažkārt pat kaitīga.

PAKLAUSĪBA.

Paklausīgs bērns ir visu vecāku ideāls. Daudzi vispār nekā cita neprasa kā vienīgi paklausību. Nav lielāku sarežģītumu ģimenē kā bērna nepaklausība. Par šo nepaklausību bieži dzird sūdzamies vecākus. Tā esot jaunākās audzes lielākais netikums. Ja bērns neievēro mājas kārtības noteikumus, neklausā vecāku norādījumus, pavēles, aizliegumus un lūgumus — tas viss, pilnīgi dabīgi, ļoti sāpina māti un tēvu. Pamazām tie sāk just savu ģimenes atvasīti kā nepatīkamu nastu. Izdevumi bērna vajadzībām sāk likties velti, lieki, nevajadzīgi. Te cēloņi daudzu precētu ļaužu megribai laist pasaulē jaunaudzi.

Arī tikuši pāri pusaudžu gadiem, bērni ne katreiz labojas. Vecāku vēlēšanās un padomi arodizvēlē, savas dzīves iekārtošanā, skolu lietā u. t. t. netiek uzklausi. Jaunie šķiras no ģimenes ligzdas ar rūgtumu, pat naidu. Šie nepaklausīgie jaunieši dzīves tekās ir kā ceļinieki, kas paši pareiza ceļa nezina, bet citiem pavaicāt nevēlas. Protams, ka vilšanās un maldi tad neizbēgami; nostāsts par pazudušo dēlu tiek dzīvē ik dienas no jauna pārdzīvots.

Bērna paklausība — padošanās vecāku gribai — nepieciešama kā vecāku tā paša bērna labad. Nevien ģimenei, bet arī katrai citai cilvēku apvienībai — biedrībai, armijai, valstij u. t. t. — neglābjami draud sabrukums, ja tur nav saskaņas, nav kopīgas vadības; ja katrs velk uz savu pusi, nevērojot citu vajadzības un vēlēšanās. Nevar arī katreiz un visur būt runas par brīvu, savstarpēju vienošanos; nepieciešama viena vadošā griba, kas saka gala vārdu strīdus gadījumā. Bēnam vēl pārāk maz saprašanas visās lietās un vietās. Viņa centieni un griba bieži vien kaitīgi viņam pašam. Te vajadzīga droša, noteikta vadītāja roka, kuŗas mājienam bērns padodas labprāt un nekavējoši, apzinoties, ka viss, ko tēvs vai māte no viņa prasa — labi un taisnīgi prasīts.

Bez rīkstēm nav paklausības — saka daudzi vecāki. Par katru mazāko nerātnību, par katru nevietā pasprukušu vārdu, par katru nieciņu, kas nav uz mata paveikts tā, kā to tēvs vai māte gribēja — tūlīņ biksiņas pusmastā! Turēt bērnu pastāvīgi savas bardzības iespaidā, nemitīgās bailēs no bāriena un pēriena — tā šo vecāku augstākā gudrība. Nevar sacīt, ka šī gudrība nenes augļus. Iebiedēti, iepērti bērni bieži vien tiešām vecāku priekšā liekas rātni, paklausīgi, klusi kā pelītes. Taču šī, draudu un spaidu sasniegtā paklausība nav īsta paklausība. Šī verdziskā paklausība zūd, tikko bērns nejūt pār sevi vairs rīkšu varas. Nereti šie bērni klusībā lolo naida un atriebības domas pret vecākiem. Vismaz, viņu sirds dzelmes ir mūžam noslēgtas vecāku acīm. Nekad viņi neuzticēs vecākiem savas šaubas, savus jautājumus, savus sapņus un ilgas. Kā nesaprasti svešinieki viņi mitīs ģimenes pajumtē un bez atvadu sāpēm aizies no tās.

Paklausībai jābūt labprātīgai, ne varmācīgi uzspiestai. Vecāku īstais pienākums — veidot un virzīt bērna paša gribu, nevis to rupji žņaut un iznīcināt. Panākot paklausību vienīgi varas līdzekļiem, nokauj dīglī bērna pasa topošo gribu. Tāds bezgribas cilvēks arvien dzīvē kritīs par upuri rupjiem izmantotājiem.

Brīdinu vecākus no šīs pieminētās viltus paklausības. Bērna patiesa paklausība noteikti nepieciešama un to var sasniegt pilnīgi maigiem līdzekļiem. Bērns, kas jau pašā mazotnē pareizi tikumos audzināts — nemaz nespēj tapt nepaklausīgs. Pārāk daudz īstas cieņas un uzticības tāds bērns veltī saviem vecākiem. Tikko nedarbu padarījis, viņš skaļi sadzird savas mazās, bet dzīvās sirdsapziņas balstiņu. Tāds nedarbis pats nekavēsies visu pastāstīt vecākiem un izlūgt piedošanu.

Pats pirmais un galvenais noteikums bērna paklausības tikuma veidošanai: radīni mazo jau viņa dzīvītes pirmajās dienās paklausīt! Stingri nosacīta kārtība zīdīšanā, ēdināšanā, guldišanā, vēderīņa atvieglināšanā! Un ne solīti sānis no šīs kārtības, no pieņemtā laika sadalījuma dienas programmā! Katra zīdaiņa iegriba, kuŗas cēloņi nav tieša nepieciešamība — pametama bez ievēribas. Pirmās reizītes mazais mēģinās protestēt, niķoties, celt brēku, bet redzot, ka tam visam nav nekādu panākumu, drīzi vien padosies mājas kārtībai. Jā gan, mīlās māmiņas, — arī zīdaiņam vajaga

nevien miesas kopšanas, bet arī tikumu audzināšanas! Tāda pati nelokāma stingrība kārtībā prasāma no bērna arī turpmākos gados. Nekādu lutināšanu; tā rūgti atriebsies vēlāko gadu gaitā! Ko jūs no mazā prasāt, to prasiet nepieķāpīgi un neatsaucami. Nekādas izvairīšanās, vilcināšanās, izlocīšanās nedrīkst būt. Pavēle jāizpilda! Tūliņ, uz vietas! Vecāku neapmierināts acu skats vai asāka balss noskaņa parasti salauž katru kavēšanos. Ja tas viss tomēr nelīdz — var ķerties arī pie rīkstiņas — paklausība katrā ziņā jāsasniedz. Tas viss zīmējas uz bērnu, vecumā līdz apmēram četri gadiem. Ja šais pirmajos četri gados audzinās bērnu kā nupat norādīju, tad vēlāk viņam pēriens un pat bāriens taps gluži lieki. Pusaudzus pērt nākas tikai tiem vecākiem, kas mazbērnus lutinājuši vai citādi nepareizi audzinājuši. Te nu gan puse pēriena pienāktos pašiem vecākiem.

Daži vecāki pārāk apgrūtina savus bērnus dažādām pavēlēm, aizliegumiem, rīkojumiem, pamācījumiem, u. t. t. Nedari to un nedari to! Kur tu atkal, ko tu atkal? Šādas frazes līdz galīgam apnikumam dzird augu dienu. Vairumam bērnu šāda pārspīlēta uzraudzība drīz iznīcina katru paša ierosmi un savas gribas dīgli; viņi neko vairs neiedrošinās pasākt bez vecāku skubinājuma. Citi, turpretī, drīzi top gluži vienaldzīgi pret visām tamlīdzīgām vecāku pūlēm, nākdami pie atziņas, ka tētīm un māmiņai tik un tā pa prātam neizdarīs. Ieteicu nekad neiejaukties bērna rīcībā bez tiesas nepieciešamības! Pārāk bieža pavēļu lietošana beidzot atņem šīm pavēlēm visu svaru un cieņu. Ja bērna rotaļa vai darbiņš nekait ne viņam pašam, ne citiem — laist mazajam pilnu vaļu! Jo retāk sevi nostādīsiet pavēlnieka lomā, jo vairāk īstas paklausības iegūsiet.

Esmu novērojis vēl vienu citu kļūdu, ko diendienā pielaiž daudzi vecāki. To varētu nosaukt par paviršo pavēli. Māte bērnam tā pa ausu galam liek šo vai to padarīt, ne mirkli nesekodama, vai mazais tiešām to visu tūliņ un pareizi izpilda. Gadās, ka bērns pavēli nav sapratis vai pat nav labi sadzirdējis, varbūt arī viņam netīkas to darīt un viņš brīdi vilcinās. Ja nu pavēles devējs neseko nekavējošai, pareizai izpildīšanai, bērns var tiešām pamest uzdevumu neveiktu. Tā daudzi vecāki paši pieradina bērnu gan paviršai izpildīšanai, gan pilnīgai nepaklausībai. Dzīvē no šādiem bērniem izaug nekārtīgi, neakurāti cilvēki, kuŗu solījumiem nekad nevar paļauties. Bērnā gandrīz ikreiz, dzirdot kādu rīkojumu, norisinās zināma dvēseles cīņa starp paša acumirkliġo patiku un vecāku gribas iespaidu. Ja nu pieaugušie neseko mazā tālākai rīcībai, tad bērnā vieġli var uzvarēt viņa acumirkliġas patikas vai nepatikas jūtas un novest pie nepaklausības. Tālab ikreiz, kad bērnam kaut ko pavēlat — sekojiet uzmanīgi, vai viņš visu tūliņ un pareizi izpilda!

Arī paklausības tikuma veidošanā liela loma pašu vecāku labajam paraugam. Ja māte grib vest bērnus uz operu, bet tēvs uz cirku un nu abi strīdas — kam lielāka noteikšana ġimenē, tad kaut kas no visa tā pielips arī bērniem. Viņi zaudēs uzticību tēva vai mātes gribas taisnīġumam. Mazie novēro rūpīgi katru sīkumu lielo ļaužu dzīvē un piesavinās nevien tikumus, bet arī netikumus. Neizkaŗojiet nekad nekādas ġimenes ķildas bērniem dzirdot! Radiet iespaidu it kā jūsos mājotu pilnīġa savstarpēja saskaņa un paklausība! Ja sieva ko lūdz no vīra visas ġimenes klātbūtnē, šim to lūġumu vajaga censties nekurnot izpildīt vai vismaz atrast pietiekoši ticamus iemeslus noraidīšanai. Nekad savu laulības otro pusi rupji nenoraidiet! Jūsu nesaskaņas arī bērnā modinās ķāri strīdēties, tiepties, nepaklausīt.

Tāpat nedrīkst viens no vecākiem kādu pavēli bērnam dot un otrs tūliņ to atcelt vai likt darīt citādi. Bērna acīs jums jābūti pilnīgi vienprātīgiem. Arī ja viens ir bērnu sodījis — otrs nedrīkst bērnu pajāt un izrādīt savu mīksto sirdi. Bērnā vajaga just, ka aiz pavēles vai vispār mājas kārtības vienoti stāv visa ġimene. Domstarpības varat pārrunāt un nokārtot klusībā divatā.

Katru pavēli vajaga izsacīt īsos, skaidros un laipnos vārdos. Pirms vai pēc pavēles došanas var tuvāk paskaidrot tās nepieciešamību. Nikna vai nevērīġa balss noskaņa apvairo bērna smalkjutību un pašcieņu. Labi, ja vecākiem arvien pietiek humora; tad visnepatīkamākos uzdevumus var padarīt jaukus un interesantus.

DAIĻĀ VALODIŅA.

Valoda, tā, lūk, galvenā teka, kas tuvina cilvēku cilvēkam. Valoda — tā brīnumainā vara, kas dara iespējamu veikt diženus kopējus darbus. Valoda, ietērpusies grāmatā, glabā sava laikmeta lielākās domas mūžībai.

Jauka, vijīga valoda dara pašu runātāju jaukāku. Mūsu fautas dziesmas skaisti daudzina valodīgus puisus un meitas. Pilnīgi svešs cilvēks mums drīz top tuvs un mīļš, ja viņa runātie vārdi mūs prot apvīt kā maigām apīņu vītnēm. Asprātīgi tērzētāji, saistoši anekdotu stāstītāji visur tiek iemīlēti un gaidīti. Ir runātāji, kas spēj savus klausītājus aizraut līdz svētās, jūsmu pilnās trīsās, pilnīgi pakļaut savai gribai.

Lai valoda taptu daiļa, tad runātājam vispirms jātop vaļā no stomīšanās, stostīšanās, pareizības kļūdām un visiem citiem trūkumiem. Tālāk vajaga atbrīvoties no neglītiem, nedaili skanošiem vārdiem, un pārāk apvazātām frazēm. Cilvēka domai jāpaužas skaidri, sakarīgi, nenoklistot sānis un pārāk neizstiepjoties gaŗumā. Dažādi svaigi, asprātīgi salīdzinājumi padara valodu dzīvāku, sulīgāku.

Daiļai valodai audzināt vajaga bērnu jau mazotnē. Pati labākā mācība — vecāku paraugs. Runājiēt paši pareizā, skaistā valodā! Nelietojiet lamu vārdus, velna piesaukšanu, dažādas rupjības un jēlības! Lieciet bērnam īsi, skaidri, sakarīgi izstāstīt savus pieredzējumus, labojot viņa pielāstās kļūdas. Daiļu valodu sekmē deklamācijas, lugas un runas. Dodiet iespēju bērnam to visu dzirdēt!

Daiļa valoda cilvēkam sabiedrībā paveŗ labvēlības, uzticības un panākumu vārtus. Palīdziet savam mazajam šo labo varu gūt! Runājiēties ar savu mazo daudz un daiļi jau viņa zīdainības laikmetā, kaut arī viņš nekā vēl jums nespēj atbildēt! Bet viņš klausās!

PAŠA SPĒKIEM!

— Katrs pats savas laimes kalējs — dzird runājam. Pareizi! Bet kaut ko izkalt, izveidot var tikai tas, kas mācījies lietot dažādos darba rīkus un pazīst visus darba paņēmiēnus. Pašam gribēt, pašam mācēt, pašam varēt — lūk, to visu lai sasniedz audzināšana jau mazotnē.

Ar pašerosmes, pašdarbības un pašatbildības principu bērnam der iepazīties jau pavisam agri, tikko vien viņš spēj izdarīt apzinātas sapratīgas kustības. Sevis apkopšana paša spēkiem lai top pirmais solis pašdarbībā. Vēlams gan, ka pieaugušie pastāvīgi seko darba kārtīgai izpildīšanai, bet tieša iejaukšanās nepieciešama tikai tad, ja bērna rīcībā saskatāma lielāka nolaidība, nezināšana un kaitēšana sev vai citiem.

Pašdarbības principu der ievērot arī bērna rotaļās. Nedodiet viņam paijiņas, kas visā pilnībā jau izgatavotas rotaļlietu darbnīcā! Dārgie, greznie tvaikonīši, auto, kustošie zirdziņi ir taisni vismazāk piemērotās pajas. Īsu brīdi gan viņas izpelāas bērna patiku, bet drīz apnīk, jo te nav darba lauka bērna radošai izdomai. Vislabāk, lai bērns pats visvienkāršākiem līdzekļiem un no dažādiem, rnājā sastopamiem priekšmetiem pats sev gatavo visu vajadzīgo. Pats darbs te mācīs meistarū un sniegs viņam daudz dzīvē derīgu spēju. No sērkociņu kastīnām un diega spolītēm var izgatavot veselū vilcienus. Kur nu vēl prieks par savām inženiera spējām!

Ļoti ieteicams jau agri uzticēt bērnam dažādus uzdevumus ģimenē. Iepirkties veikalā, uzkopt telpas, atnest grāmatas no bibliotēkas u. t. t. Tikai tas, kas jau mazotnē vingrinājis un darbinājis savus paša spēkus — tikai tas varēs skaitīties uzvarētājos lielajā dzīves sacensībā!

PATS ESI PARAUGS!

Bērns atdarina visu, ko redz un dzird ap sevi. Ja ģimenē valda tīrība, kārtība, noteiktība, pieklājība, tad arī bērnam šie tikumi taps paradumi un viņš izaugs tīrīgs, kārtīgs, noteikts un pieklājīgs. Un otrādi — ja mājā viss iet „kā pagadās”, ja rupji vārdi, lamas un divdomības skan uz katra soļa, tad arī mazais drīzi vien visos šais netikumos sāks turēt lielajiem līdzī. Ir daudz vecāku, kas paši negrib atnest dažāda veida netikumus, bet bērnus māca dzīvot “pēc notīm” un nežēlo pēriena, ja mazie vairāk skatās mātes darbos nekā klausās viņas vārdos. Ko māci citam, to pildi arī pats! Citādi bērns ātri saskatis tavu liekulību; viņam zudīs cienība un ticība uz tevi un drīzi vien arī pats viņš sāks liekuļot, melot un izlikties.

Ja tu gribi, lai tavš bērns visas savas mantijas noliek pienācīgā vietā — dari to pašu ar saviem piederumiem! Nesvied savas bikses uz galda un kreklus pagultē! Ja tu gribi, lai tavš bērns ikreiz izpildītu savus solījumus un nodomus — dari to pašu ar savējiem. Ja tu gribi redzēt savu bērnu laipnu, pateicīgu, pieklājīgu — esi arī pats ar visiem tāds!

Novēro sevi rūpīgi un pamatīgi. Vai tavās paražās, tavā runā, tavā rīcībā nav kaut kas nelāgs un atmetams? Ir velti skubināt dēlu kārtīgai, atturīgai dzīvei, ja tēvs pats atnāk vakarā mājā strepuļodams, Tas pats jāsaka par smēķēšanu, kāršu spēlēšanu un citiem netikumiem.

Labs paraugs — tā lūk, ir audzināšanas lielākā gudrība. Kā paši redzat — pavisam vienkārša. Un tomēr ne katrs spēj saprast un pildīt šo vienkāršo bausli. Pacientieties!

Zēnam jāaug par vīru. Tālab viņam labākais paraugs vīrietis, tēvs. Meitenei jāaug par saimniecei un māti — viņas labākais paraugs lai ir pašas māte. Audzināt „memmes dēlinus” vai „papus meitiņas” — tā ir bērnu dvēseļu kropļošana.

KAREIVISKAIS GARS.

Pati māte savu dēlu

Kaŗavīru audzināja

— tā dzied kāda mūsu tautas sena daina. Pareizi darīja senā māmuliņa. Cīņai, dzīves īstenībai viņa, lūk, audzināja savu dēlu. — Kāds pretstats mūsu dienām, kad daudzas mātes savus dēlus audzina mīkstčaulībai, nīkulībai, glēvulībai! Kā trausli siltumnīcas ziedi daudzi mūsu jaunieši tagad izaug savās ģimenēs un kāds tad nu brīnums, ja pirmais dzīves īstenības ziemeļis tos aizdzen iznīcībā!

Kareivība — tas nenozīmē tikvien kā šauteni rokā turēt. Kareivība — tā nozīmē vēl arī: kā drošam, izaicinošam cīnītājam nostāties pret dzīvi. Un nevien kā aizstāvētājam, bet arī kā uzbrucējam.

Vēl arvien zilās, nezināmās tālās gaida tas sapņotāju ilgotais laikmets, kad lielgabalu stobrus pārkausēs arklus lemešos... Vēl arvien mums sava zeme, sava tauta, sava kultūra un sava nākamība jāaizstāv pret bojāeju ar bruņotu varu. Netapsim sentimentāli, dvešot smagas nopūtas, ka tas viss skan tik brutāli un nežēlīgi. Dzīve ir cīņa un pati šī cīņšanās galu galā ir tīri skaista. Sevišķi vēl, ja paliekam viņā uzvarētāji.

Prast palikt uzvarētājam — lūk, šo māku vajaga mācēt jau mazotnē!

Lai paliktu uzvarētājs, vajaga labi pazīt visus ieročus, vajaga dzelzs disciplīnas un vajaga pašas gribas — uzvarēt. Tehnika, disciplīna, morāle — tas viss apvienojas, lai taptu uzvara.

Ko tad nu ģimene var pasniegt no visa tā?

Es nedomāju, ka mazo zēniņu vajaga tūlīn mācīt ar lielgabalu šaut. Šo tīri tehnisko māku var ietaupīt arī līdz obligatoriskam kaŗa dienestam. Bet ieaudzināt bērnam gribu un patiku cīņai — kā

savā personīgā dzīvē tā tēvijas aizstāvībā — tas nu gan jādara noteikti. Cīņas gribas un cīnītāja disciplīnas radīšana — tas, lūk, pēc manām domām būtu jau ģimenes pienākums.

Kā nu to panākt?

Visu darāmo darīt braši, droši, disciplinēti! Nekādas ņaudēšanas un ņurdēšanas par tēva vai mātes skaidro noteikto pavēli! Nekādas vilcināšanās, drebināšanās un atpakaļskatīšanās — uzdevuma priekšā! Nerādīt mēli vai papēžus, ja pretinieks prasa dūri! Ar spītīgu smaīdu panest grūtības un neveiksmes!

Stingra, sapratīga mājas kārtība, vienota ar brašu, jautru ģimenes noskaņojumu — lūk, zeme, kur viegli dīgst disciplīna, pamats katrai armijai.

Ir teicami ņemt zēnu līdzī militārās parādēs, kaņavīru gājienu apskatē, kaņa filmās. Skaista militāra parāde nereti rada zēnā neizdzēšamu iespaidu, modinot gribu tapt brašam tēvijas aizstāvim. Ļaujiet zēnam netraucēti jūsmot par dunošiem tankiem, kaņa lidmašīnām, spožajiem durkļiem, bruņu auto u.t. t.!

Tāču nepietiek ar šo garu un gribu vien. Ģimene var sniegt arī drusku mākas, drusku varas. Ļoti vēlami propagandēt jaunatnē seno stopšaušanas, lingošanas un šķēpa mešanas sportu. Labi gatavots stops spēj ļoti daudz. Senos laikos ar stopu un bultām izcīnīja lielas svarīgas kaujas. Mūsdienās šos senču ieročus varētu pielietot plēsīgu putnu, kaitīgu dzīvnieku un čūsku iznīcināšanā. Tāpat ieteicama bērnu līdzdalība medībās.

Pat mušu pletni un mušu sišanu — lūdzu nesmieties — var ietilpināt ģimenes militārās audzināšanas programmā!

Lielākiem zēniem var ieteikt boksa cīņas. Bokss, laikam gan, kareiviskākais no visiem sporta veidiem. Tas norūda nevien visas vajadzīgās raksturīpašības, bet sniedz arī veiklu roku, stipru triecienu. Protams, jāraugās, lai cīnītāji neaizrautos pārāk tālu un neaizmirstu cīņas noteikumus.

Katram cilvēkam nepieciešami zināt vismaz dažus džu-džitsu cīņas paņēmienus. Šie paņēmieni palīdz ātri atbrīvoties no uzbrucēja un, vajadzības gadījumā, izdarīt arī pašam veiklu, piepešu uzbrukumu. Vispār, sports, vingrošana un dažādas kustību spēles cieši pieslejas kareiviskai audzināšanai.

No tiešā armijas reglamenta der izņemt jau mazotnē: ierindas mācību, novērošanas un izlūku gājienu, vienkāršāko sakaru dienesta tehniku, pretķīmisko aizsardzību, sanitāro pirmo palīdzību un vēl šo to piemērotu. Protams, te galvenā loma skolai un jaunatnes organizācijām, bet arī ģimene var sekmīgi nākt talkā. Vispār, esmu novērojis, ka militārā audzināšana, ja vien labi prot izvēlēties vielu un labi to pasniegt, — ļoti aizrauj zēnus.

Jo mazāka kāda tauta, jo cīņas spējīgākai un uzvaras alkstošākai tai jābūt, citādi to neglābjami samals lielo sāncenšu dzirnakmeņi!

Nepiemirstiet arī, ka kareiviskā audzināšana, kareiviskais gars padara cilvēku cīņas un uzvaras spējīgāku viņa paša personīgā dzīvē!

Visa tēvzeme — kaņa nometne! Lūk, sauciens, kas savā dziļākā un plašākā nozīmē lai apvij visu tautu vienā nedalāmā, nesatricināmā dzīves un cīņas gribā!

Augsim vareni vīri varenā valstī! — tāda lai agri jau nobriest ik zēnā stingra un nelokāma griba.

Mūsu dienās pārāk bieži redzam vīrus, kas pavisam niecīgas nesekmes dēļ krīt izmisumā, žēlojas par dzīves apnikumu, runā par pašnāvību. Šiem vīriem nav kareiviskā gara, nav īsta vīra gara. Te stipri vainojama nepareizā audzināšana. Ja zēnus spiež rotaļāties kopā ar meitenēm, tad pilnīgi dabīgi, ka zēnos snaudošais kareiviskais vīra gars netiek laikā modināts un pamazām „apaug sūnām”. Tai vietā zēni pierod pļāpībai, tenkošanai, luteklībai, top bailīgi, nodevīgi, glēvi un neuzņēmīgi, zaudē vīrišķīgo stāju un interesi valsts un kultūras lietām. Šādi trausli, dvēseliski pakropļi cilvēciņi dzīves cīņās nespēj būt uzvarētāji. Ja gribam zēnos audzināt īstu vīra garu, kareivisku stāju, tad viņi rotaļās, nodarbībās un mācībās atdalāmi no meitenēm. Vislabāk, ja zēnu

nodarbības vada vai vismaz uzrauga pieaudzis vīrietis: tēvs, skolotājs, pulciņa vadītājs u, tml., kam pašam laba kareiviskā stāja, stipras varonības alkas.

Arī sievietes spēj būt varones. Kas gan nav dzirdējis par mātēm, kuŗas bērnu labā ziedojušas savu dzīvību? Arī meitenes tālab audzināmas varonīgai stājai dzīvē. Bet sievietes varonība ir pavisam īpata — tālu stāvoša vīrieša kareiviskumam un uzbrukuma kārei. Sievietes varonība nav cīņas, bet sevis ziedošanās varonība. Tālab īsti par kareivisko audzināšanu var runāt tikai pie zēniem un izvedama šī audzināšana sekmīgi tikai zēnu pulciņā.

DZIMTENES MĪLA.

Dzimtene šaurākā nozīmē — tā vieta un tuvākā apkārtnē, kur cilvēks dzimis, kur aizrit viņa bērnība, jaunība, dažreiz visa dzīve. Taisni bērnības laikmetam te galvenā loma. Tieši bērnības iespaidi tie noteicošie, kad cilvēks runā par savu dzimteni. Viena parādība šais bērnības atmiņās zīmīga: cilvēks atceras savu dzimteni ar siltu mīlu, lai gan daudziem viņu bērnība pagājusi nabadzībā un dažādās ciešanās. Nekādi vēlāki svešzemju dabas jaukumi un tehnikas brīnumi nespēj aizēnot dzimtenes lauku vai pilsētas nedziestoši spēcīgo pievilcību. Zināms, jo jaukāka bijusi cilvēka bērnība kādā zemes stūrītī, jo spēcīgāks būs dzimtās zemes aicinājums visu mūžu dvēselē. Tāpēc arī kā ģimenes tā valsts noteikts pienākums ir, cik vien iespējams, darīt saulaināku jaunās audzes bērnību.

Vienalga kādā svešā malā — aizvien tevi sauks paša dzimtenes balss. Un līdzās šai saucēja balsij tevī degs ilgas — redzēt savu dzimteni skaistu, varenu, bagātu, laimīgu. Tu klusībā tīko, lai ikviens tavas dzimtenes vārdu izrunātu ar cieņu un mīlu. Un tevī dzimst griba — darīt kaut ko, lai tas patiesi tā būtu viss.

Dzimtenes mīla — tā ir skaista, spēcīga jūta. Viņa pamazām pāraug mīlā uz visas tautas dzimteni — tēviju. Un diženus, varonības apgarotus darbus paveic cilvēks, šās mīlas sildīts. Tūkstoši cīnītāju smakuši cietumos, vajāti katorgā un trimdā, miruši no apspiedēju lodēm — tikai tādēļ, ka viņi patiesi mīlēja savu dzimteni, savu tautu, savu tēviju. Šie cīnītāji nevarēja samierināties ar svešas, naidīgas varas kundzību. Viņi ziedoja labāko, kas viņiem bija — savu paša dzīvi un dzīvību, lai tikai viņu dzimtene, viņu tauta, viņu tēvija taptu brīva un laimīga. Nolieksim patiesā cieņā galvu šo varoņu piemiņas priekšā un daudzinašim šīs varonības radītāju — dzimtenes mīlu!

Centies savam bērnam darīt viņa dzimteni tuvu, mīlu, pazīstamu. Lai viņš justos kā viena maziņa nedalāma daļiņa no tā zemes stūrīša, kuŗā viņš dzīvo. Mūsu tēvija ir skaista zeme; ikvienā viņas gabaliņā daudz jūsmas cienīgu dabas jaukumu un cilvēka darinājumu. Vai esi aplūkojis vērīgāk apkārtni, kuŗā tu dzīvo? Vai vari parādīt savam mazajam visu skaisto, derīgo, pievilcīgo, kas ir ap jums? Vai vari viņam pastāstīt tos daudz un dažādos notikumus un teikas, kas apvij dzimtenes vietas? — To visu vajaga darīt. Bet izpildīt šo pienākumu vari tikai tad, ja pats tu visu labi pazīsti. Vārdu sakot, arī pašam vēl jāklausa, jālasa, jāmacās, jāinteresējas, Tici, šīs pūles tev atmaksāsies!

Liela nozīme ekskursijām laba pavadoņa vadībā. Pavadonim labi jāzina vietas ģeografija, vēsture un jāprot saskatīt un parādīt arī pašas dabas īpatnējais skaistums. Nevajaga censties vienā reizē visu redzēt un dzirdēt; labāk tikai daļu, toties pamatīgi. Ļoti labi, ja paši vecāki spēj veikt pavadoņa — gida — pienākumu. Vismaz rosīgi veicināt tūrisma silti var ieteikt ikvienam cilvēkam.

Viena nevēlama parādība mūsu parastās ekskurijās — vienpusība apskatāmo vietu un priekšmetu izvēlē. Parasti par ievērtības cienīgiem ieskata vienīgi pilskalnus, klintis, ūdenskritumus, augstākos kalnus un lielākos ezerus. Nepieciešami to visu papildināt ar labāko lauksaimniecību un lauku rūpniecības un amatniecības uzņēmumu apskati. Nekait iegriezties arī

lauku tirgū, ja rodas izdevība. Pavisam bēdīgi nostādītas ekskursijas pilsētās. Šeit ekskursantiem rāda gandrīz vienīgi senās vēsturiskās celtnes, baznīcas, mūzejus un pieminekļus. Tā galīgi aplama vienpusība. Taisni pilsētā galvenais svars jāliek fabriku, darbnīcu, lielveikalu, ostas, banku, iestāžu, jaunceltņu, apstādījumu u. t. t. apskatē. Protams, ievēribu pelna arī senceltnes un mūzeji. Jāpiesavinās reiz atziņa, ka arī pilsētniekam ir dzimtene, kas pelna tikpat daudz mīlas un cieņas kā lauku sēta. Katram pilsētniekam vismaz savā rajonā vajaga pazīt ikvienu ieliņu, rūpnīcu, lielākos namus un veikalus un visu citu. Vajaga zināt arī visas pilsētas, īpaši sava rajona un tā svarīgāko uzņēmumu un citu vietu vēsturi. Pilsētas parki un apkārtējie meži tuvina pilsētnieku dabai. Pilsētās dzīve spēj sniegt ļoti daudz svarīgu novērojumu, ierosinājumu un atziņu. Pilsētās bērns pilnīgi pamatoti spēj iemīļot savu piecstāvēgo mūra namu un trokšņaino ielu tikpat kvēli kā lauku bērns savu kluso sētu un šalcošās birzes.

Dzimtenes mīla, varbūt, pati patiesākā un spēcīgākā mīla, jo viņa nedziest arī tad, kad cilvēkam viņa dzimtene sniedz vienīgi sāpes, pārestības un atraidījumu.

Maldās tie, kas domā, ka kvēla dzimtenes mīla padarot cilvēku vienaldzīgu un pat naidīgu citu tautu patriotiskām jūtām; it kā dzimtenes mīla veicinot tautu naida un pārkundzības rašanos. — Īsta dzimtenes mīla nevis ārdā, bet rada tautu dvēselisko saprašanos. Tikai tas, kuŗš īsti dziļi un patiesi mīl savu paša dzimteni — tikai tas arī tiešām spēs saprast un līdzjust ikviena svešautieša patriotismam.

No dzimtenes mīlas caur valsti uz vienoto cilvēci!

JAUNATNES ORGANIZĀCIJAS.

Pret jaunatnes organizācijām vēl arvien mūsu vecākos valda dažādi aizspriedumi: bērns esot par jaunu biedrību dzīvei, varot tur vienīgi pazaudēt laiku, tapt mazāk cītīgs mācībās, pat piesavināties dažādus netikumus u. t. t. Parasti tā runā tie vecāki, kas arī paši nepiedalās nevienā biedrībā. Viss dažādo biedrību darbs viņiem šķiet vai nu pārāk sarežģīts vai arī gluži lieks.

Tikai tas, kas pats bijis jau mazotnē kādā organizācijā — tas sapratīs, cik daudz laba sniedz topošam cilvēkam sabiedriskā dzīve. Organizācijas iekšējā iekārta jau agri pieradina bērnu labprātīgai disciplīnai, saticīgai sadzīvei ar visiem pārējiem biedriņiem, savas pārlikas patmīlības ierobežošanai un pārējo biedru tiesību un vajadzību atzīšanai. Te top sabiedrīks, saticīgs un disciplinēts. Taisni tādu taču prasa arī lielā dzīve.

Organizācijas tekošā darbība izsauc dažādas pārrunas, katrs var izteikt savas domas, ienest kādus jaunus ierosinājumus, parādīt savas organizatora, runātāja u. c. spējas. Te veidojas un vingrinājas nākamie valstsvīri, diplomāti, organizāciju vadītāji, preses darbinieki u. t. t. Tikpat svarīgi visi tie darbības veidi, kādos var piedalīties ikviens biedriņš: spēles, rotaļas, sports, ekskursijas, klejojumi, dažādi darbi un pētījumi, pažu žurnālītis u. t. t. Sacensības gars dzen attīstīties bērna spējām līdz iespējamai pilnībai. Bērna brīvais laiks tiek izlietots derīgi un patīkami un bērnam vienkārši vairs neatliek laika šādām vai tādām palaidnībām.

Modernā sabiedrība var pastāvēt vienīgi, pateicoties viņas cieši un vispusīgi organizētai kārtībai — sabiedriskai iekārtai, valstij. Patiesi brīvs un apmierināts var cilvēks justies vienīgi tad, ja šī stingri organizētā sabiedriskā kārtība netiek viņam ar varu uzspiesta kā kaut kas svešs, nesaprotams, lieks un žņaudzošs, bet gan tiek no viņa paša uzskatīta kā nepieciešama ķīla personīgās laimes drošībai. Jaunatnes organizācijas ir tā teka, kas ievada pilsoni lielās, organizētās dzīves noslēpumos, parāda viņam stingras disciplīnas, kārtības un vadonības nepieciešamību valsts pastāvēšanā. Šāds pilsonis nekad nekurnēs, ja valsts interešu labā viņam nāksies paciest dažas neērtības. Viņš sapratīs, ka galu galā tas viss tiek darīts viņa paša labā.

Jaunatnes organizācijas ir nepieciešams papildinājums ģimenei un skolai. Milzīga viņu valstiskā nozīme. Caur šīm organizācijām mēs varam sēt tautā, sevišķi viņas jaunaudzē, jaunus, diženus tikumus vai arī celt godā senos, aizmirstos. Šīs organizācijas, viņu plašums un stiprums — ir nākotnes solījums šai dienai, ka mūsu tauta tiešām dzīvos saules mūžu un ziedu laikus.

Vai tavs bērns jau sastāv kādā jaunatnes organizācijā? — Ja nē, tad nekavējies viņu pievienot jaunās paaudzes pirmajām rindām. Iebildums par skolas gaitas traucēšanu tikai tad pamatots, ja pierādās, ka tieši organizācija vainīga sekmju vājinājumā. Parasti gan izrādīsies, pamatīgāk izpētot, ka cēloņi pavisam citi. Nereti tieši līdzdalība jaunatnes organizācijā liek bērnam skolā darīt visu iespējamo mācībās, lai turētu augstu savas organizācijas godu.

Vienībā spēks! Vienojiet jaunatni dizeņiem darbiem!

Pašlaik vēl daudzi jaunatnes pulciņi sacenšas ar skolu — vienu un to pašu uzdevumu veikšanā. Tas aplami. Skola lai māca visas un visiem nepieciešamas zināšanas un mākas, audzina visus un visiem nepieciešamos tikumus, bet jaunatnes pulciņi lai māca dažas īpatas zināšanas un mākas, audzina dažus īpatus tikumus — dažiem īpatiem jauniešiem! Savu biedru iedalīšana pēc viņu īpatām interesēm un spējām atsevišķās kopās — tas ir svarīgs apstāklis, lai jaunatnes organizācija attaisnotu savu pastāvēšanu.

DEVĪBAS TIKUMS.

Devības — šī senā jaukā tikuma nosaukumu maz dzird dzīvē lietotu. Mēs labāk mīlam saņemt nekā dot. Liela daļa pat tādu ļaužu, kas mīl vienīgi „ieraut”. Protams, ka tiem devības tikums liekas pilnīgi nevajadzīgs un „nepraktisks”.

Tāču pati devība vēl nav pamirusi mūsu vidū. Cilvēku savstarpējā apvelte vārda, dzimšanas, kristību un kāzu dienās, dāvanas dažādos svētkos, ziedojumi sabiedriskām vajadzībām, palīdzība trūkcietējiem, dzīvnieku aizgādība — visur te parādās devības tikums. Šis tikums kā maigām bērna rokām apvij skarbo dzīvi, dara to labāku, skaistāku, sirsnīgāku. Ikviens, kas kādreiz saņēmis kādu mīlu dāvanību, zinās sacīt, cik dzīve likās atkal gaiša pēc visa tā; gribējās atkal ticēt cilvēkiem, iet pie viņiem, darīt tiem ko labu. Devības tikums, lūk, viena no tām tecinām, kas ved uz vienoto, brālīgo tautu un vienoto, brālīgo cilvēci!

Kā katru citu tikumu tāpat arī šo vajaga jau mazotnē cieši dēstīt bērna dvēselē. Lai jūsu bērns vēlākos gados staigātu starp ļaudīm kā svētītājs, mierinātājs, gaismotājs! Pašu vecāku labais paraugs te galvenā lomā. Neatsakieties apdāvināt, izpalīdzēt, ziedot un visu to māciet arī mazajam. Lai viņam top pilnīgi skaidrs, ka devības tikuma cenšanās ir — sagādāt līdzcilvēkiem vai dzīvniekiem prieku, apmierinot kādu viņu vajadzību vai vēlēšanos.

Pie jūsu loga atlidojis balodītis. — Re, cik viņš izsalcis; cik kāri gaida no mums kādu maizes drupatiņu. Sagatavo viņam mazu pusdieniņu! — jūs sakāt savam bērnam. Un visa ģimene priecājas, kad spārnotais ciemiņš sparīgi lasa nobērtās drusciņas. Putniņš, paēdis, aizlido, bet mazā namatēva vai namamātes sirsnībā paliek prieks, kādu radīja kalpošana devības tikumam.

Varbūt jūsu kaimiņus nospiež nabadzība; varbūt viņu bērniem nav drēbīšu, apavu, maizes vai paiiņu. Pārrunāiet ar savu mazo visas šīs vajadzības un izgudrojiet — ko un kā te varat palīdzēt. Kad jūs dažādu organizāciju ziedojumu vākšanas dienās metiet savus santimus bundžiņā — paskaidrojiet mazajam, kāpēc tā vajaga. Tiešā, personīgā palīdzība saviem līdzcilvēkiem gan stādāma pārāk par dažādo komiteju darbu, jo pēdējais ne dāvātājā ne saņēmējā nerada tās īpatnējās siltās jūtas, kas zīmīgas devības tikumam. Toties sabiedriskai palīdzībai plašākas un pilnīgākas iespējas palīdzēt visiem un visur.

Savu tuvinieku un paziņu goda dienās atcerieties tos ar kādu mazu dāvanību vai vismaz laimes vēlējumu. To pašu dariet Ziemas un citos svētkos. Tikko bērni prot rakstīt, lai viņi paši raksta un nosūta apsveikumu vēstules vai kartes. Jaukais devības un laba vēlēšanas tikums tad raisīs kuplus zarus un jūsu bērns vēlākā gadu gaitā taps ne vienam vien līdzcilvēkam drošs pavēnis dzīves vētrās. Nesakiet vis, ka devības tikums no jums tikai prasa vien, bet nekā nesniedz pretī! Jau tas klusais jaukais dvēseles prieks par padarīto labdarību — pati labākā alga. Bet bieži vien arī pats dāvājums jums atgriežas desmitkārt lielāks atpakaļ, jo devības tikums aizrauj līdz arī jūsu līdzpilsoņus un drīzi visa apkārtnē tiek šā tikuma apgarota.

Esi devīgs un māci savu bērnu devības tikumam! Dots devējam atdodas!

SPOKI UN BUBUĻI.

— Skrej vien tik vēlu pa lauku; gan tevi spoki saķers! — biedē māte zēnu, kas tik ļoti vēl nevēlas līst gultā.

— Tūliņ nāks bubulis un paķers tevi līdz! — draud kāda cita, tikko bērns vilcinās paklausīt.

— Gan tevi policija iebāzīs cietumā!

— Pagaidi tik; tētis tev zilu muguru pataisīs!

Tādus un līdzīgus biedus pielieto daudzi vecāki gan paklausības, gan citu tikumu veidošanai. Nevar sacīt, ka gluži neseismīgi. Bailes no nezināmā, bailes no pārspēka, bailes no sāpēm — tas viss nu reiz ir cilvēku vairuma dabā. Proti tikai veikli šīs vājās puses izmantot un tu daudz panāksi. Kas par to, ka tavš upuris caur tavu rīcību taps vēl bailīgāks, glēvāks, nevarīgāks! Kad tik tu panāc savu! Tā, lūk, rīkojas daži vecāki savā vieglprātībā.

Biedējot bērnu dažādiem spokiem, bubuļiem u. t. t., jūs gan dažreiz sasniedzat acumirkļīgu paklausību, toties nodarāt ļaunumu, kas bieži vien bērnu nepamet visā vēlākā dzīvē. Cik daudz mēs dzīvē redzam pieaugušus, citādi visādi saprātīgus cilvēkus, kuņiem nepārvaramas bailes no tumsas, kapiem, klusuma, vientulības u. t. t. Tie visi lielākā daļā savu vecāku nepareizās audzināšanas upuri. Neprātīgās bailes viņiem sagādā daudz neērtību, ciešanu un bieži padara tos smieklīgus un nicināmus apkārtējo ļaunu acīs. Par spīti visām pūlēm un prāta apsvērumiem, šie nelaimīgie netop vaļā no sava lāsta. Daži savu mūžu nobeidz garā vājo slimnīcā, mocoties ar vajāšanas maniju.

Dažādie nostāsti par velniem, miroņiem, raganām, pūķiem, spokiem u. t. t. jātura tālu no bērna, kas vēl nespēj atdalīt izdomu no īstenības. Bērns parasti burtiski notic visam, ko stāsta pieaugušie. Spoku un velnu stāstus tas tur par tīro patiesību. Bet paaudzies lielāks, bērns atklāj, ka lielie viņu maldinājuši, dzinuši nelabus jokus, un pilnīgi pelnīti pusaudzā sirdī dīgst sašutums un neuzticība pret saviem vecākiem. Šī neuzticība var pat pavisam agri rasties, atklājot, ka piesolītais bubulis arī nepaklausības gadījumā tomēr neierodas.

Pavisam nosodāma tā māte, kas bērnam draud ar tēva pārnākšanu, tēva siksnu u. t. t. Tēvs, kas tak īsteni visas ģimenes apgādnieks un aizstāvis, te tiek iztēlots bērnam kā nežēlīgs briesmonis. Šādā ģimenē tēvs arvien paliks it kā svešinieks saviem mazajiem; nekad tiem nepietiks drosmes izkristīt tētiņam savas sirsnības.

Biedēšanai neder arī kārtībnieki un cietumi. Kārtības sargi un tiesu iestādes pastāv mūsu pašu drošības labad un labi, ja šī patiesība skaidra jau bērnam.

Bailes no tumsas, varbūt, ir iedzimtas. Vecāku pienākums — pieradināt bērnu pārvarēt šīs bailes, kur tās nav pamatotas.

Dzīvei neder bailīgie, kautrīgie, nevarīgie. Dzīve prasa drošos, uzņēmīgos, pārgalvīgos, kas nebaidās arī tumsas un jaunu, nezināmu teku! Nemaldiniet bērnu ar spoku tēliem, bet laidiet viņam pasauli skatīt visā tās skaidrībā un dailē!

PAZĪSTI SAVU MAZO!

Daudz lieku rūpju, sāpinājuma un uztraukuma vecāki piedzīvo tikai tāpēc, ka — nepazīst savu bērnu. Nepietiek zināt vienīgi bērna vārdu, vecumu vai ārējo izskatu. Vajaga pazīt arī viņa dvēseli, viņa domu, jūtu pasauli. Novēro viņa rakstura īpašības. Novēro viņu priekā, skumjās, ilgās, dusmās, novēro viņu citu bērnu pulciņā un vienatnē. Izpēti, kurp tiecas tava bērna dziņas, intereses, ilgas. Novēro, kādas rotaļas un paijiņas tam vislabāk patīk. Atceries, kas viņu visvairāk valdzināja uz ielas, pastaigā, mūzejos, darbvietās un visur citur.

Un kad mazais sāk skolā iet — seko cītīgi viņa mācību gaitai; vēro, kādas stundas viņam patīk, kādas nē; kādi viņa mīļākie biedri un kāda vispār izturēšanās. Ārkārtīgi svarīgi sekot bērna domu un jūtu virzienam pēc viņa 12. dz. gada. Sekojošie četri gadi iau pietiekoši skaidri rāda jauniešu snaudošās spējas un īpatnības. Sevišķi svarīgi sekot šai laikmetā mostošām dzimumdziņām un pasargāt topošo vīrieti vai sievieti no maldu tekām.

Novērojot savu bērnu, tu drīz atklāsi viņā daudz līdzības ar tevi pašu. Zinot savas paša vājās puses, tu nespriedīsi pārāk bargi par visām līdzīgām īpašībām savā atvasē. Dažu vērtīgu spēju, ko tev nebij izdevības pašam attīstīt un izkopt — tu varēsi jau laikus audzināt savā bērnā. Pazīstot savu bērnu, tu zināsi, ko var un ko nevar no viņa prasīt.

Pazīsti savu bērnu! Seko viņa dzīvītei soli pa solītim līdzī! Lai to sekmīgi spētu, tad iegūsti sava bērna pilnīgu uzticību. Lai viņš tev pieglaužas brīvi, sirsnīgi, redzot tevī savu patiesāko draugu, padomdevēju, aizstāvi!

MELI.

Meli — nezāle, kas kupli sazaļo bērnības gados. Te mazais kaut ko slēpj no lielajiem un noklusē, te pārspīlē vai sagroza notikumu, te stāsta kaut ko pavisam izdomātu, te liedzas atzīties acīmredzamā nodarījumā. Vecāki neziņā rausta plecus. Kas tam mazajam noticis? Nekad no viņa nedabū nekādu skaidrību! Varbūt viņš ļauns un viltīgs? Varbūt viņš sevī noslēdzies un noslēpumu pilns? Varbūt atmiņa vāja. Dažādas ir domas par bērnu meliem, dažādus liek sodus par melošanu. Un patiesi: dažādi šie meli paši.

Taisnību sakot, mēs par mazājo meliem vairāk uztraucamies nekā par pieaugušo, teiksim, saviem pašu meliem. Tas laikam tāpēc, ka mēs, vispār, vienīgi pie cita spējam saskatīt dažādas vainas, bet sevi pašu katrs turam īstu pilnības un nevainības paraugu. Taču paklausieties vien ikdienas dzīvē: cik daudz tur mazu un lielu melu, liekulības, izlikšanās, mānīšanas. Pie jūsu durvīm zvana jūsu paziņa; jums netiek viņu pašlaik pieņemt un jūs sūtat savu bērnu pretī — pasacīt, ka neesat mājā. Citreiz vecs draugs no jums vēlas aiztapināt pāris latu; jūsu maks, varbūt, plīst pušu no tā sudraba svara, bet jūs sataisāt skumju, līdzjutīgu seju un dievojaties, ka nespējat pat ar vienu santimu palīdzēt. Nu, sakiet paši, vai tie nebija meli gaišā dienas laikā? Un no jums vēl, kas taču skaitāties pieauguši un labi audzināti ļaudis! Un cik tādu meliņu jūs palaižat ikdienas! Ja, ko tad jūs varat gaidīt no tā mazā pilsonīša, kas jūs visās lietās un vietās tura sev par paraugu? — Taču neko citu kā melus un meliņus!

Lūk, nupat mēs uzsitām pašai lielākai naglai uz galvas! Vecāku pašu meli, tā, lūk, tā sēkla, kas arī bērna dvēselē liek uzdīgt nepatiesības nezālēm. Novērojis ikdienas dzīvē, kā jūs mēnāt gan viņu, gan paši viens otru — drīz arī viņš dara to pašu. Jo viņš grib būt, cik vien ātri var, pieaudzis un ar labi audzinātām manierēm — tāpat kā jūs visi. Padomājiet vien paši, cik daudz un cik bieži jūs samelojat bērna klātbūtnē un jūs sapratīsiet, cik daudz viņam izdevības to visu mācīties no jums! Nereti vecāki pielieto melus pie bērna it kā audzināšanas nolūkā, mēģinoties ar solījumiem, kādus

ir nedomā turēt un draudot ar biedēkļiem, kādus mazais velti izgaidās. Mazais drīzi saskata, ka māmiņa vai tētiņš viņu māna un ka ar šādu mātīšanu tie cenšas sasniegt dažādus nolūkus. Te sakne pašiem smagākiem, ļaunākiem, paliekošākiem meliem — tīšiem, apzinātiem meliem. Cik tvanaini šie meli saindē visu dzīvi; cik maz mēs viņu dēļ varam uzticēties saviem līdzcilvēkiem; cik ledainu atturību un šaubas sastop citos mūsu pašu pat vislabākie nodomi — to redzējis un zina katrs. Sargāsim vismaz mūsu jaunaudzi no šīs netīrās tekas! Darīsim dzīvi patiesāku, gaišāku, labāku.

Cīņa pret bērnu tīšajiem, apzinātiem meliem ir cīņa pret mūsu pašu meliem. Būsim patiesi paši — būsim patiesi arī mūsu mazie. Nekādas rīkstes un žagari neizravēs no bērna dvēseles to nezāļu dīgumiņu, ko paši vecāki viņā dēstījuši.

Daudzi vecāki peļ bērnu arī tad, ja tas par padarīto nedarbu pats nekavējoši paziņo, vaļširdīgi atzīstas un lūdz piedošanu. Tik nepareiza, netaisna rīcība taisni piespiež mazo slēpt savus nedarbus un melot, lai izvairītos no soda. Vispār, pārspīlēta bardzība veicina melošanu. Ja vecāki centīsies izprast katru sava bērna gan labo gan nelabo darījumu, tad mazajam neradīsies vajadzības izvairīties no atklātības.

Ir meli, kuŗos nav nekāda apzināta nolūka vilt un maldināt. Tie — bērna trauslās atmiņas un iztēles maldi. Sevišķi agrā bērnībā atmiņas spēja pavisam vāja; dažādi iespaidi un iegaumējumi bērna smadzenēs nogulstas it kā juku jukām, robu robiem. Te nu bieži gadās, ka pieaugušā jautājumam seko gluži nepareiza atbilde. Nereti bērns stāsta notikumu, kas nevienā punktā nepieskan īstenībai. Savas fantazijas tēlus mazais te noturējis par īstenību. Sodīt bērnu šais gadījumos par viņa vājo atmiņu vai nenobriedušo prātiņu — vairāk nekā netaisni. Vislabākais — neuzstādīt mazajam jautājumus, kādus tas pie savas patreizējās garīgās attīstības vēl nespēj pareizi saprast un atbildēt. Vispār šie atmiņas nepilnības un neapvaldītās iztēles meli pamazām izzūd paši no sevis. Pret iztēles pārmērībām var pielietot atgādinājumu, paskaidrojumu, stāstījuma sīkāku iztirzājumu un, vajadzības gadījumā, — izzobojumu. Lielība — iztēles veids, kas visu mēģina skatīt lielāku, plašāku, stiprāku nekā tas īstenībā — galvenokārt apkaŗojama ar sīku izvaicāšanu un piezobojumu. Melotājam var uzlikt arī uzticības sodu, t. i. — ja bērns reiz samelojies un neatzīstas, tad izrādīt atklātu neticību katram viņa turpmākam stāstījumam kādu laiku. Parasti šis sods labi palīdz.

Bieži vien pietiek jau ar vecāku šaubu vai izbrīna pilno seju, lai liktu mazajam stāstītājam pārbaudīt savu vārdu patiesību un atteikties no liekiem izpušķojumiem.

Patiesības cieņa — tas ir viens no dižākiem tikumiem, kādus vajag ieaudzināt ikvienā bērnā. Kur valda patiesība, tur viegli nokārtojas visi sarežģījumi.

Meli — glēvulības pazīme! Drošs cilvēks nebaidās atzīties savās kļūdās un vājībās! — Šāds atgādinājums bieži vien vislabākais līdzeklis it īpaši pret zēnu meliem.

Pret tā sauktajiem fantazijas meliem dažkārt pat labāk necīnīties, bet der pacensties tos pārvērst — garīgā jaunradīšanā. Šis padoms it īpaši der tais gadījumos, kad bērna meli pilni svaigas, skaistas izdomas, brīnumainu ainu un tēlu. Tad der bērnam paskaidrot, ka tas, ko viņš stāsta, ir jauki sacerēta pasaciņa vai stāstiņš. Lai tik stāsta vien vēl kādu! Ja bērns prot rakstīt, lai uzraksta tūlīt savu sacerējumu! It īpaši daudzi lielbnieku meli, kad tos atdala no paša stāstītāja personas, līdzinās dažkārt pašām skaistākām varoņpasakām. Galu galā lielība taču ir — iztēlē piepildītas paša stāstītāja varenības alkas, lieluma griba. Tikai viena lieta gan jāprasa no lieliskajiem meļiem un lielbniekiem: lai viņi nekautrējas paši pasacīt, ka sacerējuši atkal vienu pasaciņu. Dažā gadījumā var pat bērnam sacīt, ka jauka izdoma un iztēle turas lielākā godā nekā kailas īstenības atstāstīšana. Tad bērns nekad nekautrēsies savus melus un lielības nosaukt īstajā vārdā pats. Un lielie ļaudis te būs bērnam atklājuši vienu bezgala svarīgu patiesību, proti, ka tā sauktā īstenība parasti ir sapņu, gribas, ilgu, izdomas u. tml. piepildījums dzīvē. Tas viss, zināms, zīmējas tikai uz fantazijas meliem un lielību, ne uz glēvulības un līdzīgiem meliem.

Tātad laba audzinātāja vadībā pat no meliem un lielības var izveidot dikti labas lietas — literārus talantus! Pamēģiniet!

MAZĀK LIEKAS RUNĀŠANAS!

Esmu bieži novērojis mātes, kas ikvienu sava bērna solīti pavada garām pamācībām, brīdinājumiem, pārmetumiem u. t. t. Visa diena šādā ģimenē pāriet kā jaunkareivju apmācībās. Te mātei liekas, ka mazais pārāk ilgi paliek laukā, te viņš uzsāk šo vai to, ko māte nav likusi darīt. Sēdi mierīgi! Nešūpojies! Neskaties griestos! Ej lēnāk! Liec nazi nost! Neaiztiec sērkokņus! Saki ciemiņam paldies! Tādas pavēles un aizrādījumus māte visu dienu dala pa labi, pa kreisi. Taču lielā centība gan, acīmredzot, maz palīdz, jo vēl aizvien atskan gaušanās: cik reiz es tev teicu? vai tu klausīsi vai nē? vai jau atkal pelnies pēriena? Un patiesi: pēriens šādā ģimenē parasta lieta.

Liekas, ka māte tiešām pelna līdzjutību. Tik nesaprātīgu, tiepīgu bērnu audzināt — nav nieka lieta. Bet izmeklējot ļaunuma sakni pamatīgāk, atklājas cita aina. Māte, lūk, ar savu mūžīgo aizrādīšanu, pārmešanu u. t. t. pati tikai samulsina bērnu; tas top nedrošs un neapsvērts savās kustībās un tā nu arvien biežāk viņam pagādās izdarīt kaut ko nosodāmu, pārmetamu. Bērns vienkārši apjūk un nezina vairs, ko drīkst un ko ne. Nereti bērns atmet ar roku visiem pamācījumiem, ieskatot, ka tik un tā pa prātam nekā nepadarīs. Protams, ka tādā gadījumā vecāki nekavēsies mazo nosaukt par ietiepīgu, stūrgalvīgu, neklausīgu, ļaunu u. t. t. Sodi seko rindiņā vien. Galu gala bērns sāk just neuzticību, rūgtumu, pat naidu pret saviem vecākiem.

Bērna mūžīgā stumdišana un grūstīšana iznīcina pašā dīglī stingra gribas spēka pamatus. Laidiet bērnam pilnu vaļu, ja vien viņš nedara kaiti sev vai citiem! Nepavadiet katru viņa soli garām, svinīgām runām!

„NAV LAIKA...”

Parasta lieta, ka pašus maziņākos bērnus māte visādi mīļo, lutina. Vēlāk, bērnam paaugoties, mātes maigums un glāsti top retāki un vēsāki. Nav laika! Laid mani mierā! Ej prom! Kaut kas vēss un svešs iezadziens attiecībās.

Te vecāki nodara divas kļūdas. Pavisam maziņo bērnu pārāka lutināšana, pieļaujot tiem ierast dažādos untumos — ārdā visu labo tikumu pamatus. Vēlāk jau daudzko vairs nevar saglābt. Tikpat nosodāma lielāko bērnu noraidīšana. Taisni vecumā no 12—16 g. pusaudžos mostas vesela rinda svarīgu jautājumu, kas gaida atbildes. Zināms, nevajaga jau nu šos pusaudžus taisni klēpī ņemt, bet uzmanība tiem jāvelta pati labākā. Taisni šai laikā viņiem vajaga cilvēka, kam var itin visu, pat pašu noslēptāko domiņu un jūtiņu uzticēt, padomu pajautāt. Ja nu vecāki pret šā vecuma bērniem izturas vienaldzīgi vai noraidoši, tad atraidītie meklēs atbildi savām šaubām ārpus ģimenes, parasti pie sava vecuma tikpat mazzinošiem visās lietās un nereti pat tikumos maitātiem biedriem. Te bieži sākas pusaudžu pakļūšana neceļos.

Nesakiet, ka jums nav laika. Gan atradīsiet brītiņu, kad ar savu dēlu vai meitu pamatīgi, sirsnīgi izrunāties. Esiet un palieciet visu mūžu savu bērnu labākie patiesie draugi! Tad jums nevajadzēs vecuma dienās gausties par bērnu nepatecību.

Nenoraidiet bērna daudzus, dažādos jautājumus. Viņš vēl mazs un jauniņš. Viņš visu grib zināt, saprast, mācēt. Tas taču viņa pienākums. Atbildiet, cik nu labi prazdami.

Pret pārspīlētu, seklu prašņāšanas kāri der — bērna intereses novirzīšana uz kādu tiešu, noteiktu uzdevumu.

TĒVA PĒDĀS.

— Viss mums ir: darbnīca labu labā, rīki, visi, kādi tik vajadzīgi, savi kundes zināmi, pasūtījumu pietiek, bet viss tomēr velti; dēlam ne mazākas intereses uz tēva darbu, negrib ēvelbeņķi ne redzēt; par elektromontieri mācās — tā kāda māte, galdnieka meistara kundze, man reiz žēlojās.

Līdzīgs liktenis daudziem vecākiem. Tēvs vai māte visu jau iekārtojuši savā mūžā zināmam arodam, sakrājuši kuplu pūru derīgu pieredzējumu un zināšanu — dēlam vai meitai atliek vienīgi turpināt uzsākto ceļu bez riska, bez grūtībām. Cik viegli un dabīgi tas viss liekas it kā citādi nemaz nevarētu būt! Un piepeši... Izrādās, ka vecāku lolojumam, mantiniekam, nav ne mazākās patikas darboties vecāku pasākumā. Neinteresējot. Velkot pavisam uz citu pusi. Te nu vienotram tēvam atliek vienīgi vecuma dienās likvidēt visu pasākumu, visa mūža centienu vainagojumu. Tas viss, protams, ir sāpīgi, un nevilus uzpeld jautājums: kāpēc dēlam vai meitai nepatika savu vecāku arods?

Kaut ko līdzīgu novērojam arī skolā. Daža mācība skolēnam patīk, cita nē. Kāpēc? Daļa patikas atkaras no dzimumu īpatnībām; ir mācību priekšmeti, kas galvenokārt patīk zēniem; citi turpretī meitenēm. Bet ne visiem vienāda interese arī šajos „zēniskos” vai „meiteniskos” priekšmetos. Zīmīgi, ka skolēnam vienā skolā zināms priekšmets neinteresē, bet pārejot citā skolā nereti mostas pret neinteresanto stundu visdziļākās simpatijas. Pie viena skolotāja tas pats priekšmets interesē, pie cita nē.

Te mēs esam nonākuši pie ļoti svarīga jautājuma audzināšanā — intereses modināšanas. Ļoti bieži skolēnam kāda stunda liekas apnīkstoša vienīgi tādēļ, ka skolotājs neprot bērņā modināt interesi pret attiecīgo priekšmetu, neprot doto vielu pienācīgi apstrādāt un īstajā veidā pasniegt klasei. Darot visu iespējamo, var ikvienu stundu pārvērst valdzinošā. Zināms, tas gan vēl nenozīmē, ka visiem būs arī vienādas sekmes, jo kailas intereses vien vēl nepietiek; vajaga arī piemērotu spēju, bieži pat dabas veltītu gara dāvanu.

Tagad mums ir skaidrs arī — kāpēc daži dēli nevēlas staigāt tēvu pēdās, lai gan, lietu vispusīgi apsverot, tas taisni būtu viņiem visērtāk. Šie tēvi, lūk, neprata modināt un uzturēt interesi bērņā zināmam arodam! Pa to laiku kas cits paspējis pievākt šo snaudošo interesi; varbūt vienkārša nejaušība, varbūt kāda skolas biedra paraugs, varbūt grāmatā vai sarunā radies ierosinājums. Tā jau tas ģimenē parastt ir; par bērņa gatavošanu kādam arodam sāk domāt tikai tad, kad bērns jau pabeidzis skolu, pošas pamest vecāku lizdu. Vecāki, kuŗiem nav nekādas savas īpatnējas nodarbošanās, tie, varbūt, nekā nezaudē; citi, turpretī, sevišķi lauksaimnieki, amatnieki, tirgotāji u. c. — dabū rūgti nožēlot šo savu nevērību.

Nevajadzētu gan kavēt bērņu aiziet no vecāku aroda tādā gadījumā, ja bērns izrāda kādas izcilus spējas citā darba laukā. Ja mūrnieka dēlam, piem., ir neapšaubāms gleznotāja talants, tad nepiedodami būtu viņu skubināt palikt tēva arodā. Bet ja citu, sevišķu spēju nav un vecāku arods sniedz pietiekoši daudz ērtību dzīvē, kā arī pilnīgi piemērots dēla vai meitas spēkiem un spējām, tad noteikti jācenšas modināt interese šim arodam. Tam vajadzētu tapt īstam tautas tikumam, ka dēls turpina tēva darbu un meita — mātes. Tāds tikums celtu godā kā pašu to darbu, tā viņa darītāju. Kā tad nu visu to panākt? Kā modināt interesi bērņā tēva vai mātes arodam? Kā saglabātos, visā muūžā piekrātos aroda pieredzējumus pasniegt tālāk ģimenes jaunaudzei un pasniegt tā, lai šī jaunaudze no sirds sacītu paldies par dāvanu?

Dari mīļu savu darbu jau mazotnē, tad, kad tavš mazais tikko sāk vērot pasauli! Ja tu lauksaimnieks, tad māci savam bērņam jau agri saskatīt visus lauku dzīves jaukus; laid viņam piedalīties visos darbos; paskaidro viņam dažādo darījumu nozīmi. Ieteicams ierādīt mazajam pašam savu dārziņu, te viņš var mācīties zemi kopt, sēklu sēt vai dēstu spraust un rudenī saņemt svētību no sava mazā zemes stūrīša. Cik daudz viņam te radīsies jaunu, svarīgu novērojumu! Var

uzticēt arī savu telīti kopt vai vistu pulku pārzināt. Lauksaimniecība ir darbs, kas nekad nevar apnikt; pārāk daudz viņā vēl jaunu, nestaigātu teku; pārāk daudz patiesa skaistuma; pārāk skaidri un sirsnīgi te pati māmulīte zeme runā uz cilvēka dvēseli. Ja mūsu zemnieku dēli un meitas bēg no savu tēvu sētām; ja viņi laužas uz dunošo, puteklaino, piesmakušo pilsētu, tad tas liecina tikai, ka mūsu zemes arāji vēl neprot savai jaunaudzei iedvest dziļo svēto interesi lauku darbam. Varbūt, viņi paši vēl nav saskatījuši to dzeju, ko īsts zemnieks jūt pat līgojošā mēslu vezumā.

Laidiet lauku zēnu līdzdarboties lauksaimniecības mašīnu remontā un apkalpē. Te savu dziņu varēs apmierināt tie, kam slāpst pēc tehnikas dzelžainās šķindoņas un noteiktības. Laidiet, lai jūsu zēns ierīko apūdeņošanas ierīces vai rok purvā novadgrāvjus. Taisni lauksaimniecības modernizācija, domāju, visdziļāk spēs aizraut jaunatni — pilnības alkstošo, nākotnē traucošos jaunatni. Parādiet tikai viņai ceļu; gan viņa tālāk joņos pati.

Pietiekoši daudz jaukuma var atrast ikvienā citā arodā. Ja jūs esiet kalējs, laidiet savu dēlu darboties kaltuvē, laidiet, lai viņš darina nieciņus, kas viņam patīk. Parādiet viņam visu to varenību, kādu modernam laikmetam piešķir dzelzs, tērauds, metallapstrādāšana. Drīzi vien jūs jutīsiet, ka kalēja arods tapis jūsu dēla sirdslieta.

Tāpat tas būs ikvienā citā arodā. Pameklējiet tikai, velciet gaismā visu sava darba skaistumu, nozīmību, svarīgumu; jūs paši brīnīsieties, cik daudz valdzinoša sevī nes tās darba stundas, kuŗas jums līdz šim likās vienīgi smaga nasta un naudas jautājums. Mēģiniet arī bērnam modināt šo cieņas un skaistuma jūtu jūsu darbam.

Ļoti teicami dot vaļu paša bērna pētīšanas, izgudrošanas, pašdarbības dziņai zināmā darbā. Tad interese taps īsti dziļa, paliekoša.

Der arī pastāstīt, kā zināmu darbu vai amatu strādājuši senākos laikos; kādi toreiz bijuši darba rīki, darba telpas, darba laiks un noteikumi u. t. t. Šāda vēsturīte tāpat tuvina darbu pašam darītājam kā pagātnes izstāstīšana tuvina cilvēku cilvēkam.

Der mazajam pastāstīt arī, kā zināmu darbu veic citās zemēs un kādas plašas iespējas to gaida vēl tepat pie mums. Tas viss ļoti pacels aroda nozīmību bērna acīs un radīs ilgas — pašam sasniegt vairāk nekā tēvs varējis.

Ir daudz vēl teku bērna novirzīšanai tēva pēdās. Es minēju tikai dažas no tām. Kopīgs viņam visām viens: cenšanās modināt interesi zināmam arodam. Ejiet droši šo ceļu un variet ticēt, ka bērns jūsu labajam nodomam sekos.

Tēvu pēdās... No vakardienas cauri šai dienai uz mūžību. Tas ir nevien ģimenes, bet arī katras tautas un visas cilvēces īstais ceļš.

VAIRĀK PACIETĪBAS!

Audzināšana prasa daudz pacietības. Bērnu neziņa un nemākulība gandrīz visās vietās un lietās, disciplīnas un smalkjutības trūkums, pārāk bieži un pārāk „mulķīgi” jautājumi no mazo puses — tas viss spēj viegli vien uztraukt, „izvest no pacietības”. Uzturēt sevi pacietībā nav tik viegli mūsu steigas un nepacietības laikmetā. Taču šī īpašība vecākiem nepieciešama. Cenšoties būt pacietīgs, ikviens var lieliski norūdīt savu raksturu.

Ir tiešām nožēlojami, ja bērna katra straujāka kustība, katrs skaļāks vārds krīt vecākiem uz nerviem un sabojā garastāvokli. Bērna daba prasa kustību un skaļumu, un to nevaram viņam liegt. Galu gala — bērns taču aug un gatavojas savai dzīvei, ne mūsējai. Un vispār — mēs taču paši savā laikā nebijām ne nieka labāki.

Tāpat nav pamata tūlīņ „gandrīz sirdstrieku dabūt” par katru mazāko bērna nedarbiņu. Bieži vien bērns nemaz nav gribējis kaut ko nerātnu darīt; viņam ne prātā nav nācis apbēdināt savu mīlo

pagātni pieturot tikai pirmajos ievada teikumos. Izstāstītās pasakas lai bērni pēc dažām dienām atstāsta. Tā bērni lieliski vingrināsies atmiņā, sakarīgā stāstīšanā, jaukā, pareizā valodā un savāks sev kuplu pasaku pūru, kurā spoži mirdzēs daudzi varenības alku un dzīves gudrības graudi. Pēc ik izstāstītās pasakas der īsi pārrunāt pasakas saturu un jēgu, lai mazie klausītāji gūtu pašu lielāko labumu visā dzirdētā. Vispār, būtu pareizi un jauki, ja arī skolā bērnus vispirms iemācītu labi stāstīt un tikai pēc visa tā mācītu rakstīt.

Nepiemirsīsim arī teikas! Par daudzām teikām var teikt to pašu, ko par pasakām. Bet parasti vēl tām kas svarīgs klāt — saistība ar zināmu vietu. Lūk, vietu teikām ir izcila nozīme jaunatnes audzināšanā dzimtenes un tēvijas mīlai. Ik zemes stūrītis, ko apvij teika, tūlīt top nozīmīgāks, tuvāks, mīļāks cilvēkam. Un kaut arī mēs ne drusku neticētu tam, ko stāsta teika, mūsu uzmanība tomēr paliek piesaistīta teikās pieminētai upei, kalnam, ezeram u. t. t. Te vietu teika savu galveno darāmo padarījusi. Bet arī lietu teikas dažkārt lieliski der audzināšanā. Tā teikas par degvīna un tabakas rašanos ir pilnas riebuma un nicinājuma pret žūpību un smēķēšanu; gribot negribot šī noskaņa ielavās arī bērņā, tādu teiku klausoties. Vislabākās teikas ir tās, kas piesaistīdamās kādai vietai vai lietai, sevī satura vēl arī pasakas galveno kodolu: varenības alkas vai dzīves gudrību. Tāda mums ir teika par Lāčplēsi un daudzas citas.

Vietu teiku vislabāk stāstīt, apciemojot pieminēto vietu, bet lietu teiku — runājot par zināmo lietu vai parādību, vai — vislabāk — redzot to. Pamācīgai pasakai īstākais laiks ir pienācis, ja zināms gadījums vai parādība prasās izskaidrojuma, pamācījuma nākotnei. Ja bērni vilcinās klausīt vecāku pavēlei, tad der, starp citu, viņiem pastāstīt pasaciņu par vēzi, gulbi un līdaku vai ko līdzīgu, kas parādītu vienas vadošas gribas nepieciešamību.

Ierādīsīm pasakām un teikām goda pilnu vietu jaunatnes audzināšanā!

CĪŅA PAR PIECNIEMIEM.

Pieci — tas ir pats cienījamākais cipars skolas dzīvē. Laimīgs, kam piecnieki birst no visām pusēm! Taču katram šīs lielās līdakas neķeras. Vairumam vajag apmierināties ar četriniekiem, trijniekiem un daži likteņa atstumtie spiesti brālīgi sadzīvot pat ar divniekiem. Protams, pēdējā gadījumā lieta vairs nav tik vienkārša. Te jau draud palikšana vēl vienu gadiņu tai pašā klasē, skolotāju neatzinība un ļoti bieži — sarūgtinājums, bāriens un pat pēriens no vecāku puses.

Kā tad nu lai sapratīgi vecāki skatās uz šo numuru jautājumu? — Domāju gan, ka nevajadzētu no katra bērna prasīt, lai viņam visur un vienmēr būtu tikai piecnieki. Tas piecnieks lai paliek vienīgi kā ilgojamais kalngals, ideāls, kuŗam gan vajaga censties tuvotes, bet kuŗu pilnīgi sasniegt ne katra spēkos un arī ne katra nepieciešamība. Vispār, numuru sistēmas galvenā vērtība tā, ka viņa rāda, kādos priekšmetos skolēnam lielākā interese un labākās sekmes. Taisni no šāda redzes punkta vajaga skatīties uz divniekiem un piecniekiem. Meitenēm parasti vājas atzīmes dabas zinībās, matēmatikā, ģeografijā; zēni, turpretī, tieši šajos priekšmetos visstiprāki. Tātad — nevar prasīt no meitenes to pašu, ko no zēna. Pati daba te radījusi zināmas īpatnības interesē un spējās. Mēs, pieaugušie, visi labi zinām, ka ne katrs spēj būt gleznotājs, veikalnieks, rakstnieks, baletdejojotājs u. t. t. Tur jābūt savām īpatnējām spējām, dabas līdzi dotām dāvanām un interesei. Kā gan varam no bērna prasīt, lai viņš būtu ģenijs visās lietās un vietās? Pats svarīgākais — novērot, izpētīt, novērtēt bērna stipro pusi, viņa vislabākās spējas un dziļāko interesi. Kad esam šo stipro pusi skaidri, nemaldīgi saskatījuši, tad nu gan jādara viss iespējamais, lai šai frontē būtu pēc iespējas vairāk piecnieku. To panāksiet, rūpīgi sekojot bērna skolas gaitām, piepalīdzot mājas darbos, aprunājoties ar skolotājiem un arvien no jauna uzsvaidzinot interesi mācības priekšmetam.

Seko jiet savu bērnu skolas liecībām! Vispirms noskaidrojiet draudzīgās pārrunās — kāpēc viņam tā vai cita stunda netīk. Cēloņi var būt vairāki: daudz nokavētu stundu, nepiemēroti apstākļi mājdarbu izpildīšanai, slimība, intereses vai spēju trūkums un, beidzot, — skolotāja neveiksmīga metode priekšmeta pasniegšanā. Interesi var dažkārt uzmodināt arī pret līdz šim pilnīgi vienaldzīgu priekšmetu un skolotāja pielaistās kļūdas šai virzienā pārrunājamās ar viņu personīgi. Mazāk, turpretī, var līdzēt, ja nav vajadzīgo spēju piem. brīvrokas zīmēšanā, domrakstos, dziedāšanā, rēķinos un dažreiz arī vingrošanā. Te nu nevajaga prasīt no bērna piecnieku.

Novērojumi rāda, ka simtprocentīgo piecnieku īpašnieki reti patur to pašu stāvokli dzīvē. Var būt, taisni tāpēc šiem skolēniem visur piecnieki, ka viņiem nav nekādu sevišķu spēju, gara dāvanu vai intereses. Viņi vienkārši ir garīgi pietiekoši attīstīti un disciplinēti bērni. Kā par spīti piecniekiem, pētījumi liecina, ka diženie izcilus darbinieki zinātnē, mākslā, politikā nereti bijuši taisni paši sliktākie audzēkņi skolā. Protams, tas pierāda gan galu galā tikai to, ka skolotāji un audzinātāji nebija pratuši īstā laikā novērot un novērtēt šo audzēkņu patiesās spējas, intereses un īpatnējo gara aicinājumu. Tāpēc vecākiem jābūt ļoti uzmanīgiem bērnu skolas sekmju vērtējumā. Personīgas pārrunas ar skolotājiem ir un paliek labākā teka tikt tuvāki patiesībai.

Pārcelts vai nē? — tas ir parastais vecāku jautājums bērnam skolas gada beigās. Nepārcelto sagaida vesela rinda pārmetumu, kauninājumu, bārienu, nereti arī pēriens. Šo nepārcelto sāk uzskatīt kā slinku, dzīvei nederīgu cilvēku. Neatzinība un nicināšana no vecāku un tuvinieku puses — parasta lieta. Dažu jūtīgāku bērnu šāds stāvoklis nodzen līdz pašnāvības domai.

Var ieteikt vecākiem — būt uzmanīgākiem, saudzīgākiem šai jautājumā. Centieties izdibināt pamatīgi bērna nesekmības cēloņus un turpmāk novērsiet tos. Varbūt jūs paši kaut kā traucējāt bērnam izpildīt uzdotos mājdarbus? Varbūt jūsu bērna veselība pavisam vāja? Pēdējā gadījumā var tikai ieteikt — palikt bērnam otru gadu tai pašā klasē. Vispār, vajaga ļoti sargāt bērnu no pārpūles. Labāk iet uz priekšu gausāk, bet toties droši, brīvi, sekmīgi!

Vecāki var daudz darīt, lai viņu bērni tiktu pēc iespējas tuvāk piecniekiem, sekojot skolas gaitām, piepalīdzot mājdarbos, cieši sazinoties un sadarbojoties ar skolotājiem. Vispār, vecākiem vajaga ņemt visdzīvāko līdzdalību skolas dzīvē, gan gādājot par skolas spīdošu nostādījumu telpu un mācības līdzekļu ziņā, trūcīgāko skolēnu apgādi, gan arī pārrunājot ar skolotājiem dažādos audzināšanas un mācīšanas jautājumus.

Seko jot savu bērnu gaitām mācībās, vecākiem rodas lieliska izdevība arī pašiem uzsvaidzināt savas zināšanas daudzās gudrībās un līdzī bērniem justies jauniem, svaigiem, zinību alkstošiem.

Tādēļ — lai dzīvo skolas un ģimenes ciešs, draudzīgs sadarbs!

DAIĻOTĀ DZĪVE.

Te gribētu sacīt dažus vārdus par mākslas nozīmi audzināšanā. Šis jautājums pamests līdz šim visai novārtā. Par teātru un operas apmeklēšanu mūsu jaunieši parasti iedomā tikai tad, kad sākas abu dzimumu starpā tā sauktais randiņu laikmets un jaunie mīlētāji meklē iemeslus atrasties ilgāk kopā. Mūsu tautā, visā visumā, diemžēl, vēl nav pietiekošas mākslas izpratnes un cieņas un tāpēc arī, protams, nespēj iedēstīt šo daiļuma garu bērnos. Bet tā tam nebūs palikt! Mūsu jaunaudze lai mācās pazīt daiļoto dzīvi — mākslas un dzīves vienotni! Māksla visās viņas visdažādākās izpausmēs vienīgā spēj visā spilgtumā atklāt cilvēka dzīves varavīkšņoto krāsainību un simtskanību. Vienīgi mākslinieks spēj saskatīt arī citādi pelēkajā ikdienas dzīvē daudz patiesa daiļuma un nozīmības un parādīt to visu arī mums. Kā apgarota liekas mums šī pati ikdienība, kad skatām to mākslinieka acīm.

Mūzikas māksla, gan instrumentu gan balss skandinātā — dziļi spēj ievīlnot ikviena cilvēka jūtu līmeni. Kaŗavīri braŗa marŗa taktī aizmirst visas ceŗa grūtības, aizmirst bailes un sāpes. Nereti cilvēks kādas melodijas ritmā atrod īsto ritmu visai savai dzīvei. Mūzika rosina cilvēka fantaziju, izsmalcina jūtu vijumu, aizdedz ilgas pēc skaistuma, varonības, lieliskuma. Pie visa tā mūzikai darbīgi kalpot var ikviens tās mīļotājs, vai nu izkopjot balsi dziedāšanai vai ievingrinot roku kādā instrumentā. Dziesmai un spēlei var uzticēt vairāk nekā cilvēkiem! Varbūt, tava bērna dzīvē pienāks brīdis, kad vijole vai cits instruments būs viņa vienīgais draugs, kam stāstīt savas sāpes, skumjas, izmisumu... Ja vien bērnam interese — lai viņš iemācās mūzicēt! Balss izkopšana — dziedāšana — gan būtu stādāma pirmā vietā. Kur atskan dziesmas, tur apmeties bez briesmas! — saka sena paruna. Pareizi! Tīrs godīgs dzīves prieks arvien meklē izpausties dziesmā. Ir tieŗām jauki, ja visa ģimene labi dziedātāji; nekad tur nebūs jāsūdzas par garlaicību, tukŗām tenkām un dzīves apnikumu. Centīsimies atdzīvināt savas tautas seno dziesmu garu! Lai līksmi šalc latviskā dziesma cauri modernās lielpilsētas mūriem un lauku birzēm! Mūsu gadsimta tehnikas izgudrojumi — radio un grammofons — dara pieejamus pašus daiļākos melodiju ziedus ikvienam. Vai tā būtu klusā lauku sēta vai dunoŗa lielpilsēta — visur iespēja sekot pasaules skaistākajām balsīm un instrumentiem. Labs radio uztvērējs gan būtu nepiecieŗams ikvienā ģimenē. Arī patafons ar rūpīgi izvēlētajām skaņu platēm — slavējama lieta. Nepalaidiet nedzirdētus labus koncertus, dziesmu vakarus, dziesmu svētkus!

Deju un baleta māksla, līdzī mūzikai, pelna seviŗķu cieņu, jo arī šeit, tāpat kā mūzikā, ikviens spēj būt darbīgs līdzradītājs. Uz parastām dejām daŗi ļaudis skatās nicinoŗi. Tās esot tikai tāda sekla izprieca, izlustēŗanās, nopietnam cilvēkam nepiestāvoŗa. Šādam ieskatam gan zināms pamats, varbūt tiktāl, ka mūsu ballēs tieŗām redzam vairāk neveiklu lēkātāju neka daiļu, vijīgu dejotāju. Bet tas viss spēj vienīgi pamudināt mūs — veltīt dejām turpmāk daudz lielāku vērību nekā līdz šim, cenŗoties panākt, lai ikviens prastu dejot skaisti un aizrautīgi. Deju apmācību noteikti vajadzētu ievest skolu programmā, vismaz kustību bagātās, skaistās tautasdejas. Tāpat agri jau derētu radināt jaunatni baleta mākslas izpratnei, kustību dailes dziļākai, pilnīgākai izpauŗmei. Šai nolūkā veicināma operas apmeklēŗana.

Teāŗa mākslas mīļotāju skaits arvien aug. Skatuvei gan arī mūsu skolās velta visai daudz uzmanības, uzvedot ludziņas paŗu spēkiem. Daŗās valstīs pastāv pat īpaŗi teāŗi jaunatnei, ar īpatnēju, katram vecumam piemērotu repertuāru. Taŗu nekait ņemt līdzī bērnu arī pieauguŗo teāŗa izrādēs, ja vien lugas saturs aptverams viņa saprātam un jūtām.

Kino paŗlaik visvairāk saista jaunatnes simpatijas, īpaŗi filmas, kas pilnas dēķu un spēcīģu pārdzīvojumu. Ne katru filmu var rādīt bērnam; visērtāk būtu, ja jaunatnei iertkotu savu kino. Vedot bērnu uz kino, lai pieauguŗais ikreiz sev uzstāda jautājumu: ko mazais no tā gabala mantos? Neder veltī žilbināt acis. Rīģā gan varētu pastāvēt īpaŗs jaunatnes kino.

Glezniecība un tēlniecība savus sasnieģumus parastī rāda mūzeģos un izstādēs. Jauki gan būtu, ja arī katrā dzīvoķlī sienas rotātos daŗām daiļām gleznām. Skaistā apkārtnē top skaistāks arī cilvēks! Vismaz neaizmirstiet aizvest bērnu uz mākslas mūzeģiem un izstādēm. Nepiecieŗami parādīt bērnam arī daŗādos pieminekļus, Brāļu kapus u. t. t. un paskaidrot visa redzētā nozīmi. Māciet bērnam dabā un cilvēķu darināģumos saskatīt gleznainību, daili!

Daudz īpatnēja skaistuma celtniecībā: namos, tiltos, baznīcās.

Visu dzīvi lai daile skauj! Daiļuma meklētāģam arī sirmie mati nelīksies atbaidoŗi, nāvi vēstoŗi, bet visur viņŗ saskatīs mūģīgās, skaistuma apģarotās dzīvības varavīķŗoto seģu.

DZĪVES BAUDĪTĀJI.

Dažiem ļaudīm diezin kā nepatīk klausīties un runāt par dzīves baudīšanu. Baudas, tās visas esot seklas, netīras, izvirtušas. Ir pat ļaudis, kas gandrīz pilnīgi atsakās no dažādām ērtībām un baudām. Par šiem dzīves baudu nicinātājiem daži prātvēderi pilnīgi pamatoti smeji, ka pusi dzīves tie pavadot, cenšamies būt atturīgi baudās, bet otru pusi nožēlojot šo savu atturību.

Es varu pārmet sava laikmeta paaudzei tikai divas vājības: pirmkārt — viņa ir pārāk baudkāra un, otrkārt — viņa neprot dzīvi baudīt. Mūsdienu modernais cilvēks, noskatījies no citiem kādu tīkamu baudīņu, aizraujas ar to līdz galīgai vienpusībai un bezgaršībai. Atradis tīkamu nervu sistēmas kairinājumu dzimumsakaros, modernais cilvēks īsā laikā te iztērē visus savus miesas un dvēseles spēkus un pēc visa tā ļaujas pilnīgam dzīves apnikumam. Tāds pat liktenis zvērinātiem žūpām, narkotīkiem, hazardistiem u. t. t. Lūk, pret šādu vienpusīgu, pārspīlētu, nemākulīgu, kaitīgu baudkāri jācīnās! Un jau laikus jādara viss iespējamais, lai mūsu jaunaudze neaizkļīstu šais maldu ceļos un purvājos. Tikai ar dzīves nicinātājiem gan te mums nevar būt viena doma. Nevis noraidīt dažādās dzīves ērtības un baudas, bet gan taisni meklēt un cienīt starp viņām visas tās, kas nekaitē pašam, līdzcilvēkiem un nākamai audzei! Ja tavā baudā nav grēka pret šīm trim lietām: tevi pašu, taviem līdzcilvēkiem un tavu nākamību, tad vari droši ņemt no dzīves visu, ko tā spēj tev sniegt!

Lūk, šādai veselīgai, tīrai, skaistai saprātīgai dzīves baudīšanai audzini savu bērnu! Lai visas viņa piecas maņas pauž viņam dzīves jaukumu, saldumu, skaistumu! Lai visa viņa jaunā dvēsele pilna slavinājuma dzīvei! Lai ikviena nodzīvotā diena top pateicības dziesma mūžīgai dzīvībai!

Cik daudz patiesas nevainīgas baudas spēj sniegt cilvēkam viņa logi uz ār pasauli — acis! Skaistas bieži vien ir jau pašas šīs acis, bet vēl skaistāka tā pasaule, ko viņas skatīt ļauj. Māci jau mazotnē bērnu — redzēt un baudīt skaistumu gan dabā, gan cilvēku darinājumos! Debesu zilgmē peldošie baltie dūnu mākonīši; slaidās priedes, kas līgo savas sirmzaļi vainagotas galvas pretī šīm tālēm — vai tu un tavs bērns jau pazīst šo dzimtenes gleznu? Vai esat acīm glāstījuši zilās vizbulītes — pirmo pavasara sveicienu cauri pēdējai sniega segai un vītušām lapām? Vai esat klejojuši Gaujas līčos ziedonī? Vai esat lūkojušies no senajiem pilskalniem uz simtezeru zemi — Latgali? — Patiesi, pilna jauku, nebeidzamu brīnumu ir zaļā zeme un zilā debess! Laimīgs, kas spēj jūsmas un dievinājuma pilnām acīm skūpstīt šīs gleznas.

Nevien daba sniedz šo brīnumaino daiļuma baudu, bet arī modernā pilsēta un tehnika ir pilnas apgarota skaistuma. Sidrabpelēkās lidmašīnas, kas cauri debesu zilgmei un mākoņiem aiznes cilvēka nemieru un ilgas; vilciens, kas slaidi izvijas cauri kalniem un lejām, pāri upēm un ezeriem; tvaikoņi, kas smagi un svinīgi aizlīgo pāri okeaniem — vai šīs ainas nav tehnikas varenības un dievišķā skaistuma vienotne? Fabriku skursteņi, kas augstu pret debesīm izmet pelēkmelnus dūmu kamolus kā visas strādājošās cilvēces nopūtu; diženās celtnes pilsētu gludajās ielās; lieliskie tērauda tilti pār upēm, ceļamie krāni ostās, kuņģi kā milzu rokām krastā sviež svešzemju mantas — vai tā nav patiesa daiļuma bauda, kas to visu liek tev stundām ilgi sajūsmā vērot? Ja vēl no visa tā tavām acīm nepietiek — ej gleznu krātuvēs un izstādēs, ej operā, teātrī, filmā, sporta sacīkstē mierināt savu acu baudkāri.

Arī cilvēks pats, viņa skaistais augums, seja, kustības, smaids un tērps pilns tavu uzmanību un jūsmu. Neliedz sev šo skaisto nevainīgo baudu! Māci savam bērnam visu to tvert!

Arī tava dzirde tev ikdienu pienes tūkstošiem skaistu brīnumainu baudas brīžu. Cīrulīša trillinājums aizkustina pat visbiezākās ausis. Un kam gan sirdī siltām, saldām šaltīm neļejās lakstīgalu aicinošās melodijas? Ej, paklausies kā briestošā rudzu druva klusi šalko, vai kā strautā ūdens maigi čalo ar krāsainiem oļiem! Varbūt tavai dvēselei tuva ir jūra, kas ar mežonīgām gaviļēm krastā met baltus putu vainagus. Ieklausies vien šais dzelmes gaviļēs; mūžam viņas tev atbalsos ausīs. Varbūt tev patīk pērkona dārdi, kas nodrebēt liek cilvēka sirdij dabas varenības jausmās?

Varbūt tavam nemieram un ilgām tuva lielpilsētas ielu dunoņa, fabriku svilpes un tvaikoņu sirēnas? Varbūt tevi aizrauj dziesmas, mūzika, kvēlas runas? Nekautrējies! Klausies un baudi! Izmazgā savam bērnam ausis, lai arī viņš to visu dzird!

Ai, daudz vēl ir jauku baudu! Atdot vasarā savu kailo miesu saules, vēju un ūdens glāstam — ticiet, tā ir viena no lielākām un labākām miesas baudām! Un ziemā — uz slēpēm joņot cauri sniegpuutenim! Māciet to saviem mazajiem!

Es gribētu dažus vārdus sacīt arī par mēli. Tiešām žēl, ka pie daudziem ļaudīm tā kalpo galvenkārt tenku nēsāšanai... Līdzās dažādiem svarīgiem praktiskiem uzdevumiem, kādus daba piešķirusi mēlei — viņa ļoti palīdz arī dzīves baudai. Es te domāju tos gardēžus, kuņiem ēšana tapusi nevien nepieciešamība, bet arī viena no skaistākām izpriecām. Pilnīgi netaisni daži ļaudis gardēdību nosauc par netikumu. Taisni otrādi. — Cik vien apstākļi pieļauj, jācenšas pēc garšīga, dažādīga ēdiena, protams nepārpsīlējot daudzuma ziņā. Slava tai namamātei, kas savā laboratorijā — virtuvē — prot no nedaudziem vienkāršiem produktiem radīt visdažādākās garšu kombinācijas! Radini savu bērnu — ar patiesu prieku sēsties pie galda un ar dziļi izjustu baudu ēst!

Arī deguns nav domāts vienīgi nošņaukšanai un briļļu uzsedlošanai. Bauda, kādu sniedz gan puķu, gan darinātās, gan ēdamvielu smaržas — ir jauka un veselīga bauda. Es neredzu nekāda pamata šādas baudas nicināšanai un varu tikai ieteikt vecākiem jau laikus radināt bērnu — saņemt šīs dabas un dzīves smaržīgās dāvanas.

Te, lūk, es īsumā apskatīju tās dažādās baudas, kādas cilvēkam sniedz gan daba, gan dzīve ar piecu maņu: redzes, dzirdes, taustes, garšas un ožas palīdzību. Kop un sargā šīs labās maņas!

Ir vēl tā sauktā garīgā bauda. To spēj sniegt gan zinātniski pētījumi, domāšana, dziļas izjūtas un iejūtas, gan tīkams ikdienas darbs, laba saskaņa ar līdzcilvēkiem, mākslinieciska jaunradīšana, devības tīkums, sekmes dzīvē un vēl daudz dažādu citu cēloņu. Māci bērnam šīs viscildenākās baudas!

Neslēp savam bērnam visu šo daudzpusību baudas! Šīs visas ir labas, skaistas, veselīgas baudas. Kas viņās ies sev meklēt dzīves prieku, tam riebīga liksies alkohola dvinga, tabakas kvēpi, narkozes un citi nemākulīgās baudas veidi.

Tātad māciet bērnam dzīvi baudīt!

SKATS LIELAJĀ DARBA DZĪVĒ.

Kas gan nav dzirdējis vecāku gaušanos par jaunās audzes laiskumu! Meita, kas izaugusi stalta un skaista un pie visa tā vēl labi skolota, bet neprot pat tēju uzvārīt vai zeķei papēdīti aizdiegt — tādu gan daudzi būs dzīvu redzējuši. Tāda, lūk, mūsdienu audzināšanas nožēlojamā glezna. Vainīgi, te, protams, vecāki un tikai vecāki.

Bērnam pašam jau no mazotnes ir dziņa visu redzēt, pētīt, mēģināt. Ar dziļāko ziņkāri viņš novēro dažādo darbu gaitu un cenšas visu pats atdarināt. Lūk, šeit jau sakne topošā cilvēka darba gribai, darba priekam, darba spējai! Neapslāpē savā bērnam šo spīgo darba prieka dzirkstelīti, bet uzpūt to par spēcīgu, gaišu, ilgi kvēlojošu liesmu! Ja tu mazajam neļauj skatīt visu, ko kādā darba pievelk viņa ziņkāre, tad drīzi viņam vienaldzīgi taps visi darbi. Ja tu mazajam roķelēm liedz vingrināties un darboties, tad viņas drīzi taps laiskas ikvienam darbam. Ja tava mazā meitenīte grib palīdzēt māmiņai mājās un virtuves darbos — neliedz viņai to. Ja tavs dēls grib palīdzēt tev dienas darbā — laid viņam pilnu vaļu. Ir vesela rinda darbiņu ģimenē, kuņus var uzticēt pilnīgi bērniem.

Jau agri vajaga bērnam iepazīstināt to diženo varu — darbu — kas radījis un rada pasaulē visu derīgo, skaisto, apbrīnojamo. Ne jau visu var iemācīt, ne jau visu var pats izmēģināt un strādāt. Bet visu jau arī nevajaga prast. Svarīgi gan vismaz parādīt mazajam lielo vareno darba dzīvi. Jauki, ja

vecāki bērnam iepazīstina nevien savu darba vietu, bet vēl daudzas citas visdažādākās nozarēs. Labi, ja bērns var pacieņoties lauku saimniecībā, vēlams vienu veselu vasaru, vismaz pašos galvenajos lauku darba posmos. Lai bērns paša acīm redz, kā sēklu zemē kaisa, kā tā uzdīgst, kā no trausli zaļajiem asniem izaug kuplā viļņojošā druva; tālāk seko labības pļauja, kulšana, graudu malšana dzirnavās. Te tik daudz svarīgu, valdzinošu novērojumu. Tāpat vesels romāns ir lopkopība: govju ganīšana, slaukšana, piena pārstrāde krējumā, sviestā, biezpienā, sierā. Tikpat saistoša aitu cirpšana, vilnas vēršana, adīšana, aušana. Te bērnam rodas nojauta par cilvēku kā dabas un dzīvnieku valdnieku, kārtotāju, gādātāju. Rodas vēlēsianās arī pašam pielikt roku dižajā darbā.

Tikpat svarīga dažādu rūpniecības uzņēmumu apskate. Vēlams sākt ar tiem, kas apstrādā mūsu pašu lauksaimniecības ražu: dzirnavām, pienotavām, linu un vilnas vērptuvēm un austuvēm, augļu apstrādes un konservu fabrikām, cukura fabrikām u. t. t. Tālāk nāk metallrūpniecība, sevišķi lauksaimniecības mašīnu ražošana, kokrūpniecība un visas pārējās nozares.

Nedrīkst aizmirst arī tirdzniecību un satiksmi. Veikali, pasts, telefons, telegrafs, dzelzceļu, auto un tvaikoņu satiksme — to visu vajaga mazajam redzēt. Arī banku nepiemirstiet — šo modernās tautsaimniecības smadzeņu centru.

Daudz interesanta sniedz arī būvniecība — ēku, tiltu, šoseju jaunbūves. Atgādiniet mazajam, ka visu, ko viņš redz mūsdienu lielajā pilsētā: varenos namus, gludās platās ielas, lieliskos tiltus, ērtās ostas, skaistos apstādījumus — visu radījis cilvēka darbs.

Māci savu mazo — jau agri cienīt visus tos tūkstošus un miljonus dažādo darba darītāju, gan lauku sētās, gan rūpnīcās, ostās, jaunbūvēs, veikalos, satiksmē u. t. t., kas uztura kustībā savas tēvijas un visas pasaules dzīves ratu. Nevis nicināt, bet gan neviltotu cieņu dāvēt tulznotām rokām un darba sviedriem! Rādi jau agri savam mazajam skaistāko no visām varoņu tekām — darba varonību. Rādi viņam šādas varonības tiešus paraugus gan savā tuvākā apkārtnē, gan plašajā pasaulē. Stāsti viņam par darba varoņiem gan ikdienas dzīvē un darbā, gan arī zinātnē, politikā, pētījumos, mākslā. Lai arī tavā bērnam dzimst darba prieka un sacensības dziņa — pamats darba varonībai!

Ikvienam darbam ir arī savas ēnas puses. Dažs ir smags miesas spēkiem, cits nogurdina garu. Ir pat darbi, kurus to darītāji sajūt kā ļoti nepatīkamu nastu, vai nu darba netīrības, smaguma vai citu iemeslu dēļ. Neslēp mazajam arī to! Neslēp, ka darbs paņem tik daudzas un bieži pašas labākās stundas no dzīves. Neslēp, ka vienīgi darbs tev dod iespēju tikt pie maizes, dzīvokļa, drēbēm un visa cita. Nevilto darba dzīves patiesību! Dzīvi vajaga skatīt tādu, kāda tā ir un censties izveidot tādu, kādai tai jābūt! Lai bērns apzinās, cik daudz upuru tu nes viņa labā!

Neatturi bērnu no darba! Cilvēkam veiklas, strādīgas rokas — tas pats kas putnam spārni. Māci savu mazo jau agri ar šiem darba prieka un varonības spārnem lidot uz tālo, skaisto nākamības zemi.

Mums nevajaga nevarīgus mīkstrocīšus, liekēdīgus „aristokratus”, slīņkus un dienas zagļus! Mūsu dzimtene un visa plašā pasaule gaida drošu, uzņēmīgu, varonības alkstošu paaudzi. Pievieno arī savu bērnu šiem izredzētiem un centies, lai viņš būtu starp pašiem pirmajiem!

MEITENE PIE PLĪTS.

Mūsu tautas dainas plasi un daiļi cildina senās meitas un meitenes kā čaklas darba darītājas. Un bija ko cildināt! Mūsu vecākā paaudze nepazīna meiteni, kas neprastu cimdu vai zeķīti uzadīt, tikko vien pirkstiņi spēja virbus cilāt. Un palīdzēt lielajām meitām vai mātei gan ļaudīm gan lopiņiem ēdamā sagādāt — tā jau pati par sevi saprotama lieta.

Bet mūsu dienās? — Pielieciet vien paslepus ausi pie kādas ģimenes virtuves durvīm. Ko jūs tur dzirdat?

— Meitiņ, netaisies gar plīti! Ej labāk, pielaiķo jauno kleitiņu!

To saka bērna miesīgā māte. Tā pate, kuŗas pienākums sagatavot un ievadīt meitiņu dzīvē. Viņa, šī māte, lūk, domā, ka dzīvei labāki derēs jaunava ar nevainojami smalkām, sasmaržotām, mīkstām rociņām, krāsotiem vaidziņiem, lakotiem nadziņiem, smiņķētām lūpiņām, fantastiski sabužinātiem matiņiem. Tāda jaunkundzīte, pēc mātes domām, labāk patiks vīriešiem, spēcīgāk modinās kāri pēc visa, ko spēj sieviete sniegt. Varbūt tad — tā cer šī māte — nāks viens kungs ar labi nodrošinātu stāvokli un ņems glauno jaunkundzīti savā maizē. Un tad šai nevajadzēs ne strādāt, ne domāt, bet varēs bezrūpīgi pastaigāties pa bulvāriem, zvēradām apkārusies. Šī sērga — izaudzināt kairinošas jaunkundzītes turīgiem kungiem — ir pielipusi mūsdienās ļoti daudzām mātēm. Cik ļoti šāds audzināšanas mērķis pazemo sievieti kā cilvēku, padarot dažkārt viņas morālisko vērtību līdzīgu vīna pudelei vai šprotu kārbai — par to šīs mātes nebēdā. Kad tik „izdevīgi” izprecināt!

Kāds gan tad brīnums, ja laulībā jaunā sieva izrādās nožēlojama neprāša visvienkāršākos saimniecības darbos, un vīram, ja tas nespēj algot kalponi, rodas dziļa un pamatota nicināšana pret agrāko „burvīgo eņģeli”? Te, lūk, arī sākums daudzām laulību šķiršanām.

Mātes! Nevilniet savas meitas uz šī slidenā ceļa! Gatavojiet savas meitenes godīgai dzīvei, kas neapkauno cilvēka pašcieņu! Gatavojiet savas meitenes ģimenei un darba tikumam! Dzīšanās pēc laiskas, liekēdīgas dzīves, pēc tā sauktajiem „turīgiem kungiem” — galu galā taču nav nekas cits kā īpatnēja veida prostitūcija...

Meitenītei jāradinās pašai sevi sakopt, cik vien agri tas iespējams. Pašai no gultiņas izkāpt, pašai nomazgāties, matiņus sasukāt, drēbītes apvilkt! Palīdzēt mātei gultu saklāšanā un, ja var, uzņemties šo darbu pilnīgi pati. Arī telpu sakopšanā meitene laba palīdzē mātei. Noteikti mazajai jāuztic istabas puķu kārtīga aplaistīšana.

Un tad — plīts! Te, lūk, vesela valdzinoša pasaule. Ko gan visu nevar izveidot no dažādiem produktiem, kad tiem pieskaŗas saprātīgas namamātes roka! Esmu novērojis, ka meitenes ar dziļāko patīku darbojas virtuvē, ja vien māte aicina un pamāca. Pusaugu skuķim jau vajadzētu rīkoties virtuvē tikpat droši kā ķīmijas profesoram savā laboratorijā!

Un kur nu vēl dažādie izšuvumi, adījumi, tamborējumi un kā viņus visus sauc!

Es nedomāju, ka sieviete būtu radīta tikai ģimenei un virtuvei. Arī viņai tiesības un spējas līdzī interesēties sabiedriskās lietās. Taču māka vadīt saimniecību — noteikti nepieciešama. Mājturība tomēr ir un paliek sievietes īstais darba un panākumu lauks.

VINGRINI MIESU!

Pārāk maz vēl mūsu vecāki veltī vērības bērna miesas spēku vingrināšanai. Tad nu nav brīnumi, ka bērna fiziskā enerģija bieži vien izvietoŗas dažādos nedarbos, jo šai enerģijai netiek īstā laikā parādīts derīgs un reizē valdzinošs virziens. To enerģiju un fiziskās iespējas, kas bērnā snauŗ vai neapvaldīti lauŗas uz āru — to visu saprātīgs audzinātājs izlieto par svētību bērnam pašam un visai sabiedrībai. Neciešami dauzoņas un kauŗļi top lieliski, disciplīnēti sportisti, tikko fiziskā audzināšana viņu enerģijai parāda īsto teku.

Sports visos tā veidos sniedz bezgala daudz iespēju bērna miesas spēju vingrināšanai. Līdz 16 g. vecumam gan noteikti izslēdzama svaru celšana; tāpat atsevišķiem zēniem nav ieteicams bokss un grieķu-romieŗu cīņa. Vispār, izvēloties kādu sporta veidu, jāņem vērā bēma vecums, fiziskā spēcība, veselība, interese un sporta veida praktiskā noderība. Es ieteiktu galvenokārt tos sporta

veidus, kas vispusīgi vingrina miesu un pie visa tā sniedz spējas, kuŗas var pie gadījuma izrādīties ļoti derīgas praktiskā dzīvē.

Soļošanā un skriešanā katram bērnam vajadzētu būt kaut cik meistaram, piesavinoties pareizu tehniku un stilu. Šos sporta veidus varam pielietot ikdienas dzīvē un tur tie sniegs tieši jūtamus labumus. Trenēties var, uz skolu ejot un mājup nākot, cenšoties noskriet auto, tramvajus un ormaņus. Varbūt tieši jūsu bērns būs nākamais pasaules meistars soļošanā vai skriešanā! Iedomājiet vien šito godu! Ir vērts papūlēties!

Peldēšana un niršana silti ieteicama vasarā. Protams, neder pārmērības; īpaši sākējiem jāzina mērs. Ieteicama apmācība slīkoņu glābšanā un dažādas ūdensspēles. Bērni, kas iemīļo peldēšanu, labprāt augu dienu nodzīvo ūdensmalā, pavisam aizmirdami dažādos nedarbus un nerātņības. Peldēšanai daudz vietās viegli pievienot makšķerēšanu, vēžošanu un citus zvejas veidus. Te nu bieži vien visai ģimenei rodas tieši mutē bāžami labumi.

Lēkšana, gan augstumā, gan tālumā, gan ar kārti gan bez tās — jauks un dzīvē dažkārt labi noderīgs sports.

Tāpat var ieteikt šķēpa mešanu, lodes grūšanu un gluži parasto akmeņu sviešanu. Tikai viens noteikums te stingri gan ievērojams: nekad nemērķēt logu rūtīs!

Rāpšanās kokos ir vecuvekais tautas sports. Daudzas māmiņas šā sporta dēļ gan bieži sanāk konfliktos ar saviem dēliem sadriskāto drēbīšu dēļ. Es tomēr ieteicu šo sportu dūšīgi piekopt — tas attīsta veiklību, drosmi un attapību. Kā sevišķu sporta tērpu te der valkāt kādas vecas bikšeles vai pat īsto dabas kostīmu.

Nevar neminēt arī riteņbraukšanu — labu, praktisku sporta veidu. Lauku zēni divriteņa vietā var izvēlēties dzīvu zirgu un piekopt jāšanas sportu. Tiešām žēl, ka šo sporta veidu pie mums tik maz ciena.

Kam iespēja dabūt laivu — var teteikt airēšanu, zēģelēšanu, ziemā ledusjachtas. Arī paštaisītu plostu nevar nicināt. Šos sporta veidus gan var pieļaut vienīgi pēc izmācīšanās peldēt.

Ziemā galvenie sporta veidi: slidošana, slēpošana, sniega kaujas un kamanošana. Pašai visjaunākai audzei taisni kamaniņu braukšana vislabākais izpriecas un sporta veids; lielākiem es silti ieteiktu slēpošanu. Šito prieku, kad vari līdzī sniegpuitenim brāzties pa kalniem un ielejām!

Jauki, ja visa ģimene slēpotāji; tad viens izbrauciens kalnos ir pati labākā izprieca. To pašu var sacīt par slidošanu. Ja slidotavā spēlē mūzika, tad silti var ieteikt ziemā labāk apmeklēt slidotavu nekā putekļaino deju zāli.

Lielākiem zēniem nekait paspēkoties grieķu-romiešu cīņā un paknābāties boksā. Daudz audzinātāju gan par boksu negrib ne dzirdēt; šis sporta veids esot jaunatnei pilnīgi nepiemērots un, vispār, pārāk brutāls. Man liekas, brutāls viņš ir tikai tad, ja pielieto dažādus neatļautus paņēmienus. Turoties „pieklājības robežās”, bokss lielākiem zēniem spēj daudzko sniegt: roku un visa auguma veiklību, drosmi, paļāvību saviem spēkiem, kareivisku garu, māku sevi aizstāvēt pret uzbrucēju un vēl citas labas lietas.

Pašlaik tik ļoti izplatītam futbolam, viņa kustību vienpusības un mākslotības dēļ, gan nebūtu ierādama pirmā vieta sporta veidos. Veiklību un disciplīnas vajadzības apziņu tas tomēr veicina.

Vēl paliek neminēta vesela rinda daždažādu sporta veidu. Par visiem tiem tuvāki varat painteresēties sporta literatūrā un organizācijās. Nevajaga aizmirst arī dažādās spēles un rotaļas. Tāpat nekādā ziņā nav nicināmi tā sauktie cirkus triki: staigāšana pa stiepuli, virvi vai uz rokām, ķēžu raušana, līdzsvarojumumi u. t. t. Es labprāt ieteiktu bērnus aizvest šad un tad uz cirku. Te viņi bieži rod daudz jaunu ierosinājumu gan mīesas gan gara spēju vingrināšanai.

Vingrini bērna miesu! Veselīgu, stipru, skaistu paaudzi gaida tava tēvija! Veselīgu, stipru, skaistu cilvēku prasa dzīve!

BĒRNS VEIKALĀ.

Audzini dzīvei! Tas ir galvenais ģimenes uzdevums audzināšanā. Diemžēl, bieži vien bērna galvā sakravā visraibākās un gudrākās lietas, bet piemirst sniegt zināšanas un mākas, kas nepieciešamas ikdienas dzīvē. Ir, piem., komercskolu audzēkņi, kas smalki pazīst visu tirdzniecības vēsturi un tautsaimniecības teorijas, bet galīgi samulst iepērkoties mazā pārtikas veikaliņā.

Katram bērnam der ierādīt iepirkšanās māku. Jo agrāk, jo labāk. Sākumā sūti viņu pēc avīzes vai sērkokiem, pamazām dod aizvien kuplākus uzdevumus, pēc iespējas — bez līdzīgas dotas zīmītes. Lai mazais cenšas visu paturēt galvā; tas vingrinās atmiņu un radīs lielāku interesi par katru preci. Zināms, no veikala jāprasa līdzīgi rēķini par visu iepirkumu. Jācenšas, lai mazais ievērotu preču cenas un drīzi spētu pats aprēķināt, cik par katru preci un visu kopā jāmaksā. Tādi veikala rēķini — paši stiprākie pamati matēmatiskām zinībām.

Mājā bērni labprāt atdarina rotaļā veikalu, spēlējot pārdevēju un pircēju. Tās ir vērtīgas rotaļas. Labi, ja mazie pagatavo paši savus svarīgus un pēc svara aprēķina dažādu preču cenas. Te bērnam dzimst atziņa, ka viss maksā naudu un viņa prātiņš top pieejams saimnieciskuma domai.

Viss par veikalu sacītais zīmējas arī uz tirgu un visiem citiem tirdznieciskiem darījumiem. Pilsētnieks te dabū zināt, no kurienes nāk sviests, olas, kartupeļi, āboli u. t. t. Vēlams, ka pieaugušais par katru preci un ražošanas nozari pastāsta šo to tuvāku. Ieteicams bērnu līdzīgi ņemt arī pte uzvalka, apavu, mēbeļu u. c. lietu pirkšanas. Un taisni nepieciešami mazajam redzēt lielas ražojumu izstādes.

AVĪZE BĒRNA ROKĀS.

Daudzi vecāki nedod bērnam rokās avīzi. Kas tur mazajam ko meklēt? Lai lasa pasaciņas par rūķīšiem, sprīdišiem un pundurīšiem! Ko tik tāds čirka neiedomāsies — bāzt savu degunteli pasaules lielajos notikumos! Un avīzē taču tik daudz tumšu lietu — zādzību, slepkavību, krāpšanu u. t. t.! No tā visa bērns jāsargā kā no bezdibēna malas!

Tas dziļi maldīgs ieskats. Bērnu tak audzina dzīvei; tai pašai dzīvei, par kuru ik dienas stāsta šīs pašas avīzes. Zināms, šai dzīvē daudz tumšu, nevēlamu plankumu. Bet kāpēc tos slēpt no mazā, kas pats pēc dažiem gadiem taps šās lielās daudzsejainās dzīves līzveidotājs? Lai mazais zin, ka dzīves tekās to sagaida nevien sekmes un draugi, bet arī vilšanās un ienaidnieki! Tātad velti bīties avīzi tās satura dēļ.

Daži bērni jau agri ģimenē iemācās lasīt no avīzes. Tas tiešām labi. Ābeci atvietot avīze var katrā laikā. Sevišķi viņa vēlama pie svešvalodu mācīšanās. Avīzes mūžam svaigie notikumi un dzīvei tuvā valoda ļoti veicina drīzas sekmes.

Ne mazāk svarīga spēj avīze būt kā zināšanu paplašinātāja. Modernā prese atspoguļo mūsu laikmeta dzīvi visā tās dažādībā; te politika, te tehnika, te saimniecība, te sports u. t. t., u. t. t. Ikviens te sastaps kaut ko sev tuvu. Labi gan, ja pieaugušais uzņemas bērna intereses vadību visā šai vielas daudzpusībā. Saprātīgu vecāku vadībā avīze spēj tapt svarīgs audzināšanas un mācīšanas līdzeklis. Nav nemaz jāsargā bērns no „deguna bāšanas arī politiskos jautājumos. Lai mazā sirsniņa priecājas un skumst līdzīgas savas tēvijas likteņiem! Te rodas pamati dziļai sabiedriskai interesei un svētīgai sabiedriskai darbībai.

ARODIZVĒLE.

Darba stundas aizņem cilvēka dienas lielāko daļu, daudziem pat visu dienu. Nav un nevar būt vienalga: kā šīs darba stundas pavadītas? Vai tās deļot aizdeļoja vai — stenēt aizstenēja?

Bet lai darba stundas aizritētu jaukas, tad pašam darbam jābūt jaukam. Un jauks spēj būt tikai tāds darbs, kuŗu tā darītājs zin darīt, grib darīt un var darīt. Māķai, gribai un spēķam te jāsavienojas. Jāpanāk, lai darbinieķs mīlētu darbu pašu, ne tikai algu vien — tikai tad darbs varēs tapt ik darbinieķa dzīves labākais saturs. Ik cilvēķs nevar veikt ikkatru darbu. Daudzi ļaudis sapostījuši savu dzīvi tikai aplamas arodizvēles dēļ. Tālāb ikvienam ļaunietim ļau laikus jāsameķlē sava visīstākā, sava vislabākā vieta lielajā darba saimē. Ja ļaunietis atrādīs to darbu, kas vistuvāk pieļļaužas viņa Es īpatnībām, tad ļaunietis šai darbā sāķs seķmīgu, laimīgu mūžu, vienalga, kaut arī tas darbs būtu pats visvienķāršākais.

Arodizvēlē nevar palaisties uz ļaunieša paša jūsmu par vienu vai otru arodu. Šī jūsma var būt pavīsam neļauša, nepamatota un īslaicīga. ļaunietī var radīt jūsmu par ikvienu arodu, ja vien zin īsto pieķju. Galvenā lieta — spēķas! Vai ļaunietim ir spēķas zināmā aroda seķmīgai veikšanai? Vai ļaunieša miesas, dvēseles un gara īpatnības saskanīgi pielāgojamas tam arodam? Vai nav kāds cits arods, kam ļaunietis atbilstu vēl vairāk? Kādām arodām visvairāk pielāgojamas ļaunieša miesas, dvēseles un gara īpatnības? Ja ļaunietis vienādi spējīgs vairāķiem arodiem, tad jāvaicā: kuŗš arods dos viņā dzīvē visvairāk pašā daļādu ērtību, algas un goķa ziņā? Visa dzīve tak ir kā viena milzīga sacensība, kur ik dalībnieķs cenšas sev iegūt iespējāmi labāķo vietu.

Svarīgu darbu veic arodizvēles padomdotuves. Te nevien iespējāms pamatīgāk nosķaidrot ļaunieša piemērotību kādām arodā, bet arī uzzināt šo to tuvāk par pašreizējā darba atrašanas iespējā vienā vai otrā arodā. Daļreiz padomdotuve pat tieši palīdz novietoties ļaunietim darbā. Varētu vēlēties, kaut nāķotnē vienīgi šīs padomdotuves, lietpratēju vadītas, ķārtotu ļauniešu novietošanu darbā. Tad ļauniešiem nevajadzētu velti virināt nesķaitāmu darbvietu durvis, meķlēķot piemērotu darbu, ne arī mesties pirmajā darbā, kāds pagādās. Tad izbeķģtos arī tā nelāģā parādība, ka daudzi privātuzņēmumu vadītāķi-sveštāutieši, it īpaši tirdzniecībā, darbā pieņem tikai savas tautības ļauniešus.

Atsevišķi daži vārdi jāsaķa par arodizvēli meitenēm. Sievietes īstā sūtība — būt māķei un saimnieķei. Dzīvības glabātāķas, laidēķas un kopēķas svēķais pienāķums prasa daudz zināšanu, laika un pūļu. Kur nu vēl daudzie un daļādie darbi māķas saimniecībā! Būtu netaisni prasīt, lai sieviete, kas ļau pīlda savu māķes un saimnieķes sūtību — vēl pelnītos kādā arodā ārpus ģīmenes. Sievietes īstais, svēķais arods ir viņas kā māķes un saimnieķes pienāķumi. Šim sievietes īstāķam, svēķāķam arodā, lūk, jāsaķatavo ik meitene! Un kas šo savu īsto arodu pīlda, tā sieviete būtu pilnīgi pelnīti atbrīvojāma no visiem citiem arodiem. Zināms skāķts sieviešu ģan arvien būs nepieciešāms skolotāju, slimnieķu kopēju un vēl daļos citos arodos. Varbūt, te īstā vieta būtu tām ļaunavām, kas šādu vai tādu iemeslu dēļ spīestas mūžu nodzīvot bez savas pašas ģīmenes.

Arodizvēle ir ārkārtīgi svarīga lieta. Pareizi nokārtota arodizvēle ir vislabākais galvojums par ļaunieša nāķamās darba dzīves seķmību un pašā darbinieķa laimību.

Kāķ ikviens pilsonis un pīlsone darīs to īstāķo un labāķo, ķo vien spēķ, tad ik cilvēķs par sevi un visa tauta kopā soļos uz varenību un ļaimi!

TALANTĪGIE BĒRNI.

Talanti — garīgi jaunradīt spējīgie ļaudis ir ik tautas pati galvenā manta. Tikai tad, kad kādā tautā rodas talantīgi vadītāji, šī tauta un zeme pārvēršas valstī. Tikai tad, kad kādā valstī rodas talantīgi rakstnieki, domātāji, zinātnieki, mākslinieki u. t. t., šī valsts pārvēršas pasauleslavenā kultūrvalstī. Tikai tad, kad kādā kultūrvalstī rodas talantīgi kaŗavadoņi, šai kultūrvalstij vairs nespēj kaitēt skauģi un naidnieki. Talantīgi izgudrotāji spēj pārvērst viskailākos tuksnešus kuplos dārzos un pārpilnās klētīs. Cilvēce aug, veidojas, attīstās tikai šais garīgi jaunradīt spējīgajos vīros.

Sauksim visus šos garīgi jaunradībspējīgos vīrus senā vārdā par zintniekiem. Zintis — tās ir šo vīru radītās kultūras vērtības. Zintis — tās ir ik tautas vislielākās vērtības. Tikai uz zintīm kā milzīgām, stiprām klintīm var celties un plesties tautas varenība. Tālab visgudrākais padoms ik tautai — vairot zintnieku skaitu, sekmēt zintnieku darbu!

Bet zintniekus un zintis nevar radīt, kur, kad un kā vien sagrib. Zintnieki nāk kā reta brīnumaina dāvana tautai. Ne katreiz tauta šo dāvanu mīļi sagaida. Jaunie zintnieki parasti pilni tik jaunu domu, jaunu vārdu, jaunu darbu, ka daudzdaudziem ļautiņiem liekas nevien sveši, bet pat naidīgi. Jo patiesi: zintnieki nāk it kā no citas pasaules; citādi viņi domā, darbojas, jūt un mīl nekā cilvēku vairums. Un tā tam jābūt. Zintnieki — tie ir solījums cilvēcei, ka viņas attīstības un varenības gaita vēl nav galā; zintnieki — tie ir pirmie vēstneši no tālās, žilbinoši skaistās nākamības, no nākamās, žilbinoši skaistās cilvēces. Tālab ikviena tauta, kas grib soļot uz varenību un mūžību, lai jau laikus pazīst un mīļi saņem savus varenības un mūžības devājus — zintniekus!

Pazīt un mīļi saņemt zintīgo, talantīgo bērnu — tas ir ārkārtīgi svarīgs audzināšanas uzdevums. Starp tūkstošiem un simttūkstošiem bērnu saskatīt vienu zintīgo, garīgi jaunradīt spējīgo — tur vajag asas un mūžam ilgpilnas acs. Bet ja mēs visi skatīsimies un ilgosimies, tad ieraudzīsim gan. Mūslaiku jaunatnes audzinātāji visai asi saskata savos audzēkņos visus tur iekļuvušos neredzīgos, nedzirdīgos, kurlmēmos, neveidojamos. Jau laikus šie audzēkņi tiek atdalīti sānis. Atsevišķas pamatskolas un audzināšanas iestādes tiek celtas viņu labad — tautas izcilus vājās jaunaudzes labad. Tā jau tam jābūt, jo vecaudze pati parasti vainīga pie šo vājuļu rašanās. Tikai viena lieta man asi laužas un graužas acīs. Kālab gan netiek celtas atsevišķas pamatskolas un audzināšanas iestādes garīgi apdāvinātiem bērniem — tautas izcilus stiprās jaunaudzes labad? Jo patiesi, tikpat, cik izcilus vājie kavē to vidusmēru, tikpat tas vidusmērs kavē tos izcilus stipros!

Zintīgo, talantīgo bērnu saskatīšana un īpatā veidošana jāsāk jau ģimenē. Te pirmais noteikums: laist pilnu vaļu bērna labo īpatnību izpaušmei! Ja zēnam patīk celtnieciskās rotaļas, tad nespied viņu rušināties sakņu dobē, bet labāk pamāci vēl ceļu, namu, tiltu būvē pamatīgāk! Bet ja viņš tikai lauku darbos jūtas labi, tad nespied viņu tapt par inženieri! Varavīkšņoti krāšņā fantazija lai tad jau agri parāda nākamās rakstniekus un māksliniekus. Visai bieži šī fantazija meklē sev izpaušmi — melos. Vērojiet uzmanīgi visus „apbrīnojamos meļus”! Atmetiet bērna īpašību sadalīšanu „labajās” un „ļauņajās”. Ir tikai stipras un vājas, koptas un nekoptas, dzīvei jau pielāgotas un vēl tikai pielāgojamas īpašības. Tālab arī neveltījiet „bandītiska ielaspaukas” nosaukumu tam zēnam, kas dažādās palaidnībās ved aiz sevis citus čirkas līdzī; varbūt, jūs nosodītu nākamo tautas biedrotāju vai karapulku vadītāju!

Viss vairums izcilspēju atklājas gan tikai pamatskolas vecumā. It īpaši 12—14 g. vecumā jau uzņirīs it viss, kas slēpies bērna būtības dziļmēs — vajaga tikai mācēt ieraudzīt. Lūk, taisni tālab pamatskolu skolotājiem jābūt īstiem audzinātājiem šā vārda visdziļākā nozīmē.

Kā vecāki, tā pamatskolotāji gan parasti spēs būt tikai talantīgā bērna saskatītāji, ne veidotāji. Mācekli par meistaru veidot kādā nozarē var tikai īsts šīs nozares meistars. Tālab jauki būtu, ja ik talantīgais bērns, tikko viņa īpatnība sūtība saskatīta, tiktu nodots zināmas nozares meistara vadībā. Visjaukāk būtu, ja tādiem bērniem ierīkotu pat īpašas pamatskolas vai vismaz klases: rakstītājiem

savas, gleznotājiem savas, biedrotājiem-organizātoriem savas u. t. t., ar īpatu, pielāgotu mācību saturu un veidu. Kamēr tādu īpašu skolu un klašu nav, to lomu labi varētu pildīt arī īpati skolēnu pulciņi, kur ikvienā pulcētos tikai kādu kopīgu interešu un spēju skolēni: rakstītāji savā, gleznotāji savā, tehnikas talanti savā u. t. t. Pulciņa vadītājam, zināms, jābūt savas nozares meistaram. Šai virzienā mūsu rakstnieki, mākslinieki, sabiedriskie darbinieki, virsnieki, inženieri u. t. t. varētu veikt izcilus svarīgu darbu tautas jaunaudzes un valsts varenības labad. Cerēsim, ka šādi talantīgo jauniešu pulciņi radīsies drīz. Tad vecākiem un skolotājiem atliktos tikai — griezties pie pulciņa vadītāja un lūgt, lai talantīgo bērnu pieņem citu viņa dvēseles un gara tuvinieku saimē.

Piesaistīšana kādam jau gatavam meistaram — tas ir īstais ceļš talantīga bērna audzināšanai, vienalga, vai šī piesaistīšana notiktu īpatas skolas, pulciņa vai tīri personīgas draudzības veidā.

Daudz pārvērtību gribētos redzēt vidusskolu iekārtā. Mums gan ir īpašas vidusskolas vai tehnikumu īpašas nodaļas nākamajiem inženieriem, arhitektiem, agronomiem un saimnieciskiem darbiniekiem, bet mums nav īpašu vidusskolu nākamajiem rakstniekiem, māksliniekiem, virsniekiem, sabiedriskiem darbiniekiem. Lai pilntiesīgi iekļūtu mākslas akadēmijā, nākamais gleznotājs spiests vairāk gadu nosēdēt ģimnazijā, kur reizē māca visu un neko, audzina visam un nekam; kur ik audzēkņa īpatās spējas paliek neizkoptas un īpatās intereses tiek nomāktas kuplajā „šis un tas” mudžeklī. Tikpat nepieciešami vajadzīga īpaša kaŗa vidusskola, kur zēni varētu doties tūlīt no pamatskolas. Ja runā par taupīgumu un lietpratību nedzīvās mantās, tad vēl svarīgāk runāt par taupīgumu un lietpratību tautas dzīvajās mantās — jaunatnē. Te arī „dzelzs jākaļ, kamēr tā karsta, visdrīzākā laikā, vislabākā kalvē un ar vislabākiem darba rīkiem”!

Talantīgiem jauniešiem daudz varētu palīdzēt arī, tā dotu viņiem iespēju jau laikus vingrināties savā nākamajā darbā. Diemžēl, bieži redzam, ka topošie rakstnieki, žurnālisti, mākslinieki, sabiedriskie darbinieki u. t. t. spiesti pelnīt sev maizi pavisam svešos arodos. Tai pat laikā redzam, ka redakcijās, izdevniecībās, biedrību birojos, valsts iestādēs u. tml. sev maizi pelna ļaudis, kam kultūras un sabiedriskais darbs parasti pilnīgi vienaldzīgs. Te galvenokārt domāju dažādas jaunkundzītes mašīnrakstītājas, biroju darbinieces, sekretāres u. t. t. Šīs vietas noteikti pienāktos jauniešiem — talantiem zināmā nozarē. Nākamam žurnālistam pat redakcijas telpu slaucīšana būtu simtkārt vēlamāka nekā jebkuŗš cits kauču vislabāk atalgotais darbs ārpus preses pasaules!

Domāsim par saviem jaunajiem zintniekiem! Meklēsim un audzināsim viņus!

ALKOHOLS UN TABAKA.

Alkohola radītais reibonis īsteni nav nekas cits kā mākslīgā ceļā sasniegts īslaicīgs vājprātības, nereti pat ārprāta stāvoklis. Lietojot alkoholu biežāk un ilgu laiku tas var novest ilgstošā gara vājībā un trakumā. Vājprātīgo slimnīcās šādu alkohola upuru ļoti daudz. Visi tie kādreiz iesākuši ar mazu, maziņu šņabja glāzīti, līdz beidzot nožūpoja savu mantu, godu, veselību un sevi pašu.

Ļaudis, kas nekautrējas bērniem piedāvāt reibinošas dziras — vajadzētu saukt pie atbildības tiesā un sodīt bargi. Ja jau pieauguša cilvēka miesu un garu alkohols īsā laikā sadragā — kā gan lai trauklais bērns atvairā postošās indes varu?

Katra cilvēka svēts pienākums — sargāt bērnus no šīs ārprāta dziras, alkohola. Protams, īsti veselīga, atturīga paaudze var attīstīties tikai tur, kur pati apkārtējā sabiedrība nelieto šo nāvekli. Ja paši vecāki nežūpo, tad arī bērns viegli pieradinās atturīgai dzīvei, pat tad, ja tuvākie kaimiņi staigātu četrāpus alkohola dvingā. Atturīgā ģimenē nav cita labāka līdzekļa bērnu aizsardzībai pret alkoholu kā — ļaut bērniem savām acīm reiz apskatīt „pamatīgi piesūkušos” alkoholiķi visā tā riebigumā. Šis līdzeklis gan parasti izrādās nederīgs, ja streipuļojošais, murgujošais, savos netīrumos un vēmās notašķījies žūpa ir bērnam tuvs un mīļš cilvēks: tēvs, krusttēvs u. tml. Te bērns

vai nu nodomās, ka “tā tas viss pieklājas”, vai arī sāks izjust riebumu pret savu paša tēvu, krusttēvu u. tml. Te vēlreiz gribu atgādināt seno patiesību, ka laba pamācība tikai tad sekmīga, ja arī pats pamācītājs tai seko. Bērni ļoti drīz uztver liekulību — vārdu nepieskaņu darbiem. Pagalam un pazuduši bērna acīs tie vecāki un audzinātāji, kas pieķerti šai nedarbā. Tāpēc rādiet labu paraugu paši savā dzīvē arī alkohola jautājumā!

Žūpība viegli iesakņojas visur tur, kur cilvēki nezina nekādu citu, tīru, veselīgu izpriecu. Kas reiz būs iepazinis visu to daili un dažādību, kādu sniedz ceļojumi un ekskursijas, gan brīvā dabā gan rūpnīcās, ostās u. c.; sports, mūzika, teātris, filma, opera, mūzeji, grāmatas u. t. t. — tas pret alkohola dvingu sajūtīs vienīgi neslēpjamu riebumu. Zināms, daudziem vēl mūsu dienās stipri apgrūtināta pieceja skaistajām dabas un kultūras vērtībām — nelabvēlīgo darba un dzīves apstākļu dēļ. Tādēļ var teikt, ka cīņa pret žūpību ir reizē arī cīņa pret gara tumsību un pret nabadzību. Ka šajā cīņā tāpat kā visur citur, galu galā tomēr uzvar cilvēka veselais prāts un labais tikums — tas mums katrā ziņā jāpanāk, un ikviens ir aicināts cīnīties vismaz savā paša ģimenē.

Smēķēšana — viens no visvairāk izplatītiem netikumiem. Pat tik izplatīts, ka to vairs nemīl saukt netikumam. Tā nu reiz pasaulē tas ir; ik netikums top tikums, ja tam sāk pierast visi. Un kā visu citu, labu vai nelabu, tāpat arī šo lietu jaunatne nepamet nemēģinātu. Ik zēnam gribas jo agrāk izskatīties lielam vīram, bet lieliem vīriem taču visiem dūms mutē. Tātad — papirosu šurp! Pirmā reizīte gan sevišķu baudu nesniedz: smags reibonis galvā, nelāga dūša, nereti pat vemšana. Dažam, saprātīgākam zēnam, pietiek šās pirmās reizītes un vilšanās; otrreiz viņš vairs pēc papirosa nesniegsies. Bet daudziem tomēr pārāk stipra dziņa atdarināt lielos puīšus un viņi, rīstīdamies un viebdamies, turpina pētīt smēķēšanas baudas noslēpumu. Galu galā pats visbargākais liktenis padodas cilvēka neatlaidībai; zēns pamazām iemanījies veikli dūmu vilkt uz iekšu, jaunās asinis un nervi pamazām nikotīna indes piesūcināti un — smēķētājs gatavs! Cerētās baudas gan vēl arvien kā nav tā nav, taču saindētais organisms nemitīgi prasa nikotīna un šīs prasības apmierināšana tomēr sniedz zināmu acumirkliņu patikas izjūtu. Pieradušam smēķētājam vēlākos gados vairs nav viegli tikt vaļā no nikotīna indes važām; kā katra narkoze, arī tabaka nesaudzīgi ārdā cilvēka gribas spēku, padarot to paklausīgu vergu netikumam. Pārāk vēlu dažs smēķētājs atjēdzas, ka nikotīns pavēris viņa plaušās vaļā vārtus dilonim. Pārāk vēlu viņš aprēķina, ka līdzī tabakas dūmiem izgaist arī daudz, daudz santimu, ar kuņģiem varētu citādi sagādāt savai dzīvei vienotru ērtību. Rets smēķētājs nokūpina mēnesī mazāk par desmit latiem, bet ar šo naudu cilvēks var uz nomaksu vai ietaupot sev iegādāt daždažādas mantas: skaistas, dārgas mēbeles, divriteni, radio, vislabākos uzvalkus u. t. t. Lūk, ko visu smēķētājs izkūpina gaisā, vēl pašu to gaisu piesmirdinādam! Ģimeņu tēvi-smēķētāji — reti kad iedomā, kādu noziegumu tie pastrādā pie savu bērnu veselības. Bieži vien tēva pīpē vai papirosā slēpjas pirmcēlonis bērna mazuasinābai, nervozitātei, dilonim...

Sargājiet bērnus no tabakas! Ar aizliegumu vai pat pērienu vien te tomēr nelīdz. Pati labākā pamācība — pašu vecāku labais paraugs. Ja nu tomēr zēnu tik ļoti valdzina šis plašizplatītais netikums — pasniedziet paši viņam papirosu, lai viņš to jūsu klātbūtnē izsmēķē līdz galam. Parasti jau šī pirmā, no tēva neslēptā reizīte padara zēnu nesmēķētāju. Pastāstiet viņam arī visas nikotīna lietošanas jaunās puses un variet ticēt, ka esat savu pienākumu veikuši sekmīgi.

DĀVANAS BĒRNIEM.

Laimona krusttēvs ir devīgas dabas cilvēks un ikreiz, viesos nākot, atnes krustdēlam kādu paijiņu: te koka zirdziņš, te grabulītis, te maziņš auto. Taču Laimona prieki par dāvanām visai īsi; nereti jau tai pašā dienā grabulītis sadauzīts, zirgam locekļi salauzti, mazais auto pavisam izārdīts... Krusttēvam iesāpas sirds, redzot savu dāvājumu tā apstrādātu un aizmirstu. Visi lielie ļaudis vienbalsīgi nospriež, ka Laimons ir nepateicīgas, ļaunas, visu postošas dabas zēns.

Bet šis pats zēns stundām ilgi nosēd smiltīs, veidojot iz tām krāsnis, ēkas, vaļņus, šosejas, no sīkiem slotas zariņiem sastādot veselu parku un ar sīkām skaidiņām ceļot tiltus pāri paša radītām upēm. Un gadās zēnam rokā mālu pika, tad paskati vien, kas tur viss iznāk: āboli, kliņģeři, sunīši, cilvēciņi! Ej nu saproti tādu zēnu; skaistas, dārgas rotaļlietas viņš sadauza un aizmirst, bet ar kaut kādām māla pikām, smilšu kaudzēm, skaidiņām un zariņiem var neapnīcis nodarboties augu dienu! Īstenībā te nekā nesaprotama nav. Pašas dabas destītās pētīšanas, atdarināšanas un pašdarbības dziņas nosaka bērna vērtējumu par dažādām paijiņām. Kuŗa vairāk ierosina minētās dziņas, tā bērnam mīļāka! Pirktajās paijiņās viss jau ir gatavs; tur bērnam nav vairs ko piegudrot un pieveidot. Ja daudz, tad viņam ir ziņkāre redzēt „kas tur iekšā” un šī tūri zinātniskā interese liek viņam lauzt un ārdīt dāvāto paijiņu.

Nedāvājiēt bērnam gatavus auto, vilcienus, kareivīšus, vasarnīciņas u. t. t., bet pagādājiēt viņiem piemērotus darba rīkus un izejvielu — lai mazie visu gatavo paši!

Labs kabatnazītis, lāpstīņa, cirvītis, zāģītis, naglas, līme, šķēres, papīrs un kartons, plāns skārds, koka klucīši, dēļi vai vienkāršas malkas pagales — lūk, gandrīz viss gatavais materiālu un darba rīku krājums, kādu der iepirkt bērnam. Smiltis un māli parasti jau dabūjami uz vietas. Meitenēm der dāvināt dažādu drānu gabaliņus, dziju, diegus, adatas, virbus un līdzīgus rokdarbu rīkus un materiālus. Pašiem mazākiem bērniem nevajaga nekā pirkti; tukšas diegu spolītes, sērkociņu kārbiņas, skaidiņas, kociņi, aukliņas, smiltis un māli — pašas labākās rotaļlietas. Jau no šām paliekām vien bērns varēs uzcelt veselu jaunu, savu paša pasauli. Tātad — atmetiet paradumu dāvināt greznās, dārgās rotaļu lietas! Dažs krusttēvs pat nenes līdzī nekādu ciemkukuli un tomēr arvien tiek mīļi gaidīts, jo katreiz viņš ierosina mazo — kaut ko jaunu, interesantu radīt ar tiem pašiem mājas līdzekļiem. Te viņš parāda, kā no sērkociņu kārbiņām un diegu spolītēm uzbūvēt vilcienu, te pamāca laist pūķus gaisā u. t. t. Labs padoms — arī dāvana!

Taču dāvināt vajaga. Dāvanai liela audzinoša nozīme. Dāvinot mēs izpaužam bērnam savu labvēlību, draudzību, mīlu, atzinību. Taču ne katreiz bērns ir visa tā cienīgs. Pēc nupat kā pastrādāta nedarba neder bērnam pasniegt dāvanu. Pareizākā taktika — visai bieži bērnam šo to dāvināt, cenšoties arī viņu pašu pieradināt devības tikumam, bet ja bērns nav rātns — dāvana izpaliek. Dāvanu nevajaga nostādīt kā kailu vienkāršu atalgojumu par bērna paklausību, centību u. t. t., bet gan kā dāvinātāja atzinības, mīlas un prieka izpaudumu bērna personai.

Ko tad nu dāvināt bērnam?

Vispirms — jau pieminētos rokdarbu rīkus un materiālus, piedevām līdzī dāvinot arī savu padomu pašam darbam.

Dažādi saldumi un kārumi nav nicināmi. Konfekšu vietā gan labāk dāvināt augļus un cepumus.

Grāmatu mīļotāji katreiz ar patiesu prieku un pateicību saņems interesantu, piemērotu grāmatu vai kāda žurnāla abonementu. Mazajiem „inženieriem” labi der grāmatas par izgudrojumiem u. tml.

Meitenēm var dāvināt lelles un dažādus leļļu mājturības piederumus.

Talantīgos zīmētājus ļoti valdzinās zīmuli, krāsas, gleznas, saliekamie burti un spiestuvītes.

Dziesmu un mūzikas mīļotājiem labi der mutes harmonika, mandolīna, ģitara, vijole, patafons, skaņu plates, radio u. c.

Fotoaparāts patīk gandrīz katram zēnam, bet divritenis noteikti visiem. Protams, tas viss der tikai lielākiem.

Dāvanām labi der sporta piederumi: slidas, slēpes, kājbumbas u. t. t.

Nereti bērnam ir kāda tieša nepieciešamība; varbūt, viņam nav labas, jaunas cepurītes, apavu vai kā cita. Nokārtojiet to visu dāvanas veidā.

Arī līdzņemšanu teātrī, kino, operā, cirkū, sporta sacīkstē, izstādē, mūzejā, ekskursijā u. t. t. — var uzskatīt kā dāvanu.

Bērna vārda dienas vai dzimšanas atceres gadījumā vismaz apsveiciet viņu ar laimes vēlējumu pastkartes veidā. Kāda dāvaniņa, protams, te ļoti vietā. Bērnu mīļākos svētkos — Ziemsvētkos — noteikti sagudrojiet kādu patīkamu pārsteigumu.

ZĒNU CEĻOJUMI UZ DŽUNGLIEM.

Kas gan nav avīzē lasījis biezās ziņojumus par zēnu ceļošanu uz džungļiem, Indiju, Abesiniju, ārzemnieku leģioniem u. t. t. Nereti kārtībniekam, dzelzceļniekam, muitas ierēdnim, robežsargam gadās sastapt šādu „tālbraucēju”. Bieži vien tas ir pavisam sīks lauku puisītis, pastaliņam kājās vai arī mazs rīdzinieciņš plānās īsās bikšēlēs. Pat maizes rīcieni līdzīgi ņemt tālajam ceļam parasti tāds tūrists nav atradis par vajadzīgu. Sak’, cik nu tie džungļi tālu!... Šie vieglprātīgie tad arī drīzi vien spiesti pārtraukt ceļojumu pārtikas trūkuma dēļ un izsalkuši, izsalušie atgriežas mājā. Bet gadās arī citādi ceļotāji, kas savu lietu ņem stipri nopietni un, pēc pašu domām, sagatavojas visām varbūtībām. Viens slepeni paņēmis mātes iekrāto naudu — okeana brauciena biļetei, otrs piesavinājies tēva vai krusttēva revolveri — lauku medībām, trešais piebāzis pilnas kabatas ģeografiskām kartēm un dēķu romānu burtnīciņām u. t. t. Parasti visi šie ceļojumi beidzas kādā policijas iecirknī, no kurienes seko ceļš uz tēva mājām, bargas runas un rīkstes no tētiņa, atkalredzēšanās asaras no māmiņas puses un kādu laiku noliegums — brīvi skraidīt ārā. Ļoti retos gadījumos dažiem izdodas arī tikt pāri robežai un viņpusē piedzīvot rūgtu vilšanos.

Šīs „ilgas pēc džungļiem” pelna daudz lielāku vērtību no vecāku un audzinātāju puses nekā tas līdz šim darīts. Šī džunglomanija bieži vien nepazūd arī vēlākos gados. Tiekšanās uz ārzemnieku leģioniem, bēgšana pāri robežai uz lielo kaimiņvalsti, sektantu jūsmojumi par Brazīlijas mūža mežiem, savas paša dzimtenes un tēvijas nicināšana — te visur saskatām pēdas no šīs pusaudžu kaites. Ja mēs gribam izaudzinať jaunatni, kas prot mīlēt savu latvisko zemi un tajā laimīga justies, tad nedrīkstam palikt vienaldzīgi pret šo džunglomaniju.

Tā vara, kas pusaudžus dzen ceļā uz tālām, svešām malām, pati par sevi dabiska un laba dziņa. Tā ir katrā veselīgā jauniešā dēstītā pētīšanas un kustības dziņa. Pubertātes laikmeta īpatnības un dēķu literatūra šo dziņu stipri sakāpina un norāda tai virzienu. Vecāku un skolas pienākums — pasargāt šo dziņu no maldu tekām un ievirzīt to jauniešim un apkārtnē derīgā gultnē. Dodiet iespēju pusaudžiem apceļot mūsu pašu skaisto zemi, vislabāk kājām, un ceļojumā izbaudīt visu šā pasākuma romantiku ar nometnēm, uguns kuriem, klejpojumiem, zveju u. t. t. Ļaujiet daudz kustību, pašierosmes un pašdarbības. Rādiet mūsu zemes skaistos kalnus, ezerus, upes, silus, dunošās lielpilsētas ar viņu fabriku korpusiem, ostām, celtnēm. Rādiet visu, kas mūsu pašu tēvijā vērts intereses un cieņas. Lai mūsu jaunatne klejojumos, ekskursijās, ciemojumos mācās pazīt savas pašas dzimtenes skaistumu un nozīmību — tad viņai vienaldzīgi taps visi džungļi. Nekādi viltvārdu solījumi to vairs neaizvilinās prom no savas zemes un tautas.

Tūrisms nav tikai izprieca vien; tas ir arī viens no nepieciešamiem audzināšanas un izglītošanas līdzekļiem.

Jaunatne tiecas plašumā un tālumā. Mūsu pašu zaļajā zemē un zilajās debesīs ir diezgan telpu jaunatnes ilgu lidojumam. Rādīsim jaunatnei jau laikus visu savas tēvijas plašumu, tālumu un dziļumu!

„RUPJĀ MUTE”.

— Taisni bail tagad laist savus puikas laukā spēlēties! Samācās no citiem visādas rupjības runāt un tad vairs neatradināsi ne ar bārienu ne pērienu. Bet mēs esam pieklājīgi ļaudis un neglītus izteicienus negribam bērniem pieļaut — tā man žēlojās kādās viesībās namamāte par saviem divi dēliem. Pie maltītes galda man bija izdevība pašam visu dzirdēt.

— Stum, nu, bračiņ, ģīmī, lai vaigi pampst! — tā viens.

— Es jau neesmu tāds rekordrijējs kā tu! — tā tas otrais.

— Cik reiz es jums teicu, ka tādus fūrmaņu izteicienus nedrīkst mutē ņemt? — iejaucās māte un izdalīja katram pa plaukai. — Bet tādiem — vai tu runā pie auss vai pie deguna! Cūkai drīzāk iemācīs labu uzvešanos nekā šiem. Ja jūs man vēlreiz kaut ko tādu muldēsiet, es jūs pataisīšu melnus un maziņus.

— Tu, vecen, pārāk žēlo kokus. Ja man pašam būtu laika tos sienāžus dīdīt — es viņus izdresētu pa dziedziņu staigāt. Par katru cūciņu vārdu — plaukš! pa ausīm! — izteica savas domas pats ģimenes galva.

Pēc visa dzirdētā un redzētā man vairs nepalika ne mazāko šaubu, ka šie vecāki tiešām cenšas izaudzināt savus zēnus pieklājīgus un smalkjutīgus. Tikai vienu nieka sīkumiņu viņi bija piemirsuši — paši būt pieklājīgi un smalkjutīgi. Bet taisni šai sīkumiņā, lūk, visa tā vaina. Bērni mazāk klausu vārdus, vairāk skata darbus. Kur pieaugušie paši nerāda laba tikuma paraugu, tur visi bārieni un pērieni velti.

Vecāki! Nelietojiet „rupjos vārdus” savās sarunās! Nekādas lamas, ķildas un tenkas bērnu klātbūtnē! Runājiet daļi un laipni.

BĒRNS DUSMĀS.

Dusmas ir dziļas un spēcīgas jūtas. Es neteikšu — kā daudzi to dara — ka dusmas ir caur un cauri kaitīgas, nosodāmas jūtas. Es atceros tā sauktās svētās dusmas, kuŗu apgaroti daudzi cilvēces labākie domātāji sacēlušies pret sava laikmeta netaisnību, tumsību, spaidiem. Šīs dusmas vairo cilvēkā drosmi, gribas spēku, uzņēmību.

Bērns visbiežāk sadusmojas, ja viņam kaut ko rupji atņem; ja viņu kaut kā ļoti nepatīkami apgrūtina; ja viņam kaut kas galīgi neveicas. Bērna dusmas ātri dzirkst un ātri dziest. Bieži bērns, velti nopūlējies no dažādiem priekšmetiem uzcelt pili vai tiltu — dusmās šos priekšmetus izmētā un spārda kājām. Viņš — tāpat kā daudzi pieaugušie — nemeklē vainu sevī, bet citos. Daži vecāki tīši sekmē šādu bērna prāta nevarību, paši vainodami krēslu vai krāsni, ja bērns pie šiem priekšmetiem paklupis vai sadauzījies. Tā nedrīkst darīt! Bērnā jau agri vajag izaudzināt savas vainas un savas nevarības īsto cēloņu apziņu. Šī apziņa tad arī pats galvenais un labākais līdzeklis pret nevēlamām dusmām. Piepešu bērna dusmu lēkmi var izbeigt arī — novirzot bērna uzmanību uz kaut ko citu, jaunu, valdzinošu. Un ja pie visa tā arī paši vecāki būs pieklājīgi un apvaldīti savās dusmās, tad varam sacīt, ka šis jautājums ir nokārtots.

Nevaram liegt iedegties bērnam svētās dusmās tur, kur vaigu vaigā sastopamies ar ļaunumu, netaisnību, varmācību. Bet arī te jābūtu „sevi turēt grožos”.

Tikai tie cilvēki, kas spēj patiesi kvēli mīlēt un tikpat kvēli nīst — tikai tie spēj dzīvē tapt varoņi! Tālab arī dusmas nav nicināmas, bet gan audzināmas īstā virzienā.

IELASPUIKAS.

Ja jūs mierīgi ejat pa ielu un piepeši no aizmugures mests akmens ķer jūsu galvu — jūs jūtaties nepatīkami pārsteigts. Varbūt, jums visā plašajā pasaulē nav neviena naidnieka, kas tīkotu jums kaitēt un sāpes darīt. Un nu — šis akmens... Jūs, protams, acumirkli cenšaties ieraudzīt jaunradušos ienaidnieku. Nu, lūk, tur jau viņš ir: pusaugu zēns! Juzdams sevi saskatītu, viņš asi metas aiz ielas stūra. Jūs, zināms, neziņā paraustāt plecus, jo nesaprotat, kas gan šai bērnam radījis ļaunumu pret jums?

Ielas puikas — „pašpuikas” — ir pilsētu nomaļu visai parasta parādība. Gājēju aizskaršana vārdiem un darbiem, logā mesti akmeņi, kociņu postīšana, dzīvnieku mocīšana un vēl vesela virkne citu dažādu nedarbu pauž so mazo ļaundaru klātbūtni. Daudzi šie pašpuikas vēlākā dzīvē gūst nelabojamu noziedznieku slavu.

Nav jau viņi nokrituši no kādas citas planētas. Nav arī viņi piedzimuši kā nelabojami kaitētāji un dauzoņas. Viņi visādi citādi — bērni kā jau bērni. Parasti viņi nāk no pilsētas nomales nabadzīgajām strādnieku ģimenēm. Tēvs un māte bieži vien abi aizņemti darbā ārpus mājas; nav, kas mazos pieskata, pamāca, audzina. Nav, kas parāda, ka pasaulē vēl daudz citu jaukāku nodarbību nekā logu dauzīšana, svešu ļaužu aizskaršana un līdzīgi nedarbi. Mazie grib kustēties, darboties, dzīvot un dara to visu kā nu paši prazdami. Mani paša mēģinājumi ar Rīgas Sarkandaugavas ielaszēniem man iedvesa nelokāmu ticību, ka pašpuicība, huliganisms u. tml. ir tikai audzināšanas trūkuma vai nepareizas audzināšanas sekas. Parādot ielaszēnu enerģijai jaunu, valdzinošu, derīgu virzienu, viņi top taisni apskaujami jauki bērni.

Nevar tomēr visas bērnu palaidnības aizbaidināt ar vecāku nevaļu nodoties audzināšanai. Abu vecāku prombūtne no mājas gan ļoti kavē sekmīgas uzraudzības un vadības pienākumu, taču pilnīgi pieļauj pasargāt bērnu no ielas puikas likteņa. Arī tais nedaudzās stundās, kad strādnieka ģimene visa kopā — tēvs un māte var daudz darīt savu bērnu virzīšanai uz labiem darbiem. Diemžēl, daudzi vecāki nepazīst citas audzināšanas kā vienīgi — bērnu pēršanu par padarītiem nedarbiem, bet taisni šī metode sniedz vismazāk laba. Bērns it vienkārši noslēdzas sevī, slēpj visas savas gaitas no dusmīgajiem vecākiem un uzskata tos kā svešus, naidīgus apspiedējus. Nav arī mazums tādu vecāku, kas paši ar savu dzīves veidu, savas ģimenes nelabajām paražām un netikumiem, taisni pavedina bērnu — tapt ielaspuikam. Piedzēršanās ar visu sekojošo ākstīšanos, lamu vārdi un jēlības, vecāku savstarpējās ķildas, nedraudzīgā sadzīve ar kaimiņiem, meli, liekulība, zaglība, netīrība u. t. t. — tas viss jau agri sēj nezāļu sēklu bērna dvēselē. Tāpēc arī pirmais un galvenais noteikums cīņā pret pašpuicību — būt pašiem vecākiem nevainojamiem savā dzīves veidā!

Vasarā vislabāk, ja bērni laiku pavada laukos, svaigā gaisā, ūdenī un saulē, palīdzot arī lielajiem dažādos darbos. Ziemā tiem bērniem, kas apmeklē skolu, visu lielāko laika daļu paņem skolas mācības un uzdotie mājdarbi. Palikušās brīvās stundas der izlietot slidošanai, slēpošanai, kamaniņām, sniega rotaļām un palīdzībai ģimenes mājturībā. Dariet vienkārši tā, lai bērnam nepaliktu pāri ne minūtes laika palaidnībām! Ierosiniet viņu pastāvīgi kādā jaunā pasākumā, kas pilnīgi saista viņa interesi! Dodiet viņam kustības un mērķi! Nav labi, ja vecāki, aizejot uz fabriku darbā, bērnu ieslēdz istabā, nedodot tam nekādu darbu vai rotaļu. Ja patiesi nevar bērnu vienu laist laukā skraidīt, tad vajag atrast interesantu nodarbošanos viņam istabā. Vislabāk apgādājiēt viņam dažus vienkāršus darba rīkus: nazi, cirvīti, zāģīti, šķēres, āmuru u. c. un dažādus materialus; koku,

papīru, skārdu, drānu u. t. t. — lai tad mazais vingrinās amatos. Vajaga, protams, ierādīt viena vai otra priekšmeta gatavošanu.

Liela nozīme bērna rotaļu biedriem. Vislabāk, ja vecāki novēro savus kaimiņus un starp tiem izvēlas tādus, kas kaut cik pareizi prot audzināt savus mazos. Tad nu vajaga šo ģimeņu bērniem turēties kopā, veidot labas, derīgas rotaļas un nodarbības un censties ar laiku arī pārējos savas apkārtnes bērnus atvilkt huliganisma iespaidam.

Daudz laba dara jaunatnes organizācijas un šur tur ierīkoti bērnudārzi un bērnu stūrīši. Sevišķi jaunatnes organizācijā var ieteikt ierakstīt ikvienu bērnu, kam gribas sabiedrības.

Mazinoties nabadzībai; atbrīvojot sievieti no fabrikas darba nastas; izplatot gara gaismu katrā ģimenē; veicinot pareizas audzināšanas māku — pazudīs no ielām „pašpuikas” un viņu vietā čalos pieklājīgi, mīļi, smaidoši bērni.

DĒKU MEKLĒTĀJI.

Bija laiks, kad netraucēti varēja iznākt un piedāvāties lasītājiem dažādi laupītāju un detektīvu romāni. Viņu galvenais saturs — noziedznieku pārdroši bīstamie pasākumi un policijas asprātīga cenšanās šos noziedzniekus sagūstīt. Briesmas, šāvieni, kliegzieni, bēgšana, kaušanās — ik lappusē. Atceros, ka zēna gados mēs, skolēni, šos romānus nereti lasījām paslepus pat klasē, mācības stundu laikā — tik liela bija to pievilcība. Mājā bieži vien līdz pusnaktij nosēdējām lasīdami, līdz acis sāka neciešami sāpēt. Naktīs uzmācās murgi; tad pārdzīvojām visu lasīto. Dienā bieži salīdām kopā spriedelēt, vai arī paši nevarām ko „uzsākt”.

Zem šo kriminālromānu iespaida daži jaunieši pakļūduši noziedznieku tekās, tāpēc pilnīgi pamatota šādas literatūras vajāšana, varbūt, atskaitot nedaudzus detektīvu romānus. Tikai maldīgi gan uzskatīt šo literatūru par paša ļaunuma sakni. Dažādi dēku romāni vienīgi rosina jauniešu modušos pilnīgi dabīgo darbības un varonības dziņu un ievirza šo dziņu zināmā, nereti kaitīgā virzienā. Pusaugu zēni vispār mīl izvēlēties starp grāmatām tās, kas pauž drosmi, risku, dzīvu darbību, spēcīgus pārdzīvojumus un varonību.

Vecāku un audzinātāju pienākums — pasargāt jaunieša darbības un varonības dziņu no maldu tekām. Noteikti iznīcināmi visi bandītu romāni. Tā sauktie detektīvu romāni ne visi kaitīgi. Daži, sarakstīti labā literāriskā valodā, ieturēti īstenības un iespējamības robežās — var derēt novērošanas un attapības spēju rosināšanai bērnam un iedvest gribu cīnīties pret noziedzniekiem. Daudzus kovboju un mednieku romānus var taisni ieteikt lasīšanai, jo viņi dves drosmi, uzņēmību, varonību.

Galvenais nav sargāt no ļaunā. Galvenais ir virzīt uz labo. Gādāji jaunatnei vērtīgu literatūru, kurā tomēr netrūkst arī visa tā, pēc kā tvīkst jaunieša dvēsele! Dodiet grāmatas, kas stāsta par varonību, parādītu, cīnoties par kaut ko labu, skaistu, derīgu.

Ceļotāju pieredzējumi, piedzīvojumi un dēkas — ļoti laba literatūra. Te lasītājs parasti gūst arī daudz ģeogrāfisku un citu zināšanu. Daži skolotāji pat mēģina ģeogrāfiju pasniegt taisni šādu dažādu stāstu veidā un panākumi labi. Ieteicami lasīto papildināt ar piemērotu kultūrfilmu, lekciju vai mūzeja apmeklējumu. Neaizmirstiet ekskursijas!

Daudz dēkainas, interesantas vielas sniedz vēsture. Labu vēsturisku stāstu vai romānu jaunieši lasa ļoti labprāt. Vēsturei milzīga audzinoša un izglītojoša nozīme. Jau pašas tās zināšanas svarīgas, kādas sniedz vēsturiskā literatūra par bijušiem laikiem. Vēsturiskie stāsti un romāni labi papildina vēstures pasniegšanu skolās. Bērni viņos klausās dziļi valdzināti. Vēsture rāda daudz ceļu, varonīgu cilvēku gaitas cauri ciešanām un spaidiem uz uzvaru. Vēsture rāda, ka tikai pašu griba un pašu spēki veic visu. Daudz dziļu, svarīgu patiesību atklāj vēsture. Dēku, dzīvības, raibuma — tā visa

vēsturē vairāk kā jebkur citur. Atbrīves cīņu vēsture mūs apgaro kvēlā patriotismā, pateicībā bijušo drausmo dienu varoņiem un apgaro gribā — stāvēt droši tēvijas sargvietās pret visiem ienaidniekiem. Ieteicu vēsturiskai grāmatai pievienot attiecīgu teātra lugu, filmu, mūzeja apskati un izbraucienus uz vēsturisko notikumu vietām.

Vēsturiskai literatūrai tuvu stāv biografijas — ievērojamāko tautas un cilvēces politisko, militāro, zinātnisko, mākslas u. c. nozaru darbinieku dzīves apraksti. Biografijas sniedz ļoti daudz svarīgu zināšanu par apskatāmā laikmeta dzīvi, tēlotās personas darba nozares īpatnībām u. t. t. Bet viņu galvenā nozīme — jaunieša rakstura un centienu veidošana. Daudzus ierosināja sabiedriskam darbam biografiju lasīšana. Pie visa tā — parasti biografijās tēloto izcilus cilvēku dzīve bagāta daudziem spēcīgiem pārdzīvojumiem un bieži pat aizrautīgām dēkām. Tas viss ļoti valdzina jauno lasītāju.

Darba varonībai ierādāma pati galvenā vieta jaunatnes literatūrā. Pilnīga sevis ziedošanās lielu sabiedrisku nodomu veikšanā, svarīgie pētījumi un jaunizgudrojumi, cilvēka cīņa pret dabas untumiem un pārspēku, ikdienišķo pienākumu centīga pildīšana, sacensība darbā u. t. t. — lūk, bagāta rosinoša viela jaunajiem lasītājiem. Darba varonībā daudzi varēs ieguldīt visu savu kustības, rosmes, izdomas, patstāvības un dēku prieku. Grāmatai palīgā var nākt jaunatnes un pārējās organizācijas, prese, lielie sabiedriskie pasākumi u. c.

Bet jauniešiem mīl nevien grāmatā lasīt par varoņdarbiem un dēkām — viņš grib to visu pats veikt īstenībā. Tikko liedzam šo iespēju — jauniešiem aizklīst neceļos vai nevarīgā slimīgā fantāzijā. Mūsu pienākums — dot jaunatnei iespēju labiem diženiem darbiem un ļaut to visu apvīt ar zināmu romantikas un dēkainības vainagu. Daudzus jau apmierinās darba varonība — tā varonība, kādu cilvēks var parādīt savā ikdienas vai sabiedriskā darbā, cenšoties paveikt visu arvien labāk un ātrāk, pārspējot citus savus biedrus, meklējot un ievedot dažādus uzlabojumus un jaunievedumus darba iekārtā. Dažas jaunatnes organizācijas guvušas labus panākumus šai virzienā. Žēl gan ļoti, ka darba varonībai arvien vēl tālu paliek tie ļoti daudzie jaunieši, kuŗi strādā kā mācekļi dažādos privātos uzņēmumos. Šo uzņēmumu ļaunā puse morāliskā ziņā, starp citu, tā, ka darbiniekam draud atlaišana no darba, ja darbs ātri paveikts, jo tad „gluži dabīgi” daudzas darbarokas top liekas. Šī stāvokļa apziņa piespiež daudzus darbiniekus darba gaitu tīši gausināt. Tas viss, protams, ļoti kaitē darba varonības attīstībai darba jaunatnē un tā nu nereti šī jaunatne meklē ceļu savai varonības dziņai citur: politiskā pagrīdes darbībā, alkohola dvingā, meitu ģēģerībā, noziedzīgos pasākumos u. tml.

„Kovbojisma” jūsmotāji sev īsto vietu atradīs dažādās sporta nozarēs, īpaši jāšanā, peldēšanā, slēpošanā, riteņbraukšanā u. c.

„Detektīvi” var tiešām veikt labu darbu, cenšoties izsekot un atklāt slepenos riteņkrodziniekus, dažādus zaglīšus savā apkārtņē, notvert kociņu postītājus un dzīvnieku mocītājus. Tāpat viņi var novērot un aizsargāt mazākos bērnus pret ielaszēnu pārestībām.

„Medniekiem”, „bandītiem” un līdzīgiem ļoti plašas iespējas; viņi var dibināt kaujas grupas vārnu, žurku, peļu, čūsku, lapsēnu, dunduru, blakšu, blusu un daudzu citu kaitēkļu iznīcināšanai „līdz galīgai uzvarai”. Te viņi var pielietot dažādus ieročus: stopus, lingas, šķēpus, „kaķenes”, gāzes; akmeņus; pīķus, slazdus u. t. t.

No tās pašas dziņas, no kuŗas slikti biedri un kaitīga literatūra rada dēku meklētājus un noziedzniekus — no tās pašas dziņas audzinātais, piepalīdzot labai literatūrai un jaunatnes organizācijām, izveido patiesus varoņus.

Nav ne labu, ne ļaunu bērnu — ir tikai pareiza un nepareiza audzināšana!

MAZGADĪGIE NOZIEDZNIEKI.

Kas gan nav dzirdējis par mazgadīgiem zaglēniem, nereti tikko desmit vai divpadsmit gadu veciem! Starp kabatu un dzīvokļu “aptīrītājiem” mazgadīgo stipri daudz. Tiesu iestādēm nākas sastapties arī ar mazgadīgiem slepkavām un laupītājiem, dedzinātājiem un izvarotājiem. Galu galā tak arī katrs pieaugušais noziedznieks reiz bija bērns, un gluži dabīgi rodas jautājums: vai viņa nozieguma dēļ nebija saskatāmi jau bērnībā? Un patiesi, daudzi no tiem, kuņus šodien no sabiedrības atšķir cietumu dzelžainie režģi — būtu godīgi, strādīgi ļaudis, ja viņi īstā laikā būtu pasargāti no visa, kas vilina noziegumam.

Tekas, kas aizved noziegumu purvā, ir vairākas. Ir noziedznieki, galvenokārt zagļi, kuņus varētu saukt par paraduma noziedzniekiem. Viņi zog vienīgi tāpēc, ka paraduši to darīt jau mazotnē. Te pilnīgi vecāku vaina. Bieži vien vecāki paši piekopusi sīkākas vai lielākas zādžības, darījuši šādas vai tādas blēdības, viltojumus, krāpšanas un spekulācijas un bērni gluži vienkārši to visu mācījušies no tēva vai mātes. Protams, vecāku nabadzībai te liela loma. Ja ģimenei nepietiek rnaizes, nav malkas, bērni tērpjas skrandās, tad tiešām grūti cilvēkam palikt cēli tikumīgam dažā kārdinošā gadījumā.

Nereti zaglis izveidojas no mazā „ievilcēja”. Par ievilcēju — bērnu, kas šad un tad slepeni piesavinās savu vecāku vai citu personu naudu vai sīkākas mantiņas — par tādu var tapt daudzi bērni un atkal tikai vecāku vainas dēļ. Kāda māte savu saimniecības naudu nekad netur maciņā, bet nomet kur pagadās: uz galda, uz plaukta u. t. t. Viņas zēns jau tik daudz savā mūžīņā novērojis, ka par naudu var veikalā dabūt dažādas mantiņas. Arī viņš grib izmēģināt roku. Pirmo reizi tīras ziņkāres dzīts viņš paņem divdesmit santimu un kad par tiem veikalā dabū skaistu saujiņu konfekšu — skola rokā! Mazais „ievelk” vairāk naudas, līdz beidzot māte sāk just un pieķer nedarbā. Zēns atzīstas un solās laboties. Taču kāre pēc saldumiem pārāk liela, un zēns drīzi vien atkal padodas kārdinājumam, vēl vairāk tāpēc, ka māte vēl arvien turpina naudu nomest, kur pagadās, pati piemirsdama, cik kuņā vietā nolikusi. Pieķeršanas, sodi un jaunas „ievilksanas” tā nu seko cita citai. Vēlāk viņš sāk apzagt skolas biedrus. Sešpadsmit gadu vecs par veikala aplaupīšanu tiek ievietots mazgadīgo noziedznieku kolonijā, bet vīra gados vairākkārt izsēdas cietumos. Un tas viss galu galā — mates nolaidības dēļ. Nevediet savu bērnu kārdināšanā! Nemetiet naudu šur tur, bet arvien to rūpīgi noglabāijiet! Uzmaniet viesos, vai bērns „neievelk” kādu sev patīkamu lietiņu! Var dažreiz izvest mazu, bet rūpīgu godīguma pārbaudi, pie pirmā klupiena nekavējoši ceļot gaismā un iztīrājot „caurkritušā” rīcību. Saprātīgi izvestai, šādai godīguma pārbaudei var būt liela nozīme kā gribas un apziņas stiprinājumam. Šim nolūkam der nomest uz grīdas vai citā nevainīgā vietā dažus naudas gabalus un neuzkrītoši sekot, ko bērns ar tiem iesāk.

Arī vairums huliganu, dauzoņu savas gaitas uzsākuši bērnu gados. Pirmo rosinājumu nereti dod paši vecāki, sevišķi tēvi, kas alkohola reibonī vai ģimenes ķildās izkaujas, bērniem redzot. Jau visi rupjie lamuvārdi ir inde bērna jūtīgajā dvēselē. Kas negrib savu bērnu redzēt izaugam par dauzoņu, varbūt pat slepkavu, tas lai arvien pats atturas no lamuvārdiem, ķildām un kautiņiem! Seko sava bērna spēļu biedriem! Ar kauslīgiem un citādi sliktiem bērniem laid viņu kopā vienīgi tad, ja esi drošs, ka viņam nepielips šo bērnu netikumi vai, vēl labāk — ja viņš spēj uzņemties vadošo lomu bērnu sabiedrībā un ierādīt pārējiem labākas, jaunas nodarbības.

Par slepkavām aiz neuzmanības bērni viegli var kļūt vecāku nolaidības dēļ. Nereti gadās, ka zēns paņem tēva nevērīgi nomesto revolveri vai šauteni un, rotaļājot, ar to nejauši nošauj savu māsiņu vai brālīti.

Nepametiet šaujamos ieročus neieslēgtus!

To pašu var sacīt par mazgadīgiem dedzinātājiem, kas, spēlējoties ar sērkokčiem, aizdedzina šķūņus vai dzīvojamās ēkas. Tie parasti bērni, kuņiem vecāki pilnīgi nolieguši aizskart sērkokčus.

Iemāciet bērniem jau laikus rīkoties ar uguni, pazīt šīs parādības labās un ļaunās puses un — nemētājiņiet apkārt sērkociņus!

Vēl cita noziedznieku suga tā sauktie iedzimtie noziedznieki. Visvairāk to starp zagļiem un izvarotājiem. Ir īpaša nedabīga dziņa — kleptomanija — kas dzen sirgstošo piesavināties dažādas, bieži vien viņam gluži nevajadzīgas mantas. Seksuālnoziedznieki parasti atklājas vēlākos gados; ja tomēr šai ziņā kaut kādas dīvainas vai nevēlamas parādības saskatamas jau bērnā — nekavējosi jāgriežas pie nervu ārsta. Tas pats jādara kleptomanijas un citos gadījumos, ja šķiet darīšana ar bērna slimo dvēseli. Slimos nekādi cietumi neārstēs.

Vecāku svēts pienākums — iegūt pilnībā savu bērnu uzticību, vērīgi sekot visām dziņām un attīstības gaitai. Tad arvien laikā saskatīsiet draudošās briesmas.

Noziegumu nasta — viena no smagākām cilvēces sāpju nastām. Novelt šo nastu no cilvēces pleciem var palīdzēt visi saprātīgie vecāki un audzinātāji.

Nevar nepieminēt tos jauniešus, kas noziegumu purvajos aizmaldās taisni sava vērtīguma, savu daudzo labo spēju un īpašību dēļ.

Ik zēnā jau agri bango varenības alkas — tapt lielam, stipram, gudram, būt apbrīnotam. Neparasti piedzīvojumi, varoņdarbi, brīnumi — valdzina tādu varonības alcēju. Jo dvēseliski spraigāks, jo skaļāk viņš sadzird noslēpumainā vīra gara saucienus sevī. Gudra audzinātāja vadībā te var izveidoties lielisks virsnieks, valstsvīrs, rakstnieks, zinātnieks u. t. t. — atkarībā no katra bērna īpatnām spējām. Bet pamests savā vaļā, šāds zēns pavisam drīz var aizmaldīties noziegumu tekās. Zēni ar spēcīgu organizatora talantu, vadītāja spējām — drīz ap sevi pulcina citus varenības alcējus, tapdami paši pulciņu „virsaiši”. Neprazdami sevi nekā citādi „parādīt darbos”, šie zēni metas klaidonībā, dauzonībā, zādzībās, pat laupīšanās. Ne jau mantiskie labumi tādiem tas galvenais, bet gan — pati tā dēkainība, greizi saprastā „varonība”. Pat tiesāšana un sodīšana daudziem tādiem jauniešiem liekas gatavā uzmanības parādīšana no sabiedrības puses; viņi jūtas dikti glaimoti, ka par viņiem interesējas, runā, uztraucas, raksta avīzēs. Mazgadīgo noziedznieku labošanas iestādē vai cietumā viņi lepnī stāsta citam savus „meistardarbus” un gudro jaunus, vēl „graujošākus” pasākumus. Ja vispār ieslodzījumam kāda loma šo jauno noziedznieku mūža gaitās, tad bezmaz vienīgi tā, ka te viņi savstarpēji papildinās savās „aroda” zināšanās un mācās. „Labošana” tādā veidā, kādā tā tagad visā vairumā notiek zināmās iestādēs — negūst un nevar gūt pamatīgas sekmes.

Īstais ceļš ir un paliek — stāvēt jau laikus nomodā par ikvienu bērnu, censties saskatīt viņa īpatnās dziņas un spējas, un veidot tās viņam pašam un visai valstij vēlamā virzienā. Jāaizmet aplamās iegribas — pataisīt visus bērnus vai nu par zemkopjiem vai amatniekiem, vai citādi pielāgot kādai jau gatavai formai. Bērna audzināšana, rotaļu un nodarbību izvēle, gatavošana nākamai darba dzīvei — jāpielāgo ik atsevišķā jaunā pilsonīša visīstākam, vislabākam Es. Un ja šis Es ir pilns nemitīgas trauksmes, plašuma, spraiguma, tad audzinātājam jāpagudro — kādā traukā šo saturu vislabāk saglabāt nebojātu? Viegļāk no nozieguma pasargāt, nekā noziedznieku labot. Arī jaunus noziedzniekus mēģinot labot, jāiet tas pats ceļš kā parastajā audzināšanā: jācenšas atrast jaunietim tāda vieta dzīvē, kur viņš būtu sabiedrībai derīgs, neapspiezdams tomēr savu visīstāko dabu.

KĀDAM JĀBŪT ĪSTI LABAM AUDZINĀTĀJAM?

Mēdz runāt par audzināšanu un par mācīšanu. Ģimene, lūk, esot īstā audzināšanas, bet skola — īstā mācīšanas vieta. Īstenībā vairums ģimeņu nav ne audzināšanas, ne mācīšanas, bet, diemžēl, tikai labākā gadījumā, bērnu uzturēšanas vietas. Un ja skola grib būt galvenokārt mācīšanas — zināšanu pasniegšanas — vieta, tad atliek vienīgi skumji nopūsties par šiem un daudziem līdzīgiem maldiem jaunatnes veidošanā. Īsteni vajadzētu runāt vienīgi par audzināšanu, bet par mācīšanu tikai kā par audzināšanas vienu sastāvdaļu. Taču neprasīsim to tūlīt. Mācīt, tas ir, pasniegt dažādas zināšanas un mākas — to var ikviens šim nolūkam kaut cik sagatavojies cilvēks. Bet audzināt, tas ir, saskatīt un veidot zināmā virzienā audzēkņa visīstāko būtību — to var tikai īsts, spējīgs audzinātājs, audzināšanas talants. Ievērot pareizas audzināšanas pamatlikumus spēj ik tēvs un ik māte, bet izcilus sekmes spēj gūt tikai talantīgais audzinātājs. Par tādu nevar izskoloties, par tādu jāpiedzimst. Un taisni tālab skolai jābūt pašai galvenajai audzināšanas vietai, kur audzināšanas pienākumus veic izcilus audzinātāji. Tālab arī šoreiz, runājot par īsti labo audzinātāju, te domāšu skolotāju, kas par tādu tapis, piepildāms savu visīstāko būtību.

Kādam jābūt īsti labam audzinātājam? Jaunatnes audzināšanā viņam jāredz savas dzīves visīstākā būtība un jāmeklē šī būtība vispilnākā mērā pildīt! Tikai jaunatnē tāds audzinātājs jūtas īsti labi. Darba sekmes un audzēkņu draudzība viņam ir pati labākā alga par visām pūlēm. Nekad viņam neapnīk gremdēties ik audzēkņa būtības dzelmēs, meklēt vēl un vēl tur jaunu „vielu” un dot šai „vielai” visskaistāko, vispilnīgāko, visvarenāko veidojumu. Savāds salds mulsums dzen atkal un atkal viņu jauniešu pulciņā; domas un vārdi raisās spārnoti viegli, kad audzēkņi pulcējas ap viņu. Katra saruna, ko viņš ved ar audzēkņiem, ir it kā dvēseliska un garīga savienošana starp viņu un tiem. Audzinātāja briedušais gars un audzēkņu liesmainais spars it kā savijas kopā. Draudzība — lūk, vistuvākais vārds, lai apzīmētu šo kopību.

Kā lai piepildām savas skolas ar šādiem audzinātājiem? Te nepieciešami būs vajadzīgas dažas pārgrozības skolotāju sagatavošanā. Par skolotāju nevar atļaut gatavoties ikvienam, kam vien tas iepatīkots. Par skolotājiem lai gatavojas tikai audzināšanas talanti! Un kam šāds talants ir, to nekāda nabadzība vai citi apstākļi lai nenomaldina sānis! Jaunatnes veidotāji ir tautas varenības veidotāji — jo vairāk te sekmīgu darbinieku, jo labāk!

Bet kā lai pazīst tos īstos audzināšanas talantus? Viena svarīga pazīme jau visai agri šiem talantiem kopīga ar valsts un karavadoņu talantiem — dziņa pulcēt ap sevi citus bērnus un vadīt tos. Bet šīs dziņas īpatnais virziens īsti nepārprotami noskaidrojas parasti tikai dažus gadus pēc pamatskolas vecuma. Tad jaunieši spēcīgi raisās dziņa — būt kopā ar jaunākiem nekā pats, mīlēt un vadīt viņus. Nesaprasta vai pārprasta, šī dziņa var aizvest jaunieši dažādās maldu tekās. Vislabāk būtu, ja tiktu izveidotas īpašas vidusskolas organizatoriski talantīgiem jauniešiem, kur, vismaz pirmajos mācības gados, kopā skolotos nākamie virsnieki, sabiedriskie darbinieki un audzinātāji. Arī virsnieki un sabiedriskie darbinieki taču ir audzinātāji — armijas un tautas audzinātāji, tāpat kā skolotāji ir vadītāji — jaunatnes vadītāji. Šādā vadītāju vidusskolā tad īsti noskaidrotos, kas no audzēkņa izveidosies: audzinātājs, sabiedriska darbinieks, virsnieks vai pat visi trīs kopā? Meitenēm gan vajadzīgas atsevišķas šādas vidusskolas ar savu īpatu mācību saturu. Te vēlreiz jāatgādina svarīgā patiesība, ka skolotāja-sieviete spēj sekmīgi audzināt tikai meitenes, ne zēnus.

Taču ne tikai skolotājiem jābūt īsti labiem audzinātājiem. Arī vecāki lai cenšas, cik varēdami, tuvoties tai pilnībai. Ik tēvam, ik mātei vajadzētu būt pietiekoši saprātīgam visos galvenajos audzināšanas jautājumos. Meitenēm vajadzētu pasniegt šīs zināšanas pietiekoši plašos apmēros pamatskolas pēdējās klasēs, puisiešiem — vidusskolās, jaunatnes pulciņos un karadienestā. Vislabāk gan nākamais tēvs - audzinātājs un ģimenes galvas — sagatavotu īpašu darba dienestu, kur ietilpinātu arī audzināšanas mācību; vispareizāk būtu ievest īpašu obligatorisku īslaicīgu

„dzīves skolu”. Labi ģimenes audzinātāji varētu veidoties arī jaunatnes pulciņos, ja tur atmestu jauniešu sadalīšanu pēc vecuma; vecākie biedriņi pret jaunākiem tad spētu lieliski iejusties „tēvu” lomā. Taču pats galvenais noteikums audzināšanā ir un paliek — dzīva, silta draudzība ar jaunatni. Šī draudzība nepieciešama kā ģimenē, tā skolā.

SLINKAIS BĒRNS.

Par slinkiem, laiskiem, kūtriem, nolaidīgiem un līdžīgi, sauc bērnus, kas neparāda dziņu darboties vai nu vispār vai kādā zināmā virzienā. Pirms skolas gaitu sākuma šie mazie slinķi daudzās ģimenēs izpelnās visrātņāko bērnu nosaukumu, jo slinkums nosmacē nevien viņu darbus, bet arī nedarbus. Toties skolā drīzi vien atklājas šo bērnu vājās puses. Piecnieks par uzvešanos, bet divnieks mācībās — tur jau tūlīt rodas aizdomas par slinko skolēnu, lai gan ne katreiz pamatotas.

Ne visur pamatā slinkums, kur bērns slinki pilda savus pienākumus. Arvien vispirms ir jāizpēta: kādos gadījumos izpaužas bērna slinkums? Vai bērns arvien un visur slinko, vai tikai dažos zīmīgos gadījumos? Vai visos pienākumos slinks, vai tikai dažos? Te nu bieži vien izrādās, ka bērns nemaz nav vispār slinks, bet viņam gan ir kādas īpatas spējas vai dziņas. Tām viņš veltī visu savu sparū; taisni tālab cenšas izvairīties visa cita, lai laiks un spēki nepaģaistu šurpu turpu. Daudzi zēni, kas skolas mācību vairumā liekas nelabojami slinķi, bieži vien parāda izcilas sekmes kādā vienā virzienā: dabas zinībās, rokdarbos, vingrošanā, domrakstos, zīmēšanā vai citur. Šai vienā virzienā viņi dažkārt tālu pārspēj savus klases biedrus. Daudzi šādi slinķi visu savu brīvo laiku pavada kādā vienā īpatā nodarbībā: radio vai citādu ierīču konstruēšanā, mēbeļu vai pinumu gatavošanā, sporta spēlēs, stāstiņu vai dzejiņu rakstīšanā, dabas ainavu vai karikatūru zīmēšanā u. t. t. Šo gadījumu vairumā gan nevar runāt par slinkumu, bet par — mazāku vai lielāku īpatu talantu. Audzinātāja pienākums — saskatīt un palīdzēt veidot šo talantu, pie visa tā cenšoties parādīt audzēkņim skolas pārējo mācību tuvo pieskaņu, vajadzību šim talantam. Prasīt piecniekus gan šais gadījumos nav nekādas nepieciešamības.

Bet arī citi cēloņi var būt bērna daļējam slinkumam. Var būt, ka skolotājs neprot savu mācības priekšmetu pasniegt pietiekami valdzinoši vai vismaz saprotami? Tad arī zūd skolēna interese un patika zināmā mācības stundā. Bet kā lai darbu veic bez intereses un patikas? Tālab jācenšas jau pašā sākumā parādīt zināmā mācību priekšmeta svarīgums, nozīmība, lielā loma dzīvē. Arvien jācenšas runāt tā, lai bērns visāsāk un visskaidrāk saprastu runātāja domu. To sekmīgi spēj tikai tie audzinātāji, kas arvien cenšas būt dvēseliski tuvi jaunatnei. Draugi arvien atradīs draudzīgu valodu, bet draudzīgā valodā visi vārdi skan gaiši un skaidri!

Vēl var būt arī, ka bērnam nav taisni to miesas dvēseles vai gara spēju, kas zināmā darba vai mācības veikšanai vajadzīgs. Ja skolēnam nemaz nav zīmēšanas spēju, tad nav ko brīnīties, ja zīmēšanas stunda viņam liekas apnicīgākā no visām, un zīmēšanas uzdevumus jūt viņš gluži liekus. Ja bez šīm vājām pusēm skolēnam ir arī cienījamas stiprās puses, tad nav te vietā žēloties par slinkumu.

Vissmagāki tie gadījumi, kad bērns, šķiet, visās lietās, visās vietās slinks. Neviena rotaļa, neviena nodarbība nespēj viņu valdzināt. Visur viņš stumdams un gumdams; nekur viņš „neiedegas” un neaizraujas. Ne darbi, ne mācības viņam nesekmējas. Bet arī šais gadījumos vēl tūlīt nav pamata runāt par īstu slinkumu. Varbūt bērns savu iedzimto spēju ziņā vispār stāv zem vidusmēra attīstības līmeņa? Te jāpūlas noskaidrot: vai bērns patiesi nespēj mācāmo iemācīties, darāmo padarīt, vai tikai — necenšas? Ja bērns patiesi nespēj uzdevumu veikt, tad nevar runāt par slinkumu. Jāsamierinās vien ar to pašu mazumiņu, ko bērns vēl tomēr spēj. Daudzdaudzo arodu dažādībā ikviens atradīs arī savu īsto, vislabāko sūtību, kaut arī visvienkāršākā miesiskā darbā.

Visvairāk vecākus un audzinātājus sāpina un kaitina tie gadījumi, kad bērns gan it kā spēj dikti daudzko, bet liekas, necenšas veikt it neko. Šad tad gan bērns sasparojas, uzrāda pat apskaužamas sekmes, bet drīz atkal atslābst. Ne sodi, ne balvas, ne kauninājumi, ne biedinājumi te bieži vien nepalīdz nekā. Te nu jāpapēta: vai bērna veselība pilnā kārtībā? Mazasinība, traucējumi dziedzeņu darbībā, slimības un to pēcsekas, trauša nervu sistēma u. t. t. — spēj stipri jūtami salauzt bērna sparū. Dažreiz pat cērmes, laikā nepamanītas un nepadzītas, spēj tapt par pamatcēloni nevien bērna miesas, bet arī dvēseles un gara pagurumam. Tālab ieteicams ikvienu sliņķi aizvest pie ārsta — vispusīgai veselības apskatei. Spara pagurumam cēlonis var būt arī nepietiekošs vai vienpusīgs uzturs, nepietiekošs vai nekārtīgs miegs, neveselīgs gaiss u. tml. Slinkumu var radīt arī vecāku vai audzinātāju pārspīlēta bardzība, atzinības, apbalvojumu un vispār maiguma nesniegšana bērnam par tā centību, ledaina vienaldzība pret bērnu un it īpaši — lutināšana. Novēršot vainīgos apstākļus, zudīs arī to sekas — slinkums. Tātad par īstu slinkumu arī šais gadījums nevar runāt.

Ir tomēr daži gadījumi, kad gribot negribot jārunā par īstu, „negrozāmu” slinkumu.

Ir bērni, kas veseli miesā, dvēselē un garā, bet tomēr paliek slinki, izvairās darboties jebkuŗā virzienā ar īstu aizrautību, lai gan viņu spējas pieļautu daudzko. Audzinātāju stumdīti, gumdīti, šie bērni dažkārt paveic brīnumaini daudz, bet tikko pamesti sava vaļā, viņi visās lietās un vietās top nolaidīgi un nekārtīgi. Īstais cēlonis šo bērnu slinkumam gan, laikam, ir pārāk vājš dvēseliskais spraigums, spars. Īsteni šādu spraiguma un spara trūkumu var saskatīt bezmaz ik cilvēkā — lielākā vai mazākā mērā. Pareizāk būtu sacīt, ka ikvienam cilvēkam ir sava īpata spara pakāpe, savs īpats spraigums. Kuŗš cilvēks gan veic visu, ko viņš spētu paveikt? Mēs visi esam lielāki vai mazāki sliņķi. Tā sauktie „nelabojamie” sliņķi ir tikai paši galējie mūsu rindā. Cīnīties pret šo dabīgo, cilvēcisko slinkumu var vissekmīgāk — pārvēršot zināmus ikdienējus pienākumus paradumā. Audzinātājs bērnam ik dienas pacietīgi atgādina audzēkņa dažādos pienākumus līdz tie pilnīgi pakļaujas paraduma varai. No šādiem sliņķiem var izveidoties labu labie darbinieki, tikai vadošos amatos gan viņus neder ielaist.

Cīņā pret bērna kūtrību daži vecāki pasākuši — atlīdzināt bērnam par ik darbiņu naudā vai graudā. Tas pavisam nelāgi. Te bērnu pieradina — visu darīt tikai mantisku aprēķinu labad, nevis dabīgās rosmes vai pienākumapziņas dzītam. Bērni gan apbalvojami par izcilus vai ilgstošām sekmēm, bet par ikdienas parastajiem darbiņiem vislabākā atlīdzība — mīļš paldies, atzinīgs smaids un uzslava.

DZIMUMDZIŅA.

Dzimumdziņa — viens no varenākiem līdzekļiem cilvēka Es mūžīguma alku piepildīšanai, miesas, dvēseles un gara atjaunībai savos pēcnācējos. Cilvēces zemākās attīstības pakāpēs dzimumdziņa ir pat vienīgā sekmētāja sugas turpināšanai; cilvēks ar apziņu vēl nesajēdz, ka tēviņa dziņa uz mātīti un otrādi ir tikai līdzeklis, lai piepildītos īstais mērķis — bērns. Tikai vēlākā, augstākā attīstības pakāpē cilvēks pamazām sāk atšķirt līdzekli no mērķa; dzimumdziņa vairs nav tad vērtība pati par sevi; augstāk attīstītā cilvēka mīlas jūtas top arvien „prātīgākas”, apvaldītākas pret līdzekli — seksuālo partneri —, toties aug kuplumā un kvēlā dedzībā pret mērķi pašu — jauno audzi; draudzība starp veciem un jauniem, starp tēviem un dēliem, starp mātēm un meitām, meistariem un audzēkņiem — top par augstāk attīstītā cilvēka skaistāko dvēselisko saturu. Šo pakāpi cilvēces vēsturē reiz izdevās sasniegt senajiem grieķiem; mūsu laikmeta tautu un ļaužu vairums vēl tikai neveikli taustās pēc šīs apjēgas un apskaidrības. Bet pareizai jaunatnes audzināšanai jācenšas, lai jaunatne gan mācītos vecās audzes sasniegumus, ne aplamības; lai gūtu gan vecās audzes redzību, ne stulbumu. Jaunietim jābūt skaidrība par visām dziņām, ko viņš sevī

atklāj, lai ikvienai jau laikus ierādītu tās īsto vietu. Skaidrība jauniešiem jāgūst arī dzimumdzīves jautājumos. Citādi viņš savā neziņā un samulsumā spiests atkārtot visus tos pašus daudzus maldus, ko suga savā attīstības gaitā pārdzīvojusi.

Sūdzības par mūsdienu jaunatnes pāragro izlaidību dzimumdzīvē ir pilnīgi pamatotas — to varu sacīt no paša novērojumiem. Tikpat pamatots ir arī apgalvojums, ka šī izlaidība ved uz tautas izmirstību un kultūras izvirtību. Viss, kas zaudējis savu jēgu, ved uz bojā eju. Jaunatne, kas dzīves skaistāko saturu domājas saskatījusi dzimumsakaros — gan var cienīgi turpināt cilvēku sugu kādā Afrikas vai Austrālijas mežoņu ciltī, bet ne kultūras valstī. Un ja vēl zinām, ka šī jaunatne ar dažādu pretgrūtniecības līdzekļu vidutājību varmācīgi atņem dzimumdzīvei tās vienīgo un svēto jēgu — sugas turpināšanas nolūku —, tad varam sacīt, ka no šādas jaunatnes spēj izaugt tikai — mīroņi, kas aiz sevis neatstāj pat kapračus... Tālab mūsu jaunatnei jau laikus jādod īstā jēga dzimumdzīves parādībās. Tikai tad šī jaunā audze un ar viņu visa mūsu tauta spēs maršēt uz varenību, uz mūžīgumu!

Mūsu likumi pielaiž ģimenes dzīves nodibināšanu — jēdzīgas dzimumdzīves uzsākšanu — vīriešiem 18 gadu, bet sievietēm 16 gadu vecumā. Šīs robežas pilnīgi pieskan dabas un audzināšanas prasībām; daudzus gadījumos gan dabai nebūtu iebildumu, ja sieviete sāktu pildīt savu sūtību arī pat mazliet agrāk. Pirms šīs gatavības robežas sasniegšanas dzimumdzīve nekādi nav pielaižama. Nenobriedis ābols nevar dot briedušu sēklu, bet, nenobriedusi sēkla nespēj dot dzīvesspējīgu stādu! — šī patiesība lai būtu skaidra jau laikus ik jauniešiem. Jauniešiem vispirms jāsasniedz sava paša Es pilnība, nobriedums, tikai tad viņš var alkt šīs pilnības mūžīguma — sava Es atdzimšanas savos pēcnācējos. Pāragra dzimumdzīve nevien dod kroplus pēcnācējus, bet arī pašus seksuālos partnerus padara par kroplām, nošķiebtām personībām. It īpaši zēni, kas nelaikā sākuši „brūtēties”, vairs nepagūst atklāt un izkopt savas labākās spējas, nespēj izveidot sev īstu vīrišķu raksturu, visu mūžu paliek „jēli skuķupuisīši”.

Pāragru un līdz ar to kaitīgu dzimumdzīves izpausmi veicina: mātes mīlināšanās (glāstiem, skūpstiem) ar jau palielākiem zēniem; brāļu un māsu naktsguļa kopīgā gultā, tāpat arī bieža savstarpēja plosīšanās; abu dzimumu jaunatnes kopaudzināšana un kopmācība skolās; zēnu un meiteņu kopīgas rotaļas, pastaigas un dejas; seksuāla satura filmas, lugas, grāmatas, gleznas, dziesmas u. tml.; pieaugušo sarunas par dzimumdzīvi un tās rosināto seksuālo mīlestību it kā par dzīves svarīgāko un skaistāko saturu u. t. t.

Bērni jau agri tiek ievadīti pareizā dzimumdzīves izpratnē un pārdzīvojumā, ja: tēvs dēliem un māte meitām parāda vai pastāsta augu un dzīvnieku vairošanās noslēpumu; paskaidro, ka dzimumdzīvē izpaužas visu nobriedušo, gatavo būtņu alka pēc atjaunības un mūžīgas dzīvošanas savos pēcnācējos; atgādina, ka „tikai nobriedušam ābolam ir nobriedusi sēkla un tikai nobriedusi sēkla spēj dot veselīgu stādu”, tālab arī, lūk, ik zēnam vispirms ir jānobriest par īstu, gatavu vīrieti, un meitenei par sievieti — tikai tad var domāt par pēcnācējiem; ja zēnus audzina tēvs un audzinātāji-vīrieši, bet meitenes — māte un audzinātājas-sievietes; ja zēni un meitenes tiek audzināti un mācīti pēc iespējas atsevišķi un ar īpatu audzināšanas saturu ik dzimumam; ja erotika, kas jau agri tiecas izpausties, tiek pacelta no zemākās pakāpes — seksuālītātes — augstākā pakāpē — draudzībā, it īpaši draudztībā starp veciem un jauniem, starp tēvu un dēliem, starp māti un meitām, starp vecākiem un jaunākiem biedriem jauniešu pulciņā; ja sabiedrībā tiek cildināti vīri, kas ir īsti gādnieki savām kuplajām ģimenēm un draugi jaunatnei vispār, un ja tiek slavinātas vienīgi un tikai vienīgi tās sievietes, kas ir īsti labas mātes un saimnieces; ja jaunieši jau laikus tiek iepazīstināti vismaz ar pašām galvenajām iedzimtības mācības atziņām.

Daudz aplamību sarunāts un sarakstīts par onanismu — bērnu, it īpaši zēnu tieksmi rotaļāties ar dažām savām, dažkārt arī citu sava dzimuma rotaļbiedru miesas daļām. Noliegumi un draudējumi par it kā „mugurkaula izžūšanu” te parasti panāk vienīgi to, ka tieksme tiek apmierināta pilnīgā

slepenībā, bet pats „kaislību vergs” dzīvo mūžīgās bailēs un izmisumā par dzirdēto draudu varbūtēju piepildīšanos. Šīs bailes un šis izmisums gan patiesi var tapt par īstu, lielu kaiti, pamazām sapostot bērna trauslo nervu sistēmu. Tā vien liekas, ka pati daba nav gluži „bez vainas” pie šā paraduma rašanās; vai daba te it kā neskubina jauno pilsoni — rosināt zināmu miesas daļu un dziedzeņu drīzāku un pilnīgāku nobriešanu, tāpat kā viņa skubina jau laikus vingrināt rokas, kājas un smadzenes? Pie visa tā — zināmais paradums nenoliedzami noder daudziem jauniešiem kā lielisks „ventilis” pret erētiska spraiguma bezlaika un bezjēgas izpaušanos pārāgrā dzimumdzīvē. Vienu gan var droši sacīt: pārmērības arī te, tāpat kā visās citās lietās, ir kaitīgas. Pasargājiet bērnu no bezdarbības, neļaujiet viņam rītos bez miega vērtīties gultā — tad tā lieta nekādas raizes nedarīs!

Pilsētu zēniem dažkārt jau visai agri gadās dzirdēt par prostituētām vai pat tikt uzrunātiem no tām. Ir teicami, ja tēvs jau laikus sagatavo dēlu tādām varbūtībām, pastāstīdams pie gadījuma ar neslēptu riebumu par sievietēm-naktsstaigulēm, kas izvairās godīga darba, bet uzmācas ar dažādām viltībām vīriešiem, cenšamās no tiem izmānīt naudu un galu galā vēl aplaizdamas tos ar briesmīgām slimībām. Vispār ieteicams — labāk jau laikus ar jauniem parunāties atklāti par visām dzimumdzīves parādībām nekā ļaut viņam neziņā un samulsumā iestīgt purvājā. Zināms, visi paskaidrojumi un biedinājumi vien nekā vēl nepalīdz. Ik bērnam jau agri ir savs daudzumiņš alku pēc mīluma, pēc siltas tuvības ar citu dzīvu būti, savs daudzumiņš īpatas erētikas — šīm alkām jārod izpausme. Visjaukāko izpausmi šīs alkas gūst — draudzībā. Jau minēju, ka draudzība starp veco un jauno audzi, starp tēvu un dēliem, starp māti un meitām un līdzīgi — te stādāma pirmā vietā. Un šai draudzībai jābūt dzīvai un siltai — ar īstu maigumu un īstiem glāstiem. Tāpat arī jāveicina draudzība jauniešu pašu pulciņā. Lielākie zēni jāradina — vadīt mazākos, ar draudzīgu maigumu rūpēties par mazākiem biedriņiem. Te zēns jau agri var vingrināties gan nākamā ģimenes galvas, gan sabiedriskā darbinieka lomā. Tāpat lielākās meitenes, pulcēdamas ap sevi mazākās jau laikus pierod nākamai mātes un saimnieces sūtībai.

Audzīnot jauniešus šādā virzienā, veidosies pilsoņi un pilsones, kas no saulaini gaišas un tīras jaunības ieies tikpat gaišā un tīrā dzīvē ģimenē.

VECĀKIEM, AUDZINĀTĀJIEM UN VISIEM JAUNATNES DRAUGIEM.

„Audzinātāja piezīmēs” pieminētas gan daudzas, bet ne visas parādības jaunatnes audzināšanā. Autoram patiktu, ja viņam atgādinātu arī visu to, ko viņš savās piezīmēs — nākamā izdevumā — varētu vēl papildināt.

„Audzinātāja piezīmes” pauž dažu domu, kas vairākiem lasītājiem liksies apstrīdama. Autoram patiktu, ja lasītāji savus pretpasākumus un pretpierādījumus uzticētu arī viņam. Tāpat arī dažādi jaunierosinājumi un īpatas domas būs kā mīļi sagaidīti ciemiņi.

„Audzinātāja piezīmēs”, to pirmā izdevuma šauro apmēru dēļ, nebija iespējas ievietot tik ļoti vēlamos piemērus no audzināšanas prakses. Autoram patiktu, ja lasītāji viņam pastāstītu arī dažādos savus pašu pieredzējumus jaunatnes audzināšanā. Tos tad autors, līdzī savējiem, iztīrātu nākamā izdevumā.

Rakstiet visi

M ā r t i ņ a m J o n a i n i m,
Tērbatas ielā 6/8, dz. 24, Rīgā.